Riksdagens protokoll
1991/92:18

Tisdagen den 5 november

Kl. 14.30 – 17.00
18.00 – 20.04

1 § Ledigheter

Svar på frågor

Lennart Brunander (c) hade ansökt om ledighet under tiden den 8 november – den 9 december för FN-uppdrag.

Kammaren biföll denna ansökan.

Elisabeth Andersson (c) skulle tjänstgöra som ersättare för Lennart Brunander.

Bertil Måbrink (v) hade ansökt om ledighet under tiden den 11 november – den 10 december för FN-uppdrag.

Kammaren biföll denna ansökan.

Seija Viitamäki-Carlsson (v) skulle tjänstgöra som ersättare för Bertil Måbrink.

2 § Svar på fråga 1991/92:58 om stödet till de baltiska staterna

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lars Sundin har frågat mig hur regeringen avser att utveckla samarbetet med och stödet till de självständiga baltiska staterna.

De baltiska staterna står inför en mycket omfattande och svår uppgift. Det är viktigt att Sverige som grannland ger stöd till deras omvandling från delrepubliker i det planekonomiska Sovjetunionen till demokratiska marknadsekonomier i Europa.

Mellan suveräna stater som dessutom är grannar finns alltid ett rikt nät av överenskommelser på olika områden. Att ingå sådana med de fria baltiska staterna och därmed skapa en ram för utökade förbindelser och kontakter är vår första uppgift. Min resa till Baltikum för en vecka sedan gällde inte minst detta. Handelsavtal undertecknades med de tre länderna. Vi avser att gå vidare med avtal på en mängd olika områden, bl.a. investeringsskydd, dubbelbeskattning och tullsamarbete. På litet sikt är frihandel ett naturligt mål.

Det är viktigt för dessa stater att utveckla en privat företagssektor, fristående organisationer och institutioner och en väl fungerande självständig förvaltning. Här kan stöd utifrån, inte minst från Sverige, spela en betydande roll. Överföring av kunskaper på alla samhällsområden måste därför utgöra ett centralt element i vårt stöd. Den mångfald som präglar vårt eget land bör återspeglas i samarbetet. Vi kan på så sätt ta till vara det starka engagemang som finns i Sverige för att bistå de baltiska staterna.

Inom regeringskansliet förbereds för närvarande en rad olika åtgärder för att främja handel och investeringar. Vi överväger också stöd till organisationsuppbyggnad på näringslivsområdet. Vi kommer senare att redovisa förslagen för riksdagen.

Det behövs slutligen också ett omfattande internationellt engagemang för den baltiska reformprocessen. Detta är nödvändigt bl.a. för att mobilisera finansiella resurser och för att inlemma Baltikum i det internationella samfundet. Här kan vi i Sverige också göra en insats för att stimulera processen.

Anf. 2 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för det positiva svaret på min fråga. Jag har ingenting att invända mot någonting i det.

Bakgrunden är att samtliga regeringspartier i valrörelsen ställde sig välvilliga till stöd åt de baltiska staterna. Det slår igenom också i regeringsförklaringen, där det utlovas stöd och hjälp och sägs att det är vår skyldighet att ge sådant.

När bedömer utrikesministern att detta förberedelsearbete är avslutat? När kan riksdagen få ta del av dessa förslag som utrikesministern talar om?

Anf. 3 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Självfallet kommer en mera samlad beskrivning i budgetpropositionen, där vi också har möjlighet att lägga fast den finansiella ramen. Men arbetet pågår, inte minst med att se till att få till stånd en smidigare och mer effektivt fungerande organisation, där dessa frågor tas om hand. Det innebär att vi hoppas att vi om någon tid kan komma med vissa konkreta rapporter om hur detta arbete fortskrider.

Anf. 4 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Det behövs ett stort stöd och en långsiktig hjälp om det skall ha någon effekt. Alla nordiska stater har sagt sig vilja hjälpa Estland, Lettland och Litauen. Förbereds det något samarbete de nordiska staterna emellan för att denna hjälp skall göras så effektiv som möjligt? Är balterna själva med i förberedelsearbetet, så att vi inte i vår välvilja erbjuder dem hjälp som de inte vill ha?

Anf. 5 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det är naturligt att vi försöker få en nordisk samordning. När jag nu har gjort mina besök i de nordiska huvudstäderna – jag åker till Helsingfors i morgon – har ett av de teman som jag har tagit upp med mina nordiska kolleger varit just stödet till Baltikum och samordningen mellan våra insatser. Jag tror att vi alla är medvetna om att balterna vinner på detta.

Sedan är det självklart att vi måste höra efter vilka prioriteringar som Estland, Lettland och Litauen själva gör, och vi är mycket öppna för det. Vi önskar att vi också kan – och här tror jag verkligen att vi kan göra en insats – hjälpa dem till en form av europeisk samordning. Sverige stöder deras försök att få delta i de europeiska rådslag som nu förestår. Nästa måndag är det t.ex. ett viktigt möte i Bryssel med G 24-gruppen, och då kommer Sverige också att vara aktivt.

Anf. 6 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Utrikesministern säger att det är önskvärt att de baltiska staterna är med i detta arbete. Är det alltså så att de inte är med nu men kommer att inbjudas att vara med?

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETA AF UGGLAS (m):

Fru talman! De är med, men jag menar att här förestår en rad viktiga europeiska och internationella möten, där de självfallet skall vara med.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1991/92:73 om Dalai Lamas besök i Sverige

Anf. 8 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Ylva Annerstedt har frågat mig om jag är villig att ta emot Dalai Lama när han i början av december besöker Sverige. Svaret är ja. Jag ser fram emot ett besök av Dalai Lama. Jag kan tillägga att Dalai Lama också kommer att tas emot av ministern för internationellt utvecklingssamarbete och rättighetsfrågor.

Anf. 9 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jag får tacka utrikesministern för det mycket positiva svaret.

Det är glädjande att Sverige äntligen fullt ut kan ta emot Dalai Lama och visa sitt stöd för en person som oförtröttligt, med fredliga medel, har talat för sitt lands självständighet och oberoende. Det är faktiskt av symbolisk betydelse att det är just utrikesministern som tar emot honom i Sverige den här gången, speciellt som 1991 är det internationella Tibet-året i världen, då olika aktiviteter pågår och initiativ tas för att uppmärksamma Tibets förhållanden.

Jag vill också påminna om Dalai Lamas fredsplan i fem punkter, som han försöker få stöd för i olika delar av världen och som jag också har motionerat om i Sveriges riksdag.

Jag vill passa på att fråga utrikesministern om hon avser att ta några initiativ i fortsättningen i FN eller andra internationella fora för att aktualisera Tibets sak, speciellt det miserabla tillståndet i Tibet med tanke på de mänskliga rättigheterna.

Anf. 10 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Ylva Annerstedt har personligen på ett mycket förtjänstfullt sätt varit engagerad i den här frågan. Det är helt naturligt att jag, när jag nu

får möjlighet att träffa Dalai Lama, för en diskussion med honom om både innehållet i hans fredsplan och i vilka internationella fora som Tibets sak och frågan om mänskliga rättigheter lämpligen förs fram. Jag hoppas att Ylva Annerstedt inte har något emot att jag avvaktar med konkreta besked tills jag har haft möjlighet att träffa Dalai Lama och föra en diskussion med honom. På det sättet tror jag att vårt sammanträffande blir konstruktivt.

Anf. 11 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jag är självfallet med på att den tågordningen skall råda. Dalai Lama är ju en person som på ett mycket förtjänstfullt och konstruktivt sätt kan föra fram sitt lands synpunkter och sitt lands sak. Denna fredsplan tror jag att Sverige på flera olika sätt kan stödja. Om Dalai Lama har förslag om på vilket sätt det kan ske, finns det väl all anledning att avvakta diskussionen.

Jag tackar återigen för det positiva svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på frågorna 1991/92:88 och 89 om Kroatien och Slovenien

Anf. 12 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Kent Carlsson har frågat mig när Sverige kommer att erkänna Kroatien som självständig stat och upprätta diplomatiska förbindelser mellan Sverige och Kroatien. Han har också frågat mig när Sverige kommer att erkänna republiken Slovenien och upprätta diplomatiska förbindelser mellan Sverige och Slovenien.

Jag väljer att besvara båda frågorna i ett sammanhang.

Den jugoslaviska krisen har nu en längre tid fyllt oss alla med oro. De mänskliga lidandena har varit stora. Sverige stödjer på alla sätt de fredsansträngningar som görs inom ESKs och EGs ram. Det är självfallet regeringens starka förhoppning att stridigheterna snarast skall kunna bringas till ett fredligt slut.

Hittills har Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina och Makedonien, dvs. fyra av de sex jugoslaviska republikerna, förklarat sig självständiga. Alltmer tyder på att den federala jugoslaviska statsbildning som vi lärt känna under efterkrigstiden i praktiken har upplösts.

Vid bedömningen av erkännandefrågan kan beträffande Slovenien och Kroatien inledningsvis konstateras att de folkrättsliga förutsättningarna för erkännande av de två nya självproklamerade statsbildningarna inte är identiska.

Slovenien uppfyller i praktiken de tre traditionella kriterierna för erkännande – ett folk, ett territorium samt effektiv kontroll över detta. Beträffande Kroatien är läget tyvärr inte lika entydigt.

Vårt stöd till fredsansträngningarna innebär bl.a. att vi inte genom ensidiga åtgärder vill riskera att bidraga till att dessa på något sätt försvåras. Min mening är att isolerade svenska erkännanden av Slovenien och Kroatien kan vara till förfång för de fortsatta ansträngningarna att bringa fred till hela Ju-

goslavien. I ett uttalande den 8 oktober sade jag att "en överenskommelse rörande Jugoslavien måste gagna alla dess folk" och att "beslut om erkännande bör växa fram gemensamt i det internationella samfundet".

Självfallet följer regeringen noggrant utvecklingen i erkännandefrågan för att ha omedelbar beredskap att när tillräckliga sammanvägda rättsliga och politiska skäl föreligger kunna ta ställning till frågan om erkännande.

Anf. 13 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret. Tyvärr verkar det som om den här regeringen, precis som den förra, har fastnat i ett utrikespolitiskt tuggummi.

Man kan fråga sig varför Sverige inte erkänner Slovenien. Utrikesministern säger i sitt svar att Slovenien uppfyller de folkrättsliga krav som vi kan ställa, och trots detta förvägrar Sverige alltså slovenerna rätten till ett eget land. De har haft fria val, har utsett president i val, har haft en folkomröstning, har kontroll över sitt territorium och klarar av att sköta landet ekonomiskt, administrativt och militärt. Trots detta avstår alltså Sverige från ett erkännande.

Jag vill fråga utrikesministern: Vad är det som gör att Sverige och den svenska regeringen kan bortse från de folkrättsliga principer som vi i andra sammanhang värnar om och stödjer vårt agerande på?

När det gäller Kroatien håller jag med om att det där råder andra förhållanden, som gör ett erkännande svårare. Men även där har man haft folkomröstning om självständighet med ett mycket tydligt utslag. Man har också gränser som Serbien tidigare, under hela efterkrigstiden, har erkänt och accepterat. Det är först nu, efter självständighetsförklaringen, som gränserna ifrågasätts. Det görs utifrån något slags storserbiskt resonemang om att det serbiska territoriet skall utvidgas. Även i Kroatiens fall tror jag att ett svenskt agerande och ett svenskt erkännande skulle kunna skynda på den process som har börjat, dvs. Jugoslaviens upplösning.

Jag måste avslutningsvis få ställa en fråga. Utrikesministern säger i sitt svar, att "när tillräckliga sammanvägda rättsliga och politiska skäl föreligger" skall vi ta ställning till frågan om erkännande. Vad avser utrikesministern då?

Anf. 14 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Huvudskälet är hänsynen till EGs fredsansträngningar. Vi hoppas fortfarande att EG skall få stopp på dödandet, lidandet och den jugoslaviska arméns framfart. EG-länderna har själva avvaktat i erkännandefrågan, just för att ha detta som en del i förhandlingsmaskineriet i påtryckningarna.

Nu är läget det – som vi kan följa i både tidningar, radio och olika depescher – att Serbien hårdnackat har vägrat att anta EGs fredsplan, och därför kan utvecklingen bli den att EG säger att man har avvaktat och kämpat länge nog och att frågan om både sanktioner och erkännande nu måste komma upp.

Det är självklart att vi mycket noggrant följer denna utveckling. Vi vill inte bli sist, Kent Carlsson, och det finns en hög beredskap i erkännandefrågan.

Anf. 15 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Jag har förståelse för att EG gör stora insatser, med hänsyn till historiska och andra kopplingar, men jag ifrågasätter om den svenska regeringen på detta sätt skall avsäga sig den svenska rätten och möjligheten att själv göra utrikespolitiska bedömningar, när vi ser att de principer som vi bygger vår erkännandepolitik på uppfylls i Sloveniens fall.

Man kan dra paralleller med Baltikum. De borgerliga partierna var under den förra regeringsperioden mycket hårda mot den socialdemokratiska regeringen när det gällde att snabbt erkänna de baltiska staterna. Regeringen har nu helt klart möjlighet att erkänna Slovenien, utan att bryta mot några gamla svenska principer. Med detta agerande får man nästan uppfattningen att regeringen indirekt stödjer den kommunistiska regimen i Belgrad, och det kan jag väl inte tro att Margaretha af Ugglas gör.

Anf. 16 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Kent Carlsson har helt rätt i den förmodan. Det är en utrikespolitisk bedömning som vi gör: Vad gagnar bäst freden? Vad har fortfarande en chans att stoppa dödandet? Sverige har också sex monitorer på plats i Jugoslavien, och vi deltar i EGs fredsansträngningar. Det är en viktig markering från vår sida. Det är helt naturligt att vi därför i det längsta hoppas att EG har framgång.

Anf. 17 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Det är mycket bra att vi har personer på plats som observerar läget och rapporterar tillbaka till den svenska regeringen. Men jag har ändå svårt att förstå varför Sverige på något sätt skaffar sig en rätt att sätta sig över det slovenska folkets vilja till självständighet. Man har tydligt och klart sagt att man vill vara en självständig stat, och alla bevis för det finns i form av det val som har hållits och att man har kontroll över sitt territorium. Jag har svårt att se vad lösningen där skulle kunna vara, mer än att man blir en självständig stat. Varför skall vi då tveka?

Jag har inte heller speciellt lätt att förstå på vilket sätt vi skulle försvåra fredsansträngningarna. Det finns helt klart ambitioner från Serbiens sida att utvidga sitt territorium, och det gäller inte bara i Kroatien utan också i andra delstater. Det innebär att denna konflikt skulle kunna leda till att vi inte kan erkänna Slovenien och Kroatien under mycket lång tid framöver, trots att de alltså är självständiga enheter, har egna pass, kontrollerar sina gränser, osv.

Anf. 18 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Vi respekterar fullt ut folkens rätt till självbestämmande, såsom det också kommer till uttryck i de val som har hållits i Slovenien och Kroatien. Min bedömning är inte den som Kent Carlsson gör. Jag tror att en förändring är nära i den process som vi är en del av i form av stödet till EGs fredsansträngningar. Det är därför jag så klart betonar att vi har en hög beredskap.

Anf. 19 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! När utrikesministern säger att vi har full respekt för folkens självbestämmanderätt klingar det falskt när det gäller Slovenien. Utrikesmi-

nistern har själv i sitt svar sagt att Slovenien uppfyller alla de tre traditionella kriterierna för ett erkännande, men trots detta erkänner vi inte Slovenien. Jag kan förstå det i Kroatiens fall, där det pågår stridigheter och där Serbien gör anspråk på delar av kroatiskt territorium, åtminstone efter Kroatiens självständighetsförklaring. Men i fallet Slovenien finns det inga hållbara skäl. Det är snarare så att regeringens agerande är ett uttryck för att man inte respekterar slovenernas rätt till självbestämmande.

Anf. 20 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag kan bara upprepa att vår beredskap är mycket hög. Vi följer utvecklingen timme för timme, och vi stöder i det längsta EGs fredsansträngningar.

Anf. 21 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Jag kommer tillbaka till kopplingen Baltikum–Slovenien. I Slovenien har t.o.m. de serbisk-federala trupperna dragit sig ur landet. Man är alltså helt självkontrollerande. I de baltiska republikerna hade man faktiskt inte ens fått ut de sovjetiska trupperna innan Sverige erkände. Jag tycker det är konstigt att vi tillämpar olika principer för olika länder. Det kanske beror på avståndet – jag vet inte.

Som vi agerar nu stöder vi faktiskt indirekt de storserbiska drömmarna och ambitionerna. Eftersom inte västvärlden agerar kraftfullt och markerar att man ställer upp på folkets självbestämmanderätt i fallen Slovenien och Kroatien tillhandahåller vi indirekt ett stöd till Milošević och kommunistregimen i Serbien.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1991/92:96 om Östtimor

Anf. 22 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen i sitt internationella agerande och i kontakterna med Indonesien aktivt kommer att försvara Östra Timors rätt till självständighet.

I FN tillhör Östra Timor de territorier för vilka deklarationen om kolonialsystemets avskaffande gäller. Generalförsamlingen har för Östra Timor givit generalsekreteraren särskilda uppgifter för att hjälpa och underlätta avkoloniseringsprocessen i enlighet med FN-stadgans och kolonialdeklarationens mål. Generalsekreteraren har därför sedan lång tid agerat för att nå fram till en lösning för Östra Timor, främst genom förhandlingar med de indonesiska och portugisiska regeringarna.

Sverige stödjer generalsekreterarens ansträngningar att nå fram till en lösning som, i enlighet med principerna om kolonialsystemets avskaffande, innebär att befolkningen i Östra Timor bör få göra sin röst hörd om sin egen framtid. Den svenska hållningen är väl känd och delas av många inom FN.

Redan 1975, då Sverige var medlem av FNs säkerhetsråd, tog vi kraftfullt

ställning mot annekteringen av Östra Timor, som ju skedde samma år, och uttalade oss för befolkningens rätt till självbestämmande.

Jag vill även peka på att Indonesien är medlem i FNs kommission för de mänskliga rättigheterna. Detta erbjuder tillfällen att med Indonesien föra en öppen dialog om de brister på MR-området som otvivelaktigt existerar i landet.

I detta sammanhang vill jag också framhålla att då tillfälle gives kommer vi i samtal med företrädare för Indonesiens regering inte tveka att framföra uppfattningen att östtimoresernas rätt till självbestämmande inte respekteras.

På senare tid har det också framgått att det finns ledande krafter i Indonesien som önskar åstadkomma en lösning av Östtimor-frågan som det internationella samfundet skulle kunna respektera.

Det är min förhoppning att den ökande internationella roll som Indonesien i allt större utsträckning påtar sig skall underlätta en tillfredsställande lösning av Östra Timor-problemet.

Anf. 23 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Vi vet att Östtimor sedan lång tid tillbaka är ockuperat – det är ju ett grovt brott mot folkrätten. Läget på Östtimor i dag är att Indonesien fortsätter med sina oerhört grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. För inte så många dagar sedan skulle en portugisisk parlamentsdelegation besöka Östra Timor. Det besöket stoppades av Indonesien. Strax efteråt satte indonesiska trupper och militär igen in en klappjakt på östtimoreser. Man ockuperade en kyrka i huvudstaden Dili och mördade ett antal personer. Man har också arresterat ett femtiotal människor. Här föreligger en risk att man när allt intresse är fokuserat på Mellanösternproblematiken försöker kväsa det östtimoresiska folket. Det är då viktigt att Sverige gör sin röst hörd så mycket det någonsin går för att omintetgöra eventuella sådana indonesiska planer.

Europaparlamentets beslut i somras, som jag har åberopat, är också intressant. Det är rätt långtgående; Europaparlamentet är mycket hårt i sina fördömande av och krav på Indonesien. I det ligger som bekant ett vapenembargo, och detta vapenembargo innefattar också följdleveranser. Jag skulle vilja höra vad utrikesministern anser om detta Europaparlamentets beslut, som är mycket klart och långtgående och som Sverige står bakom. Tänker regeringen ta något initiativ till att som ett påtryckningsmedel avbryta de vapenleveranser av typ följdleveranser till Indonesien som tydligen fortfarande pågår?

Anf. 24 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tycker att det Bertil Måbrink berättar om den allra senaste utvecklingen på Östra Timor ger ytterligare stöd för det jag har sagt i mitt svar, nämligen att det här är en fråga som vi bör ta upp i FNs kommission för de mänskliga rättigheterna. Det är så att säga ett bra forum att göra detta i.

Det som Bertil Måbrink nämnde om den portugisiska delegationen var ett bakslag, men det är ändå en utveckling i rätt riktning att generalsekreteraren

är engagerad i frågan om Östra Timor och att det börjar bli allt tydligare att även ledande krafter i Indonesien tycker att detta är en belastning. När de i ökad utsträckning själva så att säga träder fram i sitt regionala sammanhang börjar de tycka att Östra Timor är en belastning. Det ser jag som någonting som alldeles klart gör att FN och generalsekreteraren borde kunna agera med större kraft i den här frågan. Det finns alltså nu möjligheter till reella framsteg. Vi ser ju konfliktlösningar på andra håll i världen – jag tycker att detta nu kan komma att omfatta även Östra Timor.

Anf. 25 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Jag kan instämma i vad utrikesministern sade om FNs och generalsekreterarens roll. Men samtidigt hoppas jag att vi också är överens om att varje land vars röst betyder någonting bör engagera sig oerhört hårt i den situation som nu råder.

Sedan hoppas jag att de ledande krafterna i Indonesien – jag känner inte till dem; jag redovisar min okunnighet på den punkten – är så starka och tongivande att de kan åstadkomma någonting. De finns, och det är också en anledning till att Sverige är mycket aktivt på det här området. De stöder de progressiva krafterna i Indonesien.

Frågan om vapenleveranser kanske jag får ta upp med någon annan i regeringen – det är ju ett problem att det faktum att Sverige fortsätter med följdleveranser bl.a. av militärerna i Indonesien inkasseras som någonting positivt. De fortsätter då att bryta mot de mänskliga rättigheterna, osv.

Anf. 26 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! I och för sig är jag naturligtvis tacksam om Bertil Måbrink aktualiserar de frågorna med den särskilt ansvarige utrikeshandelsministern, men jag kan också säga att det enligt den redogörelse som regeringen lämnade när det gällde krigsmaterielexporten under 1990 inte förekom någon utförsel alls till Indonesien. Vad det kan vara fråga om i dessa fall är i så fall numera endast reservdelar och liknande utrustning. Jag skall inte föregripa ställningstaganden på ett område där utrikeshandelsministern är ansvarig, men jag vill ändå betona att om någonting kan vara aktuellt är det reservdelar och den typen av materiel för underhåll.

Anf. 27 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Det kan vara riktigt. Men om jag har fattat Europarådets beslut rätt innefattas i det också reservdelar. Det är viktigt att man då tittar närmare på det här. Europarådet är ju en institution som är viktig. Om Sverige har ställt sig bakom besluten där är det viktigt att vi också följer upp dem vidare. Det tror jag att vi är överens om.

Anf. 28 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag noterar vad Bertil Måbrink här har påpekat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

6 § Svar på fråga 1991/92:97 om Marocko och FNs fredsplan för Västsahara

Anf. 29 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig om den svenska regeringen har reagerat mot Marockos provokationer mot FNs fredsplan för Västsahara.

Sverige har konsekvent uttalat stöd för den fredsplan som FNs generalsekreterare lade fram 1988. En folkomröstning om territoriets framtida status bör leda till en lösning på frågan om Västra Sahara. Vi välkomnade att FNs säkerhetsråd tidigare i år godkände fredsplanen och upprättade en särskild FN-styrka, MINURSO, för att genomföra planen.

Sveriges stöd för FNs fredsplan har uttalats både offentligt och vid samtal med de berörda parterna. När eldupphör proklamerades i Västra Sahara den 6 september välkomnades detta från svensk sida. Samtidigt betonades att det var nödvändigt att de berörda parterna, Marocko och Polisario, avhöll sig från fortsatta stridigheter och underlättade förberedelserna för den planerade folkomröstningen om Västra Saharas framtid.

FNs roll är att organisera och genomföra folkomröstningen. Inom ramen för detta mandat har FN getts vidsträckta befogenheter, men det handlar inte om någon absolut kontroll över området och dess administration. FN-bemanningen uppgår i dagsläget till endast ca 350 personer av en total och maximal förutsedd styrka på 2 800.

Svenska representanter har i samtal främst i Rabat och i New York uttryckt den svenska regeringens oro för åtgärder som kan störa den pågående fredsprocessen och kraftigt understrukit den vikt vi fäster vid att folkomröstningen kan genomföras som planerat. Vi har påpekat – och jag vill göra det i dag igen – att det är särskilt angeläget att FNs arbete med att identifiera röstberättigade kan slutföras så skyndsamt och rättvist som möjligt. Samma frågor har tagits upp i samtal med representanter för Marocko och Polisario i Stockholm.

Jag kan försäkra att den svenska regeringen kommer att fortsätta att noggrant bevaka frågan och inte tveka att påtala åtgärder som försvårar eller förhindrar FNs arbete.

Anf. 30 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Jag tackar även för det här svaret från utrikesministern.

Det är tydligen så att Marocko över huvud taget inte är intresserat av en fredslösning, alltså av att Västsahara skall ha rätt till sitt självbestämmande. Hela FNs fredsplan, som skulle träda i kraft den 6 september i år, har av Marocko saboterats på en rad områden.

FNs speciella representant för Västsahara, som skulle ha tillträtt den 6 september, har ännu inte tillåtits komma dit. FN-transporter till Västsahara via den hamn som finns stoppas av marockaner. Någon reduktion av de marockanska militära styrkorna, som uppgår till 200 000 man, har ännu inte skett.

Jag skulle kunna fortsätta att räkna upp det ena exemplet efter det andra. Det märkliga är den bedövande tystnad som råder trots att ett land som bevisligen skrivit under fredsöverenskommelsen helt struntar i den. Det är för

mig obegripligt. Jag är en av dem som gläder sig mycket åt att FNs auktoritet har återupprättats, om uttrycket tillåts, i och med det initiativ som man tog när det gällde Iraks ockupation av Kuwait. Men nu är det helt plötsligt tyst, och det är obegripligt för mig.

Jag har läst utrikesministerns tal i FN, som jag tyckte var bra, men jag har där inte kunnat finna någonting om just det här brottet, som Marocko nu begår. Om FN med sin pondus nu inte fortsätter att driva detta finns en risk att det slår tillbaka så att FN hamnar i den situation som man befann sig i före Kuwaitkrisen.

Anf. 31 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Sverige har, som framgår av mitt svar, inte varit tyst. Vi uttrycker vår oro både i New York och här hemma; Bertil Måbrink har nu givit mig tillfälle att framföra våra synpunkter på det här området i riksdagens kammare.

Jag gör ändå inte en riktigt lika pessimistisk bedömning av den utveckling som förestår som Bertil Måbrink. Jag tror trots allt att FNs auktoritet och det stöd FN i dag har såväl av stora, ledande nationer som av mindre nationer som inte väjer för att säga vad de tycker, kommer att medföra att det blir FNs fredsplan och FNs roll som kommer att ge utslag i den här konflikten.

Anf. 32 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Att döma av det som har redovisats i svar på olika frågor när det gäller det utrikespolitiska agerandet tycker jag att regeringen är offensiv – jag kan gott säga det.

Ingen har bestridit att Marocko på det här sättet bryter mot den uppgjorda fredsplanen, inte ens utrikesministern. Med tanke på vilken kraft man visade när det gällde Kuwait borde man väl göra det också här – jag menar inte att man skall ockupera Marocko, men man måste väl ändå börja ställa ultimatum också till Marocko. Marocko har skrivit under, och fr.o.m. den 1 januari nästa år skall folkomröstningen genomföras. Hur skall man hinna åstadkomma det, under de här förhållandena och med det sabotage och den bojkott som Marocko nu bedriver?

Alla vet – både FNs och Sveriges regering – att Marocko inte vill ha ett självständigt Västsahara. Det är så, utrikesministern! Desto mer angeläget då att sätta press på Marocko.

Anf. 33 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! FNs förmåga till konfliktlösning ser vi nu manifesterad på en lång rad områden på jordens karta. Det är ganska imponerande att se vad FN-samfundet nu är berett att ta på sig av ansvar. Det är mycket viktigt att detta också fortsätter på det sätt som är bestämt i denna fråga. Jag är avslutningsvis något mer förhoppningsfull än Bertil Måbrink att så kommer att ske även här.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1991/92:62 om klarläggande av IB-affären

Anf. 34 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Johan Lönnroth har frågat mig vilka initiativ jag avser ta för att underlätta att det slutgiltiga klarläggandet av IB-affären enklast och snabbast skall komma till stånd.

Låt mig först erinra om att den promemoria Johan Lönnroth refererar till är en promemoria från försvarsdepartementet som tillkom på uppdrag av konstitutionsutskottet.

Anledningen till detta var att utskottet, i vilket jag själv var ledamot vid denna tidpunkt, beslutat att granska regeringens kontroll av den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten i sin helhet efter anmälan av dåvarande riksdagsledamoten – och dåvarande partivännen till Johan Lönnroth, höll jag på att säga; jag vet inte hur det förhåller sig med det just nu – Bo Hammar.

I promemorian redovisades bl.a. delar av försvarsutskottets betänkande (FöU 1973:25) med anledning av utskottets särskilda granskning av den s.k. IB-affären. För tydlighets skull vill jag redovisa vad utskottet skrev bl.a. i sitt betänkande:

"Beträffande registren hos rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning samt försvarsstabens säkerhetsavdelning och särskilda byrå konstaterar utskottet att de inte har karaktären av åsiktsregistrering."

I min egenskap av vice ordförande i konstitutionsutskottet drev jag på hårt för att få den dåvarande regeringen att lämna ut så mycket material som möjligt.

Jag avser att noga sätta mig in i tillgängligt material. Om det finns ytterligare oklarheter skall jag undersöka möjligheten till offentliggörande av sådan information som kan undanröja dessa oklarheter.

När det gäller den s.k. sjukhusspionaffären i Göteborg har regeringen på mitt förslag beslutat att släppa hittills hemligstämplade handlingar. Det rör sig om material från justitiekanslerns utredning.

Framtiden får sedan utvisa om det genom min eller någon annans försorg kan läggas ytterligare pusselbitar på bordet kring dessa händelser.

Anf. 35 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag vill först säga att det är mycket roligt att få äran att första gången tala inför Sveriges första kvinnliga talman.

Jag vill också tacka försvarsministern för svaret.

Inspirationen till min fråga fick jag av en intervju i Dagens Nyheter den 21 oktober. I artikeln ansåg Anders Björck att hemligstämpeln har använts för ofta, och han sade att han vill arbeta för ökad öppenhet. Jag såg också Anders Björck i programmet Kalla fakta i TV4, där han sade att han ville utreda IB-affären.

Sedermera släpptes Gullnäs hemliga bilaga från 1979. Det noteras med tacksamhet. Men jag måste säga att jag inte tycker att innehållet är särskilt intressant. Jag undrar varför man inte kunde lämna ut det tidigare. Det är egentligen en rad frågor som ställs. Gullnäs säger bl.a. följande. IBs krigsorganisation är ett begrepp som enligt min mening kan vara förtjänt av en när-

mare undersökning. Bl.a. bör utredas om den verksamhet som döljer sig bakom begreppet är till alla delar förenligt med 1969 års beslut om fördelning av arbetsuppgifter mellan den militära och den polisiära säkerhetstjänsten. Det här har aldrig utretts. Det är en fråga som fortfarande är oklar.

Gullnäs är också osäker på Synnergrens roll. Så sent som i förrgår intervjuades general Synnergren i Göteborgs-Posten. Han sade att sjukhusspionen är ointressant, men turbulensen bakom beror på att Svenska Arbetsgivareföreningen, regeringen och LO bildade en hemlig organisation. Det är fortfarande hemligt om det här var en del av IB. Synnergren tyckte att man borde avhemliga det här. Synnergren säger vidare att Birger Elmérs samarbete med IB efter det att han lämnade chefskapet fortfarande är oklart och borde utredas. Mot bakgrund av det här tycker jag att Anders Björcks formulering "om det finns ytterligare oklarheter" strider litet grand mot de tydliga markeringar Anders Björck har gjort tidigare i massmedia om att det fortfarande finns oklarheter. Finns det inga oklarheter?

Anf. 36 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Ett av mina första ärenden var att släppa loss handlingar som rörde en organisation som konkurrerade med IB på 1950-talet. Det har jag sedan följt upp med att föreslå regeringen, som fattar det slutgiltiga beslutet, att släppa de handlingar som finns inom departementet om den så uppmärksammade sjukhusspionaffären i Göteborg. Jag tycker ändå att den nya regeringens inställning på den här punkten starkt kontrasterar mot hemlighetsmakeriet i den gamla regeringen. Det vill jag gärna säga.

Det finns med all säkerhet ytterligare oklarheter. Det tar emellertid tid att gå igenom dessa och se vad som kan släppas. Jag är beredd att göra det. Men jag måste säga att mina första veckor som försvarsminister framför allt har ägnats åt att få i gång en försvarsberedning med tanke på att det inte finns något försvarsbeslut. Jag tycker att det är rimligt att detta har getts prioritet. Trots detta har vi således hunnit med att visa en ökad öppenhet.

Jag känner till de uppgifter som förre överbefälhavaren Stig Synnergren har lämnat vad gäller IBs tillkomst. Jag är självfallet beredd att titta ytterligare på detta och se vad som kan släppas.

Fru talman! Slutligen vill jag göra reflexionen att det som fanns i en del av de papper som rörde sjukhusaffären kanske inte var så upphetsande. Det är tyvärr någonting som drabbar många nyfikna människor. Verkligheten är kanske inte lika upphetsande som man ibland har trott. Men det är faktiskt ingenting som jag kan göra någonting åt.

Anf. 37 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag förstår att den nya regeringen har viktiga akuta uppgifter att ägna sig åt. Men med tanke på att försvarsministern har varit så oerhört aktiv när det gällde att ställa krav på den förra regeringen i den här frågan, förväntar jag mig faktiskt flera initiativ.

Jag har också mycket länge delat uppfattningen att själva sjukhusspionaffären i sig var ganska ointressant och nästan litet löjlig. Jag känner nästan alla de inblandade personerna, och jag tycker att hela historien har något pajasartat över sig.

Däremot tycker jag att det Synnergren säger i intervjun i Göteborgs-Posten – vilket är saker som tidigare antytts – är synnerligen allvarligt. Jag är säker på att om Anders Björck hade suttit kvar i konstitutionsutskottet, hade han krävt papperen på bordet omedelbart.

Anf. 38 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Det hade jag säkert gjort. Med en ny regering hade det säkert varit större möjlighet till framgång än det var tidigare.

Eftersom den nya regeringen har en klar strävan efter öppenhet på det här området, vill jag säga att det finns en gräns. Jag vill säga detta redan nu så att det inte uppstår några oklarheter och så att inte någon blir besviken. Det är naturligtvis så – vilket jag inte tror att alla förstår – att det finns saker som rör dagen som man inte lämnar ut. Om man har en underrättelse- och säkerhetstjänst är det naturligtvis slöseri med skattebetalarnas pengar om vi för omvärlden avslöjar hur en sådan verksamhet arbetar. Där går en mycket bestämd gräns. Jag kommer icke att medverka till att uppgifter som rör rikets säkerhet lämnas ut. Jag kan försäkra Johan Lönnroth att på de områden som han berör kommer jag att återkomma och göra vad jag kan.

Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag läste också att en historieforskare – jag tror att han heter Ottosson – uttalade vissa förhoppningar om att det med vår nya försvarsminister skulle bli ökad öppenhet om den svenska säkerhetstjänsten. Han jämförde med CIA och KGB, om vilka man nu vet mycket. Han ansåg att det föreligger en förunderlig slutenhet i Sverige om vår säkerhetstjänst.

Jag tycker att det som försvarsministern sade på slutet strider en del mot den attityd som jag tycker mig ha märkt hos Anders Björck förut. Varför kan vi åtminstone inte vara lika öppna som den sovjetiska och amerikanska regeringen i dessa frågor?

Anf. 40 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Det vore djupt oansvarigt av mig att gå ut och berätta hur vi bekämpar terrorism. Det skulle innebära att man i praktiken släpper fritt information om hur vi skyddar vårt lands säkerhet, hur vi ser till att vi har den information som ju behövs för att kunna fortsätta att bedriva vår neutralitetspolitik. Det är något som definitionsmässigt skall hållas inom en liten krets. Det finns också instrument för att ge information parlamentariskt om t.ex. detta. Det kommer självfallet att fortsätta.

Däremot är jag beredd att sprida så mycket ljus som möjligt när det gäller vad som har hänt i det förflutna. Johan Lönnroth, om man skulle avslöja dagens aktiviteter skulle man dess värre kunna skada enskilda människor.

Anf. 41 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! När det gäller att bekämpa terrorismen är det självklart att det måste finnas en hemligstämpel på sådant som kan skada verksamheten mot terrorism i dag. Vi skall inte heller skada människor som har varit inblandade. Men det finns här frågor som handlar om åsiktsregistrering av oskyldiga människor. Det är en fullständigt löjeväckande registrering av

vänstersympatisörer, både socialdemokrater, medlemmar av mitt parti och andra vänstermänniskor i Sverige. Jag är övertygad om att försvarsministern kan skilja på dessa båda saker – att bekämpa terrorism och att bedriva den typ av åsiktsregistrering och dubbel bokföring som har förekommit.

Anf. 42 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Jag tror aldrig att jag kommer att göra Johan Lönnroth riktigt nöjd, men jag kan i varje fall försäkra att den nya regeringen kommer att visa långt större öppenhet än den tidigare på de här områdena. Det vi har börjat med tycker jag är en klar indikation om en ny linje i dessa frågor.

Anf. 43 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag vill bara avsluta med att säga att jag skall bevaka detta. Jag hoppas att den nya försvarsministern skall leva upp till det han sade nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:77 om svensk försvarsindustri

Anf. 44 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Sten Söderberg har frågat mig om regeringen kommer att verka för ett långsiktigt besked om svensk försvarsindustri. Frågan är ställd mot bakgrund av att Swedish Ordnance varslat ca 800 anställda i Karlskoga om uppsägning.

En parlamentarisk beredning har nyligen tillsatts för att fortlöpande informeras om de överväganden som görs under arbetet med regeringens proposition om totalförsvarets fortsatta inriktning. Propositionen kommer bl.a. att behandla försvarsindustrin. Någon särskild proposition kommer således inte att lämnas.

Jag har den 24 oktober 1991 lämnat kompletterande anvisningar till överbefälhavaren för programplan för perioden 1992/93 – 1996/97 för det militära försvaret. Överbefälhavaren skall bl.a. redovisa försvarsindustriella konsekvenser mot en inriktning som framgår av de kompletterande anvisningarna.

Jag kan av naturliga skäl inte föregripa pågående arbete. Givetvis kommer utvecklings- och produktionskapaciteten inom hela försvarsindustrin att vägas in i regeringens fortsatta bedömningar och förslag.

Anf. 45 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag liksom de anställda i Swedish Ordnance och Bofors vill ha litet mera kött på benen. Det finns möjlighet att under innevarande budgetår ge tilläggsanslag till företaget. Har något sådant övervägts?

Anf. 46 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Läget är att min företrädare beställde försvarsmateriel för 1,5 miljard kronor av pengar som inte fanns och inte finns. Det är materiel som de ansvariga försvarsgrenscheferna säger sig inte behöva och i varje fall inte

vilja betala för. Det handlar således inte om att lägga ut nya beställningar utan om att finna 1,5 miljard kronor under innevarande budgetår. Om jag kan få tips om hur man skall klara av det från någon i kammaren vore jag utomordentligt glad och tacksam.

Det tog den nya regeringen 20 dagar att tillsätta en ny försvarsberedning. Det är ett svenskt rekord, fru talman, alla kategorier. Jag kan försäkra Sten Söderberg att det nu går med en rasande fart. Vi skall göra allt vad vi kan för att det skall bli så snabba besked som möjligt. Men det slutgiltiga beskedet lämnas inte av mig utan av Sveriges riksdag.

Om det finns några pengar skall vi självfallet använda dem i enlighet med de nya principerna om kvalitet före kvantitet, vilket är positivt ur svensk försvarsindustris synpunkt. Men först skall någon tala om för mig var jag kan hitta 1,5 miljard i friska pengar under innevarande budgetår.

Anf. 47 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Jag vill hjälpa försvarsministern litet på traven. Jag vet att han är mycket snabb, men ibland kommer han några timmar efter med planet. Vi har en freds- och krigsorganisation i det här landet som vi kan göra en hel del av. Vi har mycket av ärtsoppa och kängor. Jag tycker att vi skulle skära ned en tredjedel av brigaderna, en tredjedel av territorialförsvaret och man skulle även se över en tredjedel av hemvärnet. I stället skulle man satsa på ny teknologi. Under Kuwaitkrisen såg vi att den här typen av enkelt krigförande inte har någon framtid. Med hjälp av de åtgärder jag räknade upp får vi fram 3 miljarder.

Anf. 48 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Så enkelt är det inte. Jag är nu anfallen från alla håll med Sveriges vanligaste vapen, overheadapparaten, som snart är standardutrustning i både kommun, försvar och hemvärn för att jag skall göra precis motsatt det som Sten Söderberg föreslog. Man vill att jag skall öka, öka och öka på fredsorganisationerna och behålla vartenda förband. Man hotar med eld och svavel över mitt, regeringens och riksdagens huvuden om detta icke sker.

Om vi nu skulle följa Sten Söderbergs förslag skulle vi icke tjäna ett enda öre under innevarande budgetår. Erfarenheten av de förbandsneddragningar som nu sker på tre orter i landet visar att det tar ett antal år innan det ger effekt. Människor kan plötsligt inte ställas på bar backe och kaserner kan inte rivas ner och jämnas med marken. Besparing av förbandsnedläggningar tar faktiskt ett par år.

Anf. 49 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Jag hade hjälp av Hans Lindblad i folkpartiet med att räkna fram dessa siffror i går kväll. Jag har stor tilltro till hans kunnande i saken.

Jag skulle även vilja gå över till en annan frågeställning. Det gäller den alternativa sysselsättningen för folket i Bofors och Swedish Ordnance. Jag skulle vilja ha litet mera kött på benen även i den delen.

Anf. 50 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Vi har nu tillsatt en försvarsberedning, där samtliga partier i riksdagen är representerade inkl. Ny Demokrati. Jag kan försäkra att där finns alla möjligheter att försöka komma med goda argument och påverka. Jag kan icke, vare sig formellt eller reellt, stå i riksdagens talarstol i dag och dela ut pengar till någon ort, något förband eller något företag. Jag tycker att det är ärligt att säga detta här och nu.

Det finns som jag sade ett stort antal människor som tycker att man av olika skäl icke skall ge ett öre till de företag som Sten Söderberg representerar, av historiska och aktuella skäl. Man anser att vi i stället skall köpa utifrån. Det är den ena extremuppfattningen. Jag delar den inte, men några pengar att dela ut på regeringens vägnar finns faktiskt inte.

Anf. 51 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Jag har tagit del av att försvarsministern har haft anledning att fundera över att använda AMS-medel för det här ändamålet. Jag vill till slut skicka med ett litet tips. Kommuner, landsting och statliga organisationer har byggt mycket ovan jord. Man kan se många vackra fastigheter. Under jord har man inte gjort någonting, liksom i andra länder. Det finns teknologi och möjlighet att renovera det svenska vattenledningssystemet. Det behöver renoveras för hundratals miljarder kronor. Jag var nere i Småland en vecka. Smålänningarna har många goda idéer. Älmhults bruk och Bofors har teknologi tillsammans så att de kan klara en renovering av det svenska vattenledningssystemet. Där finns en möjlighet att använda AMS-medlen.

Anf. 52 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Sten Söderbergs vänliga och korrekta ord om smålänningar instämmer jag mycket gärna i. Jag kan försäkra att jag också jagar, med fredliga medel, arbetsmarknadsministern just nu för att få de AMS-medel till försvaret som vore bra och som skulle kunna klara sysselsättningen nu, som Sten Söderberg så riktigt är ute efter.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1991/92:56 om beskattningen av småbarnsmammorna och bidragen till daghemmen

Anf. 53 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att inför riksdagen redovisa de beräkningar som ligger till grund för mitt påstående i ett tal den 15 oktober att "de skatter småbarnsmammorna betalar in när de förvärvsarbetar räcker för att finansiera subventionerna till dagis".

Låt mig börja med en mycket enkel kalkyl.

Genomsnittsinkomsten för de förvärvsarbetande småbarnsmödrarna är omkring 120 000 kr. Den totala inbetalningen av direkta och indirekta skatter samt sociala avgifter kan uppskattas till omkring 90 000 kr. Den summan

överstiger klart den genomsnittliga subventionen av barnomsorgen vid genomsnittligt antal barn.

I en mer fullständig kalkyl bör naturligtvis fler hänsyn tas. Ofta görs beräkningar av detta slag för att kunna jämföra det ekonomiska utfallet av ett alternativ med förvärvsarbete och barnomsorg med alternativ där mamman stannar hemma under ett antal småbarnsår.

För att vid en sådan jämförelse få ett rättvisande resultat måste också på intäktssidan beaktas bl.a. den förvärvsarbetandes bidrag till vinsten och effekten av förvärvsavbrott på produktivitetsutvecklingen. På kostnadssidan måste hänsyn tas bl.a. till minskade utbetalningar av bostadsbidrag och minskade kostnader för öppen förskola och deltidsförskola. Självklart måste man också väga in de merkostnader för stat och kommuner som förvärvsarbetet kan komma att medföra, t.ex. i form av ökade kostnader i sjuk- och föräldraförsäkringen.

Några fullständiga kalkyler av det slag jag här antytt har såvitt jag känner till inte gjorts. Olika aspekter har dock belysts i skilda studier, t.ex. "Barnomsorg – en dyrgrip?" som givits ut av Kommunförbundet och "Hur påverkar föräldraledigheten lönerna?" av Marianne Sundström (publicerad i Ekonomisk debatt nr 3/1991). En alldeles färsk rapport av intresse i sammanhanget är "Marginaleffekter och tröskeleffekter – barnfamiljerna och barnomsorgen" av ekonomerna Brita Schwartz och Kjell Nyman. Den publiceras inom kort av ESO, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.

Min bedömning är att den bild som den enkla kalkylen ger snarast förstärks av att beräkningen görs på ett mer fullständigt sätt.

Jag vill understryka att min slutsats avser genomsnittet och därmed också den totala situationen. Självfallet finns i populationen en betydande spridning, såväl vad gäller förvärvsinkomster som kostnader för barnomsorgen.

Anf. 54 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar socialministern för försöket att svara på min fråga. Här betonades flera gånger att det var en mycket enkel kalkyl. Jag vill hävda att den är alltför enkel för att vara korrekt.

Till att börja med sägs att den totala inbetalningen av direkta och indirekta skatter samt sociala avgifter kan uppskattas till omkring 90 000 kr. och att denna summa klart överstiger den genomsnittliga subventionen av barnomsorgen vid genomsnittligt antal barn. Nu är vi uppe på högre marginalkostnader. Men här förutsätter man att när småbarnsföräldrar förvärvsarbetar på den öppna marknaden, skall all deras skatt och deras sociala avgifter gå till barnomsorgen. Men vem skall då betala försvaret, rättsväsendet och skolor? Det räknar man bort, och det är fullständigt orimligt. Om det statsfinansiellt skulle löna sig, skulle de tjäna in dessa ytterligare säg 76 000 kr., som är den genomsnittliga kostnaden för närvarande, utöver vad vi andra betalar i skatt till olika offentliga ändamål.

De marginella kostnaderna ligger på över 100 000 kr. här i Stockholm. Där kan man peka på att det absolut inte skulle löna sig, vare sig ur statens eller kommunens synpunkt. Det var den statsfinansiella sidan.

När det gäller frågan om det är samhällsekonomiskt lönande eller ej kom socialministern in på att man även måste beakta den förvärvsarbetandes bi-

drag till vinsten och effekten av förvärvsavbrott på produktivitetsutvecklingen. Men då skall man också räkna med att bara ungefär två tredjedelar av platserna på daghemmen är besatta. Den reella kostnaden för varje barn på daghem ligger faktiskt 50 % över detta genomsnitt på 76 000 kr. Det visar att det är ytterligt diskutabelt i vilken utsträckning detta skulle vara lönande. Socialministern säger att den bild som den enkla kalkylen ger snarast förstärks av att beräkningen görs på ett mer fullständigt sätt. Jag vill hävda att det är tvärtom.

Anf. 55 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Trots att Hugo Hegeland är professor i nationalekonomi snor han nu in sig i en del konstiga invändningar. För det första har jag inte ens försökt att göra någon samhällsekonomisk bedömning nu. Om jag skulle göra det skulle den visa ett mycket mer positivt utfall än den offentligfinansiella bedömning som jag har gjort och som frågan gäller. Det kommer också att framgå av den rapport som ESO publicerar senare i veckan.

Jag har heller inte uttalat mig om den marginella kostnaden, dvs. kostnaden för tillkommande daghemsplatser. Där finns det mycket olika utfall i hela landet. Bygger man centralt i Stockholm ett nytt hus blir kostnaden självfallet högre än om man tar i anspråk ett äldre hus någonstans ute på landet. Det är närmast självklart.

Jag har uttalat mig om det totala utfallet, och då är faktiskt detta med kostnader för försvar, rättsväsende och skolor ointressant. Om de här småbarnsmammorna väljer att stanna hemma, måste vi ändå ha försvar, rättsväsende och skolor. Jag kan inte inse att kostnaderna för försvaret, rättsväsendet eller skolorna stiger av att mammorna förvärvsarbetar i stället för att stanna hemma.

Anf. 56 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Vad beträffar den samhällsekonomiska kalkylen är ju socialministern i sitt svar inne på att man skall beakta de förvärvsarbetandes bidrag till vinsten och effekten av förvärvsavbrott på produktivitetsutvecklingen. Det har ingenting med den finansiella sidan att göra, utan det är den reella ekonomiska sidan. I vilken utsträckning föräldrar som arbetar hemma bidrar beror alldeles på vad man värderar hemarbetet till. I och med en så låg värdering av hemarbetet som vi har i Sverige undervärderas den produktiva insats som hemarbetande småbarnsföräldrar faktiskt gör. Den insatsen borde verkligen uppvärderas. Jag vill hävda att det här förekommer en jätteinsats i det tysta.

Bengt Westerberg har inte talat om de marginella effekterna, säger han. Det är konstigt. I pressmeddelandet från socialdepartementet gällde diskussionen just att det inte är rimligt att fortsätta utbyggnaden av daghemmen därför att det skulle innebära en orättvisa mot de mammor som väljer att stanna hemma. Då är det ju fråga om en marginell kostnad.

Anf. 57 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig först konstatera att det är alldeles självklart att om en person blir mer produktiv i arbetslivet och därmed får möjlighet till en bättre

löneutveckling, kommer det också att påverka skatteinkomsterna. Detsamma gäller om man bidrar till vinst ute i näringslivet. Eftersom vi har vinstbeskattning kommer det också att få statsfinansiella effekter. Detta är inte en samhällsekonomisk kalkyl. Jag skall gärna svara på en fråga som gäller den samhällsekonomiska kalkylen en annan gång. Men det är inte den jag har fått en fråga om, och det är inte den jag tar upp i mitt svar.

Jag fick inte svar på min motfråga till Hugo Hegeland om hur den hemarbetande bidrar till finansieringen av försvar, rättsväsende och skola. Min bedömning är att om en kvinna är hemma och ser efter barnen lämnar hon inget bidrag till detta. Det innebär att om hon förvärvsarbetar och betalar in skatt, kan man mycket väl se det som att de skattepengarna till väsentlig del, inte helt, kan användas för att subventionera de barnomsorgskostnader som följer av hennes förvärvsarbete.

Anf. 58 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag vill hävda att en hemarbetande visst bidrar till finansieringen av kostnader för försvar och rättsväsende indirekt. Om den marginella kostnaden – det är ju den som är intressant, eftersom det talas om en fortsatt utbyggnad av daghem – uppgår till över 100 000 kr., måste hemarbetets värde vara minst lika högt. Därutöver görs en rad andra insatser under den tid en förälder är hemma och tar hand om sina barn. Eftersom vi kom in på professorer i nationalekonomi kan jag nämna att Paul Samuelson, som har fått ekonomipriset till Nobels minne, hävdar att det arbete som utförs i hemmen är lika mycket värt som bruttonationalprodukten. Egentligen är det totala produktionsresultatet lika stort som bruttonationalprodukten, om vi räknar in det arbete och de tjänster som utförs i hemmet. Det visar också att man underskattar det värdet. Därför kommer man fram till att det är så oerhört lönsamt att bygga daghem, även på marginalen.

Anf. 59 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag skall gärna i något sammanhang diskutera hemarbetets värde och samhällsekonomiska kalkyler med Hugo Hegeland, men nu har jag försökt att svara på den fråga som Hugo Hegeland skriftligen har ställt till mig, och den gäller inte detta. Jag förstår uppriktigt sagt inte hur den hemarbetande bidrar till finansieringen av försvar, rättsväsende och skolor. Men den relevanta frågan vi skall ställa oss är: Ökar kostnaderna för försvar, rättsväsende och skolor därför att en kvinna tar steget från hemarbete till förvärvsarbete? Då tycker jag att det självklara svaret är nej. Det ökar inte. Försvaret är lika stort, rättsväsendet och skolverksamheten lika omfattande i bägge fallen.

Anf. 60 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Det gäller i så fall även pensionärer, alla barn osv. Den jämförelsen haltar faktiskt. Jag vill också hävda att man i svaret från departementet är inne på tankegångar om en fortsatt utbyggnad. Nu hävdar socialministern att det är bra som det är. Det är inte fråga om någon subvention för dem som arbetar utanför hemmet, menar han. Men det är det ju faktiskt. Vi subventionerar småbarnsföräldrar för att de skall arbeta utanför hemmet

och skaffa inkomster. Men vi subventionerar inte med ett enda öre dem som är hemma och tar hand om sina egna barn. Ändå står det i den proposition som socialministern överlämnade i går att det måste finnas barnomsorg utanför hemmet av god kvalitet för den som vill ha det och bättre ekonomiska möjligheter för den som så önskar att stanna hemma när barnen är små. Varför skall man ha dessa bättre ekonomiska möjligheter, om det är så bra redan nu, som socialministern påstår?

Anf. 61 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Nu kom vi in på en helt annan fråga, nämligen om det är önskvärt att ge ett ekonomiskt bidrag som underlättar för de föräldrar som vill stanna hemma. Detta tycker jag vore mycket önskvärt. Det kostar en del pengar och är därför inte alldeles lätt att genomföra. Men så fort vi har resurser till det, tycker jag att det är viktigt att vi ökar de möjligheterna. Men det är en helt annan sak än frågan ifall de föräldrar som förvärvsarbetar – eller de småbarnsmammor, som det i praktiken är frågan om – bidrar eller inte till finansieringen av den barnomsorg som krävs för att de skall kunna förvärvsarbeta. Där är det min bestämda uppfattning att de skatter de betalar in är tillräckligt omfattande för att subventionera den barnomsorg som de tar i anspråk. Det är två helt olika problem som vi nu diskuterar.

Anf. 62 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Min lika bestämda uppfattning är att de inte bestrider de totala kostnaderna för det hemarbete som andra utför i och med att småbarnsföräldrar har barn på daghem. Vi får fortsätta den diskussionen, eftersom vi har klart annorlunda uppfattningar.

Jag tycker ändå att Bengt Westerberg kunde fälla en tår för den orättvisa som här föreligger mellan dem som arbetar utan någon ersättning och dem som arbetar borta och får stora subventioner på marginaler upp till 110 000 kr.

Jag läser just nu boken Trygghetsmakarna av Annica Öhman. I den nämns att Bengt Westerberg som barn hade lätt för att gråta, framför allt när han läste Emil i Lönneberga, då Emil somnade i snöstormen bredvid den blodförgiftade, döende drängen. Som vuxen borde väl Bengt Westerberg kunna fälla en tår över den orättvisa behandlingen av hemmavarande föräldrar som tar hand om sina egna barn.

Anf. 63 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag tillåter mig att tycka att det är lättare att gråta över Emil än över det som Hugo Hegeland vill att jag skall gråta över.

Från moderat håll har man ofta framfört en tanke, som det i och för sig ligger mycket i, nämligen att man skall se på kostnader för barnomsorg som utgifter för inkomstens förvärvande. Om man valde att lägga hela subventionen på det viset, skulle man mycket tydligt se att det är bara den som har en förvärvsinkomst och därmed kostnader för barnomsorg som har någon inkomst att dra av denna kostnad ifrån. Frågan om hur barnomsorg skall subventioneras och finansieras är ett problem.

Ett annat problem är hur man skall skapa bättre ekonomiska möjligheter för dem som väljer att stanna hemma under barnens småbarnsår.

Det första problemet är vi på god väg att lösa. Jag hoppas att vi så snart som möjligt skall få full behovstäckning inom barnomsorgen.

Det andra problemet återstår att lösa, och det kostar också en del pengar att göra det, men jag hoppas att vi skall få råd att så snart som möjligt komma till rätta med även detta problem.

Anf. 64 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag är inte ledsen över att Bengt Westerberg inte gråter över vad jag säger. Det finns de som presterat ett betydligt känslosammare resonemang.

Det finns en fråga som hör ihop med detta och som Bengt Westerberg har uttryckt stor oro för. Om man gör det lättare för småbarnsföräldrar att vara hemma med någon form av barnomsorgspeng, skulle detta dränera arbetsmarknaden på den vårdpersonal som arbetar på t.ex. de kommunala daghemmen. Detta är också ett fullständigt ohållbart resonemang. Vi har ju en rörlig arbetsmarknad och vi har arbetslöshet. Därför är det för mig obegripligt hur detta kan vara den katastrof som det har framställts som i olika uttalanden av socialministern.

Anf. 65 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Hugo Hegeland vidgar nu denna diskussion, och gärna för mig.

Det finns i dag många småbarnsmammor ute på arbetsmarknaden som gör utomordentligt värdefulla insatser, t.ex. inom äldre- och handikappomsorgen. Tanken på att dessa småbarnsmammor skulle dra sig tillbaka från arbetsmarknaden är för mig mycket oroande. Visserligen har vi tillfälligtvis arbetslöshet, men långsiktigt kommer det att bli ett stort problem att försörja svensk arbetsmarknad med arbetskraft.

Det stora problemet längre in på 90-talet, inte minst inom äldre- och handikappomsorgen, kommer att bli personalförsörjningen. Om många av dessa småbarnsmammor drog sig tillbaka, skulle följderna för äldreomsorgen bli katastrofala. Därför ligger det i samhällets, de äldres och de handikappades intressen att dessa småbarnsmammor är beredda att göra den insats på arbetsmarknaden som de i dag gör.

Anf. 66 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tror inte alls att det är någon katastrof om förvärvsarbetande småbarnsföräldrar drar sig tillbaka – som Bengt Westerberg uttryckte saken – för att arbeta i hemmet. I själva verket gör de en större arbetsinsats i hemmet. Det är ju inte bara fråga om barnomsorg, utan också om mycket annat. Man kan inte betrakta det som att dessa småbarnsföräldrar drar sig tillbaka från arbetsmarknaden, utan i själva verket drar de sig tillbaka för att utföra ännu större arbetsinsatser, som inte ersätts på något sätt, såvida inte dessa mammor har en generös man. Det kan ju tänkas, för sådana finns ju.

Det kan ju inte heller vara fråga om någon katastrof, eftersom man inte

kan subventionera att människor skall arbeta på olika platser i samhället bara för att arbetsmarknaden annars inte skulle fungera.

Anf. 67 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Detta är närmast en fördelningsfråga. Det är sant att den som är hemma kan göra mycket annat än att se efter barnen.

Häromdagen såg jag i en tidsstudie att det är också vad man faktiskt gör, dvs. den som förvärvsarbetar lägger lika mycket direkt tid på barnen som den som är hemma. En hemarbetande kan alltså göra mycket annat. Men detta kommer ju inte de gamla och handikappade till del, utan det har familjen själv nytta av. Man skall självfallet ha denna frihet att välja, men det kommer att bli ett problem för de äldre och handikappade som i dag är beroende av småbarnsmammors arbetsinsatser, ifall dessa mammor skulle dra sig tillbaka till hemmet och ägna sig mer åt familjen än vad de i dag gör.

Jag bara konstaterar att priset för en sådan utveckling skulle ytterst få betalas av många äldre och handikappade. Det ser inte jag som någon önskvärd utveckling.

Anf. 68 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Om man så att säga byter arbetsmarknad och går från arbete utanför hemmet till arbete i hemmet, utför man även mycket annat – det var Bengt Westerberg helt enig med mig om.

Också hemmavarande småbarnsföräldrar kan ta hand om handikappade och äldre. De har möjlighet att sköta sina åldriga föräldrar, vilket de inte har om de arbetar utanför hemmet. Detta blir inte något större problem. Tvärtom, det blir flera sådana insatser, men dessa insatser värderas inte, utan de har kommit bort i debatten. Det förefaller precis som att de som gör en produktiv insats är de som subventioneras för att arbeta utanför hemmet, medan de som arbetar i hemmet inte får några subventioner, samtidigt som värdet av deras totala arbetsinsats underskattas.

Anf. 69 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt oss konkretisera den här diskussionen.

Under valrörelsen besökte jag Flens sjukhem – jag har skrivit om detta besök i några artiklar. Vid Flens sjukhem är över en tredjedel av den kvinnliga personalen småbarnsmammor – det är nästan bara kvinnor som arbetar där – som är beroende av barnomsorg. Om det inte fanns någon barnomsorg eller om något annat gjorde att dessa småbarnsmammor var ointresserade av att arbeta på Flens sjukhem, vill jag fråga Hugo Hegeland: Hur skall man kunna ta hand om de gamla och ofta handikappade människorna på Flens sjukhem om denna tredjedel av personalen plötsligt försvinner därifrån?
(Applåder)

Anf. 70 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Vi har faktiskt en rörlig arbetsmarknad. Det är också fråga om vilken ersättning man betalar till dem som utför ett arbete. Men här tror inte Bengt Westerberg på en marknadshushållning, för plötsligt blir det katastrof när det blir förändringar i arbetsmarknaden, när ett antal människor

inom ett arbetsområde slutar. I privata företag, t.ex. vid löpande band, är det för närvarande omställningar på gång. Det är klart att det tar en viss tid innan man fått fram ny arbetskraft. Jag kan inte se att detta skulle vara något som helst problem som motiverar en invändning mot att man underlättar för dem som vill arbeta i hemmet.

För övrigt visar SIFO-undersökningar att två tredjedelar av föräldrar till småbarn upp till tre år skulle vilja arbeta hemma, om det vore genomförbart med tanke på de ekonomiska förhållandena. Men eftersom skatterna är så höga och bostadskostnaderna ännu högre, har de inte råd. Därför tvingas bägge föräldrarna att arbeta utanför hemmet i stället för att dela upp arbetet.

Anf. 71 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag börjar nu förstå varför Hugo Hegeland ställde denna fråga. Tanken är alltså att vi skall dra in subventionerna till barnomsorg och därmed barnomsorgen. Sedan skall vi betala de kvinnor som arbetar på Flens sjukhem och alla andra sjukhem i Sverige så mycket att de får råd att själva betala barnomsorg med sina beskattade pengar. Det som blir över är ungefär lika mycket som i dag. Det är den typen av omfördelning som Hugo Hegeland tänker sig. Han är inte beredd att säga att vi kan klara Flens sjukhem utan de kvinnor som i dag arbetar där.

Anf. 72 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Nu excellerar Bengt Westerberg med det förenklade resonemang som förekommer redan i svaret på min fråga. Det finns ju mekanismer i en marknadsekonomi som löser dessa problem. Där målar Bengt Westerberg en icke okänd potentat på väggen.

Det blir visserligen omställningsproblem. Jag hävdar personligen att man skall satsa på billigare former av barnomsorg, t.ex. familjedaghem. Då har man redan byggnaden, så man behöver inte bygga en massa nya daghem i fina parker.

Jag ser fram emot denna undersökning. Socialministern säger också i svaret att "min bedömning är att den bild som den enkla kalkylen" – en enligt min uppfattning alldeles för enkel kalkyl – "ger snarast förstärks av att beräkningen görs på ett mer fullständigt sätt". Jag får väl avvakta till detta fullständiga sätt presenteras. Då kan vi på nytt ta upp en diskussion.

Anf. 73 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det är väl dags att avrunda denna diskussion. Jag vill bara konstatera att vi uppenbarligen har mycket olika värderingar i det här fallet. Min uppfattning är att även de småbarnsmammor som finns på svensk arbetsmarknad gör utomordentligt värdefulla insatser. Dessutom räcker den skatt som de betalar in till för att subventionera den barnomsorg som de tar i anspråk. Barnomsorgen frigör mer arbetskraft än den som binds inom barnomsorgen för att se till dessa småbarnsmammors barn. På denna punkt har Hugo Hegeland och jag uppenbarligen helt olika uppfattningar.

Anf. 74 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag bestrider inte att förvärvsarbetande småbarnsföräldrar gör utomordentliga insatser på arbetsmarknaden. Därvidlag är vi av precis

samma uppfattning. Men jag är övertygad om att de skulle göra ännu mer utomordentliga insatser om de fick arbeta i sitt eget hem, vilket två tredjedelar skulle vilja göra om det gick att klara ekonomiskt.

Där ligger skillnaden. Då får man väl hitta på former som gör det billigare. Barnomsorgskostnaderna i vårt land är dubbelt så höga som de i t.ex. Norge, och andra länder kommer inte i närheten av våra höga kostnader. Detta är därför enligt min uppfattning en viktig synpunkt på hur vi skall få resurserna att räcka till nu när de verkligen börjar bli knappa.

Värderingen av de olika arbetsinsatserna skiljer sig på det sättet att jag vill höja värdet av de arbetsinsatser som förekommer i hemmet i jämförelse med motsvarande arbetsinsatser som utförs utanför hemmet. Det kan jag hålla med om.

Anf. 75 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Min uppfattning är att det för gamla och handikappade är oerhört viktigt att dessa småbarnsmammor finns ute på arbetsmarknaden och inte i hemmen. I hemmen kommer de handikappade och de gamla aldrig att få hjälp om inte Hugo Hegelands recept är att vi skall ta en tredjedel av de gamla på Flens sjukhem och fördela dem på de småbarnsmammor som i Hugo Hegelands samhälle kommer att stanna hemma. Det samhället vill emellertid inte jag tillbaka till. Så var det förr i tiden, och det tycker jag inte var bra.

Anf. 76 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Nu ställer Bengt Westerberg alternativet att arbeta utanför hemmet mot alternativet att arbeta i hemmet, och han säger att om man väljer det senare alternativet kan ingen ta hand om handikappade och gamla. Men de som arbetar i hemmet gör ju redan detta, eftersom samhället inte i tillräckligt stor utsträckning tar hand om handikappade och åldringar. Det är i stället tack vare de hemarbetandes insatser och äldres insatser som vi klarar det problemet. På det området är vi ju underförsörjda.

Detta är ytterligare ett exempel på hur man underskattar de insatser som görs av småbarnsföräldrar som är hemma och som sköter även andra handikappade, kanske grannar, eller äldre människor, framför allt äldre föräldrar. Dessutom finns det givetvis andra, friska äldre människor som tar hand om detta. Detta är alltså insatser som man inte tror finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1991/92:79 och 86 om barnbidraget m.m.

Anf. 77 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig vilka regeringens argument är för att låta barnfamiljerna bära en så stor del av samhällets åtstramningar genom att dra in den beslutade barnbidragshöjningen och minska ersättningen i föräldraförsäkringen.

Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser att lämna förslag till riksdagen om höjda barnbidrag från årsskiftet 1991-1992.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Regeringen har tidigare i dag presenterat en proposition om den ekonomiska politikens inriktning. Mot bakgrund av problemen i svensk ekonomi, med bl.a. utebliven tillväxt under åren 1990–1992, en snabbt växande arbetslöshet och ökande budgetunderskott, är det självfallet regeringens strävan att föra en sådan ekonomisk politik att det åter kan bli tillväxt i ekonomin så att välfärd och sysselsättning kan tryggas. Resultaten av denna politik kan emellertid inte nås snabbt.

För att lindra effekterna på arbetsmarknaden av den tidigare regeringens misslyckanden föreslås omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder, bl.a. för handikappade, liksom tidigareläggning av investeringar. Det är därför nödvändigt att i största möjliga utsträckning undvika andra ökningar av statens utgifter. Det är mot den bakgrunden regeringen har föreslagit bl.a. att den planerade barnbidragshöjningen skall skjutas upp ett år.

Däremot är det inte aktuellt med någon minskning av ersättningen i föräldraförsäkringen. Utformningen av föräldraförsäkringen kan visserligen i ett senare skede komma att ses över, men då som ett led i den större omläggning av familjepolitiken som har aviserats i regeringsförklaringen.

Anf. 78 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Under de senaste veckorna har det bl.a. i massmedia spekulerats om vilka åtstramningar, indragningar och besparingar som regeringen kan komma att presentera i syfte att få Sverige på rätt köl igen. En fråga har gällt en eventuell indragning av riksdagsbeslutet om att i januari 1992 höja barnbidraget med 85 kr. i månaden, och en annan har gällt en minskning av föräldraförsäkringen med 80 %.

Eftersom detta har varit utkastade frågor och påståenden som oftast inte har fått några svar är jag tacksam för att socialministern i dag har givit besked. Jag tror också att beskedet när det gäller föräldraförsäkringen glädjer många.

Många upplever nämligen den ekonomiska situationen generellt sett som instabil och oroande just nu, och den oron kanske framför allt barnfamiljerna känner och på olika sätt också ger uttryck för. Diskussionen i massmedia om den uteblivna höjningen av barnbidraget och sänkningen av föräldraförsäkringen har inte precis gjort situationen lugnare för dem, eftersom t.ex. beslutet om höjningen av barnbidraget skulle kompensera den ökade boendekostnaden, och höjningen av barnbidraget har ju blivit uppskjuten en gång tidigare. Jag hoppas att det inte är en orsak eller ett argument för att inte nu höja barnbidraget. Det är ju inte säkert att det går lättare att höja barnbidraget senare. Detta visar den nu uppkomna situationen.

Boendekostnaderna för barnfamiljerna, som har utretts noga i många sammanhang, tycks inte heller minska genom den aviserade minskningen av ränteavdragen, utan i stället öka. Den utlovade sänkningen av matmomsen med 5 %, som bl.a. skulle hjälpa upp barnfamiljernas ekonomi, håller enligt massmedia redan på att ätas upp. De stora grossisterna har aviserat prisök-

ningar på mellan 2 och 2,5 %, och sänkningen av matmomsen är således ingen garanti för att barnfamiljernas ekonomi förbättras.

Även om ekonomin är hårt ansträngd är det viktigt att barnfamiljerna inte får en känsla av att det är de som står i frontlinjen för de ekonomiska nedskärningarna.

Anf. 79 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga, ett svar som jag naturligtvis inte är nöjd med.

I den proposition om den ekonomiska politiken som regeringen har lämnat i dag utlovar man en valfrihetsrevolution inom välfärden. Jag vet inte om man menar att detta förslag är ett led i denna revolution, men jag vet alldeles bestämt, att detta för de många barnfamiljer som faktiskt har en ansträngd ekonomi och som får en alltmer ansträngd ekonomi när vi får högre arbetslöshet och en ekonomisk kris betyder en minskad valfrihet.

Före valet mötte oss folkpartiet liberalernas budskap om att befria Sverige på många affischer och plakat, men jag kan inte påminna mig att jag någonstans såg det konkretiserat i att det var barnbidragshöjningen vi skulle befrias från.

Den ekonomiska kris vi nu förvisso befinner oss i var inte okänd före valet. Jag tycker att den nuvarande regeringen försöker låtsas som om de ekonomiska problemen nu kommer ramlande ner från himlen, men vi har i den här församlingen länge diskuterat dem och försökt hitta åtgärder mot dem. Jag menar att man före valet kunde ha redovisat att detta var en av de åtgärder man tänkte vidta.

När regeringen så tydligt talar om för andra grupper att man avser att förbättra deras ekonomi, måste det tyda på att man tycker att just barnfamiljerna har tillräckligt god ekonomi för att betala det här höga priset. Man kunde t.ex. vänta med att avskaffa omsättningsskatten på aktier, man kunde vänta med att befria arbetande kapital från skatt, och man kunde ytterligare framåt i tiden skjuta avskaffandet av förmögenhetsbeskattningen. Men man valde just den här åtgärden, och det visar vilka grupper den nya regeringen solidariserar sig med och vilka man inte solidariserar sig med.

Anf. 80 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det där är ett missförstånd om de ekonomiska sambanden. När vi har en svag ekonomisk utveckling och rekord i konkurser, när en tredjedel av börsföretagen går med förlust och vi har mycket stora problem i näringslivet, vilket i sin tur tar sig uttryck i en växande arbetslöshet, då kan inte en regering sitta med armarna i kors och tro att barnbidragshöjningar och liknande åtgärder löser de problemen, utan vi måste till varje pris försöka skapa ett bättre näringsklimat. Det gör vi bl.a. genom att sänka förmögenhetsskatten på arbetande kapital i småföretag och genom en rad åtgärder som presenteras i propositioner under den här veckan.

Detta, tillsammans med arbetsmarknadspolitiska åtgärder, gör emellertid att vi inte har råd med en del saker som vi i och för sig hade velat genomföra nu vid årsskiftet. Det hade funnits alternativa besparingar om vi hade haft längre tid. Men vi har haft ganska kort tid på oss att utforma den här ekono-

miska politiken, och det har därför blivit nödvändigt att skjuta på de utgiftsökningar som skulle ha inträffat men som det har varit möjligt att skjuta ett år framåt i tiden. Barnbidragshöjningen är ett sådant exempel.

Vi hade naturligtvis – om vi hade haft längre tid på oss – t.ex. kunnat göra förändringar i sjukförsäkringen, vilket hade slagit på ett annat sätt för många fler människor än vad barnbidragshöjningen gör. Men det tar tid att utforma de förslagen, och därför kan de inte genomföras förrän 1993. I det korta perspektivet har vi fått ta till de åtgärder som har funnits tillgängliga.

Vi hoppas att de åtgärder vi nu genomför dels skall lindra effekterna på arbetsmarknaden – det utgår vi från –, dels skall se till att vi får bättre fart på svensk ekonomi så att vi på det sättet kan trygga välfärd och sysselsättning.

Anf. 81 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Det är mycket viktigt att de signaler regeringen nu sänder ut till barnfamiljerna går i positiv riktning. Jag tror nämligen, som jag sade förut, att det är väldigt många som känner sig osäkra inför den situation som har uppstått och som uppstår. Dessa människor vet och vi vet att det i dag är kris i Sverige, och de är säkert – liksom vi alla – beredda att göra vad de kan för att rätta till den situationen.

Men jag tror att det är viktigt att de signaler regeringen sänder ut inte bara riktas mot barnfamiljerna, så att de får känna att de skall gå i frontlinjen för nedskärningarna. Det vore nämligen ett olyckligt budskap.

Anf. 82 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Riksdagen hade ju beslutat om denna höjning av barnbidraget. Det är alltså en höjning som människor har haft anledning att förvänta sig att den skulle infrias. Det är därför det är så allvarligt att det nu kommer ett nytt förslag om att beslutet skall rivas upp. Det handlar i statsbudgeten – om jag har förstått dagens proposition riktigt – om ungefär 2 miljarder kronor i en totalbudget som ju i alla fall ligger en avsevärd bit över 450 miljarder.

Jag vägrar att acceptera att det inte finns någon möjlighet att hitta sätt att på andra områden spara in dessa 2 miljarder kronor. Om det är så att det bara är regeringens oförmåga att hitta alternativ som har givit upphov till det här resultatet, skall jag gärna stå till förfogande för att hjälpa till att hitta andra besparingar på 2 miljarder kronor, som gör att barnfamiljerna kan få den höjning av barnbidraget som riksdagen faktiskt har beslutat att de skulle få.

Jag vill åter en gång säga att detta enligt min uppfattning visar på en oerhörd nonchalans och på en brist på förståelse för barnfamiljernas situation som jag tycker är oacceptabel.

Anf. 83 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Uppskjutningen av barnbidragshöjningen är inte den enda åtgärd regeringen föreslår, utan vi föreslår också en rad andra åtgärder. Vi har kammat igenom budgeten så gott vi har kunnat och tittat på vad man kan göra med mycket kort varsel. Det är trist om Annika Åhnberg har uppslag som vi inte har tagit fasta på, men vi har inte hittills av vänsterpartiets ageranderande i riksdagen kunnat få särskilt många idéer om vad man skall spara på.

Det enda förslag Annika Åhnberg från talarstolen nämnde tidigare var att man skulle skjuta upp de skattesänkningar som vi bedömer som nödvändiga för att få i gång svenskt näringsliv.

Det är ju dess värre så att varje besparing, varje nedskärning och varje uppskov man beslutar om innebär att man går emot ett tidigare beslut. Om vi inte hade beslutat om det, hade det heller inte kallats besparing eller uppskov. När vi t.ex. föreslår en höjning av egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen eller andra besparingar, som också ligger i paketet, innebär också det att vi går emot tidigare beslut i riksdagen. Det är det enda sättet som finns att skapa utrymme för nödvändiga skattesänkningar i syfte att förbättra näringsklimatet i Sverige.

Anf. 84 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Tror socialministern att det finns någon garanti för att barnbidraget kan höjas om ett år, eller när har man tänkt sig genomföra höjningen?

Anf. 85 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Det förvånar mig absolut inte att socialministern inte har funnit några alternativ i vänsterpartiets motioner. Det skulle förvåna mig mycket mer om den nuvarande regeringen över huvud taget hade studerat de motionerna i något seriöst syfte att hitta förslag. Men förslagen finns ändå där.

Det är ingen idé att förlänga den här debatten. Min fråga skrevs innan detta var ett faktiskt förslag, medan det ännu var något som bara diskuterades. I dag är det ett förslag som ligger på riksdagens bord. Jag kan bara än en gång upprepa att jag känner en mycket stor besvikelse över att regeringen väljer att göra åtstramningar i budgeten på det här sättet, genom att ta ifrån barnfamiljerna den höjning som riksdagen faktiskt hade beslutat om att genomföra.

Jag tror att många nu förstår att den rivstart för Sverige som den nuvarande regeringen har utlovat verkligen kommer att riva i skinnet på många i det här landet.

Anf. 86 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag noterar att Annika Åhnberg inte är förvånad över att jag inte har hittat några konkreta förslag i vänsterpartiets motioner. Det är inte jag heller. På den punkten är vi överens.

Vår avsikt är naturligtvis att barnbidragshöjningen skall genomföras 1993. I det perspektivet kan vi få fram andra besparingar, besparingar som vi egentligen hellre hade velat genomföra nu. Men tiden har inte medgivit att vi lägger fram dessa förslag för riksdagen nu och att vi därmed nu kunde få igenom dem här i riksdagen. Det är därför vi har genomfört detta. Det är självklart att det – inte minst för mig som socialminister – är smärtsamt att genomföra detta uppskov. Jag har också varit med i en tidigare uppgörelse i riksdagen där vi har beslutat om denna barnbidragshöjning.

Det är alltså inget enkelt politiskt steg att ta, men jag har sett det som nödvändigt att gå med på detta i ett läge när vi måste genomföra omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser, inte minst för handikappade, och när vi

måste få fart på svenskt näringsliv för att långsiktigt klara sysselsättning och välfärd.

Anf. 87 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Socialministern har all anledning att tycka att just det här beslutet är särskilt smärtsamt, eftersom den här barnbidragshöjningen var avsedd att mildra de negativa effekterna av den skatteomläggning som folkpartiet genomförde tillsammans med socialdemokraterna. Det finns alltså verkligen anledning just för socialministern och hans parti att tycka att detta är ett mycket smärtsamt beslut.

Jag vill bara upprepa vad jag sade tidigare: Den ekonomiska krisen är ingenting som har inträffat efter valet. Vi hade redan före valet kunnat få klart för oss att detta var en av de åtgärder som partierna ingående i den nya regeringen skulle komma att vidta i sina höga ambitioner att öka människors frihet i det här landet. Jag tror att många hade uppskattat att få det beskedet före valet.

Anf. 88 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag tror att få partier och få politiker mer än folkpartiet liberalerna och jag själv inför valet talade om hur kärvt det var i svensk ekonomi och att det skulle komma att krävas en hel del kärva beslut för att vi skall få ordning på ekonomin.

Sanningen är den att man inte bara negativt kan kritisera de förslag som läggs fram, utan man måste också ha alternativ att komma med. Annika Åhnberg har inga alternativ att komma med om hur vi skall få fart på svenskt näringsliv. Det är det som skiljer oss. Den som inte som politiker är beredd att fatta också en del kärva beslut, en del politiskt svåra beslut, kan inte regera landet. Det är därför jag har den roll jag har och Annika Åhnberg har den hon har.

Anf. 89 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tror att det för litet väl långt att använda den här frågestunden till att gå igenom de förslag som vänsterpartiet kommer att lägga fram med anledning av den proposition som regeringen i dag har lämnat till riksdagen. Men jag kan förklara för socialministern att vi kommer att lämna sådana förslag. Jag skall gärna själv se till att socialministern får del av denna motion. Han kommer då att finna att den också innehåller förslag som avser att förbättra möjligheterna för och se till att vi får en utveckling av det svenska näringslivet.

Anf. 90 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Då kan jag bara konstatera att jag ser fram emot de förslag som vänsterpartiet kommer att presentera, som innebär besparingar i utgifter men inte att man upphäver tidigare beslut i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:60 om fotbolls-EM och polisresurserna

Anf. 91 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Ingbritt Irhammar har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta så att allmän ordning och rättstrygghet för medborgarna kan upprätthållas på ett tillfredsställande sätt i anledning av det europeiska mästerskapet i fotboll, sommaren 1992.

Det är riktigt att fotbolls-EM kommer att bli resurskrävande för polisen. Den polisiära insatsen kommer säkert att få återverkningar på annan polisverksamhet. Det är en uppgift för polismyndigheterna att själva avgöra hur den allmänna ordningen och säkerheten skall upprätthållas.

Jag vet att polisen har gjort mycket noggranna överväganden när det gäller bl.a. personalbehovet inför nästa sommar. Rikspolisstyrelsen har i samråd med de berörda polismyndigheterna bedömt att det från polisiär synpunkt skall gå att genomföra fotbolls-EM. Det kommer att medföra en temporär neddragning av annan polisverksamhet, men den allmänna ordningen och rättstryggheten skall inte äventyras. Genom omprioriteringar kommer personal att frigöras för de mest akuta polisuppgifterna under denna period.

Det är därför min bestämda uppfattning att polisen kommer att klara medborgarnas berättigade krav på att allmän ordning och rättstrygghet upprätthålls på ett tillfredsställande sätt även på andra håll än runt fotbollsarenorna sommaren 1992.

Anf. 92 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret, men jag är inte lika övertygad som justitieministern om att polisen verkligen kommer att klara de väldigt berättigade och allvarliga kraven på att upprätthålla allmän ordning och rättstrygghet under den långa tid det gäller, dels under fotbolls-EM, dels före och efter. Visserligen har det förekommit samråd mellan rikspolisstyrelsen och andra berörda polismyndigheter, så som det står i svaret, men jag känner en mycket större oro för att detta inte lyckas.

Vi ser med glädje på vad fotbolls-EM betyder för alla dem som sett fram emot det och när det gäller allt vad det kan ge landet i fråga om turister som kommer hit och i fråga om att det kan ge upphov till en bra syn på Sverige om vi kan sköta det hela. 30 miljoner människor kommer att se tävlingarna på TV, har jag fått höra, och det kan verkligen öka intresset för vårt land.

Men jag kan också se framför mig kravaller, förstörelse, rån och stölder och annat som det kommer att bli svårt att ta hand om. Jag har därför velat lyfta fram två idéer och förslag som jag tidigare har ventilerat med några andra.

Det ena gäller hur vi kan hjälpa till att se till så att poliserna inte tar ut sin berättigade semester i samband med tävlingarna. Som det ser ut nu skall de ta ut sin semester i juli och augusti, och det kommer att innebära att 50 % av poliserna faktiskt inte kommer att tjänstgöra under de månaderna. Detta ser jag som en stor fara. Jag känner att regeringen skulle kunna göra någonting här. Jag skulle vilja ha en kommentar till detta.

Den andra frågan är om vi kan använda oss av beredskapspoliser på något

sätt. Jag har fått idéer om detta framförda till mig. Vi skulle kanske kunna använda oss av dem om vi gjorde vissa lagförändringar.

Anf. 93 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! När det gäller frågan om semesteruttag känner jag till att det för närvarande pågår diskussioner mellan parterna om den saken. Det sker alltså från arbetsgivar- och arbetstagarsidan. Det innebär, som Ingbritt Irhammar säkert förstår, att jag inte bör föregripa resultatet av det arbetet med något uttalande.

När det gäller den andra frågan, om inkallande av beredskapspoliser, fordrar lagstiftningen att detta skall vara kopplat till försvarsberedskapen. Det är alltså inte möjligt att med nuvarande regler använda beredskapspoliser i det här sammanhanget, inte ens som en tillfällig förstärkning. För detta fordras det en lagändring.

Frågan har också andra aspekter. Beredskapspolisen är i dag inte utbildad för att lösa polisuppgifter i fredstid.

Jag kan dessutom nämna för Ingbritt Irhammar att jag själv har tittat på litet olika alternativ, inte bara beredskapspolis utan även andra möjligheter, men funnit att vi har lagliga hinder att använda något annat än vår ordinarie polis.

Anf. 94 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag är väl medveten om att vi enligt dagens lagtext inte kan använda oss av beredskapspolis. Man tänjde tydligen på de regler som finns i dag när det uppstod behov av att använda beredskapspolisen under Gulfkrisen. Då lyckades man finna vägar för detta. Jag förstår att det skulle behövas en lagändring. Om vi skulle kunna ha någon nytta av beredskapspolisen skulle en sådan lagändring behöva ske snabbt för att de utbildningsinsatser som krävs skall kunna sättas in. Jag skulle vilja att vi inte släpper tanken på detta helt och hållet. Är justitieministern beredd att titta vidare på den här möjligheten att snabbt införa lagändringar? Även om vi inte hinner med den nu till fotbolls-EM kommer det kanske andra idrottsarrangemang eller andra sammanhang där vi kanske skulle behöva detta. Jag tycker att frågan är värd att titta vidare på.

När det gäller den andra frågan om att arbetsgivarsidan och arbetstagarsidan sitter och tittar på semesteruttag, förstår jag att man inte kan gå in nu och säga någonting. Detta kommer att kräva medel. Frågan är om vi är beredda att ställa medel till förfogande som en morot för att locka dessa poliser att inte då ta ut sin semester.

Anf. 95 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Om jag svarar på den senare frågan går jag därmed in i själva förhandlingen. Jag är alltså inte beredd att kommentera den frågan.

När det gäller den första frågan om att finna andra vägar, menar jag att man skall ta lärdom av varje ny händelse. Vi har nu hamnat i denna för oss nya situation genom fotbolls-EM. Det ger oss anledning att fundera över en mängd olika frågor, bl.a. hur man praktiskt skall hantera den här typen av situationer. Min förhoppning är att vi skall lära oss någonting annat, nämli-

gen att finna vägar för att slippa vidta de specifika åtgärder som vi nu får göra inför sommaren. Jag kan därför svara ja på frågan om jag är beredd att fundera över olika sätt att lösa den här typen av problem. Men det är inte möjligt att göra det inför juni 1992.

Anf. 96 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Det är ändå positivt att justitieministern är vaken för att gå nya vägar i framtiden. Det finns en viss förståelse för om vi inte hinner det till denna sommar. Vi får se hur vi kan förstärka på andra sätt. Jag vet att man tittar på bl.a. bättre gränsskydd, att eventuellt torrlägga städer runt om där matcherna skall spelas och åtgärder för att minska läktarvåldet över huvud taget. Det finns även olika förslag från BRÅ som man kan titta på. Jag är nöjd med svaret så här långt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på frågorna 1991/92:66 och 90 om skydd för hotade kvinnor

Anf. 97 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Lennart Daléus har frågat mig om regeringen kommer att pröva möjligheterna att skydda hotade kvinnor genom att punktbevaka de våldsverkande männen. Sigrid Bolkéus har frågat mig om regeringen kommer att låta kvinnan själv avgöra om hon vill ha livvakt eller om mannen skall bevakas.

Frågorna ligger nära varandra. Jag avser därför att svara på dem i ett sammanhang.

I regeringsförklaringen har vi sagt att en försöksverksamhet med livvakt för hotade kvinnor förbereds. De kvinnor som utsätts för hot om våld och andra övergrepp är i stort behov av samhällets skydd. Jag vet att polisen på olika sätt försöker lösa behovet av åtgärder i varje enskilt fall. Det sker genom samverkan mellan den utsatta kvinnan och polisen. I vissa fall behövs en typ av åtgärder, i andra fall en annan typ.

Därför måste även möjligheten att erbjuda hotade kvinnor livvakt ställas till förfogande. Det är kvinnan själv som bestämmer om hon vill utnyttja ett livvaktsskydd. Hon avgör med andra ord själv om tryggheten med ett livvaktsskydd väger tyngre än de nackdelar skyddet för med sig.

En annan metod för att skydda hotade kvinnor kan vara den som Lennart Daléus och Sigrid Bolkéus tar upp, alltså att särskilt övervaka dem som hotar. Det skulle utan tvivel vara det mest tilltalande sättet att skydda de utsatta kvinnorna på. Jag ser det dock som mycket svårt att bereda de aktuella kvinnorna ett fullgott skydd enbart genom insatser mot männen. Bl.a. föreställer jag mig att det skulle vara resurskrävande utan att för den skull kunna ge ett helt säkert skydd.

Formen för hur skyddet för de allra värst utsatta kvinnorna skall förstärkas övervägs för närvarande med prioritet i regeringskansliet. Det kan därvid bli fråga om författningsändring i den mån gällande rätt inte medger att ett tillfredsställande skydd ordnas.

Anf. 98 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret som uppenbarligen och självklart återspeglar kravet på att kvinnor skall skyddas när de är utsatta eller hotade. Men jag tycker inte att den valfrihet som justitieministern talar om är en reell valfrihet om det bara gäller att välja om man skall ha livvaktsskydd eller inte. Då har kvinnan inte fått möjlighet att bedöma om det finns andra åtgärder som är minst lika effektiva eller kanske bättre. De åtgärder som jag pekar på är just detta att punktbevaka mannen, att inskränka mannens integritet och inte kvinnans integritet. Det har hon fått nog av så att säga. Jag tror att alla som har varit utsatta för att ha livvakt kan vittna om att det är en integritetsinskränkning.

Jag läste en intervju med justitieministerns företrädare, Anna-Greta Leijon, i senaste numret av tidningen Vi. Hon kommenterar där detta med att ha livvakt. Konsekvensen av detta var att hon blev räddare och mer osäker. Det var inte särskilt attraktivt, milt uttryckt.

Det är uppenbart att punktbevakning av män, av våldsverkare och brottslingar eller presumtiva brottslingar är effektivt. Vi har många exempel på polisdistrikt där man har tillämpat den här metoden i andra sammanhang med mycket gott resultat. Jag talade med polismästaren i ett sådant distrikt för en liten stund sedan och fick bekräftat att man där uppfattar det som resurssnålt även i den meningen att det just är effektivt att göra på det sättet. Man förhindrar att brott begås.

Jag tackar som sagt för svaret, men jag tycker att det är litet oklart huruvida justitieministern är beredd att också pröva den här möjligheten att punktbevaka våldsverkande män, gärna som en kombination.

Anf. 99 SIGRID BOLKÉUS (s):

Fru talman! Jag tackar också justitieministern för svaret. Jag förstår inte varför skyddet för kvinnan blir sämre om våldsmannen bevakas och varför det skulle bli så mycket mer resurskrävande. Jag anser att det finns flera fördelar med att bevaka just mannen. En bevakning dygnet runt, året runt, är en begränsning i friheten. Det är våldsmannen och inte brottsoffret som bör känna av det. Om mannen bevakas blir det också tryggare för dem som han kan tänkas skada för att komma åt kvinnan. Jag tänker då på barn, släktingar, vänner och en eventuell ny kärlek i kvinnas liv. Om kvinnan har barn i skolåldern, dvs. den ålder då det är särskilt känsligt att skilja sig från mängden, slipper de förklara för kamraterna varför mamma åtföljs av olika män.

Oavsett vem som bevakas finns det människor som kommer att ha synpunkter på hur mycket bevakningen kostar skattebetalarna. Det är den som hotar och trakasserar som är orsak till kostnaderna och som bör få möta de åsikterna. Om mannen bevakas får han inte heller tillfälle att begå andra brott. Dessutom är det inte uteslutet att vakterna kan få mannen att inse vad han egentligen håller på med.

Är det tänkt att en livvakt till förföljda kvinnor skall vara lika heltäckande som när offentliga personer får livvakt? Det kan också vara intressant att veta hur många vakter som behövs för att bevaka en person.

Anf. 100 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! För att ta den sista frågan först. Det bör rimligen inte vara någon skillnad mellan offentlig person och icke offentlig person om behovet av livvakt finns. Om man bedömer att behovet av skydd finns, skall det vara samma behandling. Antalet kan vi räkna ut rätt bra med utgångspunkt från dygnets timmar och arbetstidslagstiftningen. Vi har tre arbetspass på ett dygn. I många fall krävs det två personer som arbetar parallellt för att få ett fullgott skydd. Det innebär i de extrema fallen sex personer per dygn. Det är alltså mycket kostsamt.

Den andra frågan och den stora frågan gäller just valet mellan offer och gärningsman. Jag instämmer helt i Lennart Daléus och Sigrid Bolkéus uppfattning att det är offret som skall skyddas, och om det är någon som skall känna av inskränkningar är det gärningsmannen. Problemet är att vi har en lagstiftning som i viss utsträckning begränsar våra möjligheter att göra ingrepp när det gäller gärningsmannen. Detta ligger bakom att jag i mitt svar pekar på att om det behövs en författningsändring för att tillfredsställande skydd skall kunna ordnas, är vi beredda att vidta en sådan ändring.

Anf. 101 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Med all respekt, men jag undrar om justitieministern har rätt i detta att det behövs en författningsändring. Redan i dag punktbevakas i någon mening brottsbenägna personer i flera polisdistrikt i det här landet. Man inskränker inte formellt deras frihet, men man håller dem under uppsikt, ser om bilen är hemma och en mängd sådana saker. Detta pågår redan i dag. Är detta fullgod punktbevakning? Nej, men man vet också att det är svårt att garantera varje ögonblick hos den som skall skyddas med livvaktsskydd. En brottsbenägen person har ofta ambitionen att tränga igenom det här skyddet och utnyttja det tillfälle som ges. Han känner däremot själv mycket stor osäkerhet huruvida han alltid är bevakad eller inte. Denna osäkerhet kan naturligtvis utnyttjas till förmån för den som vi i det här fallet vill skydda.

Anf. 102 SIGRID BOLKÉUS (s):

Fru talman! Lennart Daléus uttryckte så bra det jag hade funderingar om. Jag kan tänka mig att det finns vakter att tillgå i stora städer. Men hur blir det om den som skall bevakas bor i en by i glesbygden och man behöver sex personer? Det får väl försöksverksamheten ge svar på.

Anf. 103 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är ingen skillnad om det är offret eller gärningsmannen som bevakas. Det blir samma antal personer.

Anf. 104 SIGRID BOLKÉUS (s):

Fru talman! Men det behövs kunniga personer. Man kan ju inte ta vem som helst. Jag kan tänka mig att det blir svårigheter att rekrytera så många personer i närheten.

Anf. 105 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag har bara den enkla frågan om justitieministern är beredd att ta med en prövning att utnyttja punktbevakningen som en del av skyddet av dessa utsatta kvinnor. Vi kommer alltså egentligen tillbaka till ursprungsfrågan: Är regeringen beredd att pröva också den möjligheten?

Anf. 106 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är självfallet en del i de prövningar vi måste göra. Livvaktsskyddet för kvinnor är en delfråga i ett stort paket som gäller brottsoffer över huvud taget.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:70 om rättshjälp m.m. till kvinnor som utsatts för övergrepp utom riket

Anf. 107 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Elisabeth Persson har frågat mig om jag har för avsikt att medverka till att svenska kvinnor som utsätts för övergrepp utomlands får rättshjälp och erforderligt stöd från Sveriges ambassader.

Svaret är ja!

De frågor frågeställaren tar upp berör inte bara mitt departement, utan också utrikesdepartementet, som under sitt ansvarsområde handhar frågor om bistånd till svenska medborgare som råkat illa ut utomlands. Det är knappast rättvisande att påstå att brottsoffren inte får någon hjälp av de svenska ambassaderna. Även om ambassaderna i dagsläget inte kan ge bistånd i form av t.ex. advokathjälp kan ambassaderna erbjuda konsulär service av annat slag. Det kan exempelvis vara fråga om att hjälpa till med kontakter med myndigheter och försäkringsbolag, ibland kan det också vara aktuellt att ge ekonomiskt bistånd för hemresa till Sverige.

När det gäller rättshjälp vill jag först säga att allmän rättshjälp enligt rättshjälpslagen kan beviljas i rättsliga angelägenheter som handläggs utomlands om det föreligger särskilda skäl. Praxis har dock varit – och är – mycket restriktiv. Därtill kommer att de förmåner i utlandsärenden som betalas av rättshjälpen, enligt praxis och uttalanden i förarbetena till rättshjälpslagen, är begränsade. I utlandsärenden medges exempelvis inte ersättning för inställelsekostnader. Men man skall dock komma ihåg att varje land har sitt regelsystem på området och att många andra länder, precis som vi, har regler som medger ersättning för kostnader som åsamkas målsäganden. Som Elisabeth Persson nog känner till har frågor om rättsligt bistånd till brottsoffer utomlands uppmärksammats flera gånger tidigare i riksdagen. Det är nu dags att göra något åt de brister som har uppmärksammats.

Arbetet med detta pågår för fullt inom mitt departement. För närvarande görs i samarbete med utrikesdepartementet en inventering vid UDs samtliga utlandsmyndigheter. Vi hoppas genom den enkät som vi skickat ut få svar på bl.a. i vilken omfattning offer för våldsbrott efterfrågar rättsligt och annat bistånd vid ambassader och konsulat, vilket slags hjälp som efterfrågas, i vil-

ken utsträckning sådan hjälp kan ges och resp. lands regelsystem på området. En sammanställning av enkätsvaren blir klar inom kort. På grundval av denna, och annat tidigare införskaffat material, skall vi gå vidare med vårt arbete och återkomma till riksdagen med förslag.

Det är förvisso riktigt, som Elisabeth Persson säger, att brottsoffrens situation alltmer har uppmärksammats. Även om flera förbättringar har genomförts under senare år, är hittills vidtagna åtgärder inte tillräckliga enligt min mening. Därför skall jag med kraft verka för att ytterligare förbättra brottsoffrens situation, både här hemma och utomlands.

Anf. 108 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Det gladde mig att se att justitieministern med all kraft kommer att verka för att brottsoffrens situation förbättras. Jag tycker också att det indirekt framgår att justitieministern har uppmärksammat att även om ambassaderna kan ge hjälp så har det inte alltid varit så överallt. Även om justitieministern inte säger detta uttalat antyds det, tycker jag. Jag hoppas att de direktiv som framöver kommer att gå till de olika ambassaderna bl.a. kommer att innehålla detta med skyldighet så att inte olika regler och praxis som uppenbarligen förekommer i olika länder slår så illa och så olika. Åtskilliga kvinnor har utsatts för sexuellt våld och dess värre inte fått den hjälp som de verkligen hade behövt. Detta har uppmärksammats framför allt i massmedia på sistone.

Jag tror också att det är viktigt att ambassaderna eller konsulaten får information om de eventuella brott som har begåtts. Jag hoppas att man kan göra sådana överenskommelser med resp. länders polismyndigheter att det föreligger rapportskyldighet.

När det gäller frågan om rättshjälp vill jag återigen poängtera att det är mycket glädjande att justitieministern kommer att verka för att möjligheterna att få rättshjälp utomlands blir bättre. Det är angeläget framför allt i EG-perspektivet när människors rörlighet i Europa verkligen skall främjas. Jag tycker att det är viktigt att även möjligheterna att få rättshjälp följer med där.

Anf. 109 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! För att inga missförstånd skall uppstå vill jag påpeka att jag inte har uttalat mig om våra ambassaders agerande. Det är viktigt att göra klart att våra ambassader har begränsade möjligheter att medverka när en svensk har råkat ut för brott utomlands. Vi har anledning att titta på dessa begränsningar och göra förändringar. Möjligheten till rättshjälp blir då en tung del.

Anf. 110 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Är det inte så, justitieministern, att det ibland inte bara är möjligheterna som är begränsade utan att även begränsade kunskaper om det sexuella våldets konsekvenser för kvinnorna har gjort att man underlåtit att ge tillräcklig hjälp? Jag är medveten om att denna fråga kanske mer hör hemma under utrikesdepartementet, men jag knyter stora förhoppningar till justitieministerns möjligheter att påverka utrikesdepartementet i arbetet på

att genomföra förbättringar. Det är därför jag nu tagit upp denna fråga med justitieministern.

Anf. 111 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Vi på justitiedepartementet har ansvar för att rättshjälpslagarna blir de riktiga. Sedan kommer det säkerligen inte att vara något problem för oss att föra över denna information till UD för vidarebefordran.

Anf. 112 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Det låter bra.

I informationen till och utbildningen av ambassadpersonalen är det viktigt att man ger kunskaper om vilka konsekvenser det sexuella våldet kan få för kvinnorna och vilket övergrepp det här egentligen handlar om. De svenska ambassaderna bör få mer upplysning härom än de hittills har fått, så att de utsatta kvinnorna i framtiden får bättre möjligheter att erhålla den hjälp de behöver.

I fråga om rättshjälpen, som mer direkt är justitieministerns område, vill jag upprepa att jag ser fram emot förbättringar på detta område. Justitieministerns svar är mycket glädjande, kanske framför allt därför att moderata samlingspartiet haft ett ganska ljumt intresse för frågan om rättshjälp till kvinnliga brottsoffer. Jag är alltså mycket glad för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1991/92:72 om kriminalvårdsanstalten Skenäs

Anf. 113 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Dan Ericsson i Kolmården har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att effekter av landets jordbrukspolitik ej skall innebära avveckling av fungerande verksamhet på kriminalvårdsanstalterna. Frågan är föranledd av de planer som finns inom kriminalvårdsverket i fråga om jordbruksdriften på kriminalvårdsanstalten Skenäs.

Skenäs är en öppen riksanstalt. Arbetsdriften på anstalten är bl.a. inriktad på mjölkproduktion och spannmålsodling. Enligt vad jag har inhämtat beslutade kriminalvårdsstyrelsens direktion i våras att några jordbruksinvesteringar inte skall göras vid anstalten och att alternativ sysselsättning måste planeras där liksom vid ytterligare några jordbruksanstalter. Inom styrelsen har därefter utarbetats ett förslag till handlingsprogram för de åtta anstalter som disponerar jordbruksmark och ekonomibyggnader för växtodling och husdjursskötsel. Handlingsprogrammet grundar sig på riksdagens livsmedelspolitiska beslut den 9 juni 1990, antalet intagna som är sysselsatta i jordbruket, personaltätheten, lantbruksnämndernas utredningar, behov av byggnadsinvesteringar m.m.

Beträffande Skenäs föreslås i handlingsprogrammet att jordbruket skall avvecklas i början av år 1993. Ett avgörande skäl till förslaget om avveckling är att fortsatt drift förutsätter omfattande investeringar bl.a. för att djurskyddslagens och naturvårdslagens krav skall kunna uppfyllas.

Kriminalvårdsstyrelsen har ännu inte tagit slutlig ställning till förslaget.

För egen del anser jag att det ligger i sakens natur att arbetsdriften inom kriminalvården fortlöpande måste anpassas till de förhållanden som råder ute i samhället. I det ligger självfallet också att verksamheten vid jordbruksanstalterna måste anpassas till förändringar i jordbrukspolitiken.

Anf. 114 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret.

Min fråga har en principiell innebörd, nämligen om kriminalvårdens fungerande verksamheter skall avvecklas beroende på övergripande beslut som berör andra samhällssektorer. Jag tycker att jag har fått ett visst svar på den frågan av justitieministern.

I det här fallet gäller det en verksamhet som i det hela är synnerligen marginell. Vi har knappast längre någon överskottsproduktion av mjölk. Däremot är denna verksamhet meningsfull för den enskilde intagne, och den kan medverka till en god rehabilitering. Om kriminalvårdens insatser lyckas innebär det minskade brottstal, minskade samhällskostnader och minskat personligt lidande. Det är då litet svårt att förstå varför en bra verksamhet skall avvecklas, när skälet för avvecklingen har fallit.

Jag anser det inte vara lika självklart som justitieministern dess värre gör att väl fungerande verksamhet vid ett fåtal anstalter skall avvecklas på grund av ett livsmedelspolitiskt beslut, som berör själva näringen.

Att bedriva jord- och skogsbruk är, i synnerhet om man har djurhållning, en bra form av kriminalvård. Det handlar om praktiskt arbete med jordnära saker. Jag skulle ändå önska att justitieministern kunde slå fast att kriminalvården vid genomförandet av sin verksamhet inte skall behöva se det som sitt ansvar att minska överskottsproduktionen av livsmedel – i detta fall dessutom ett överskott som knappast längre existerar.

Anf. 115 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill redovisa ett skäl till att denna avveckling även ur behandlingssynpunkt kan vara rimlig. Den verksamhet som bedrivs inom kriminalvården bör rimligen ha en viss koppling till den dömdes liv efter frigivningen. Arbetserfarenheten inom kriminalvården bör kunna utgöra grund för ett arbete efter frigivningen. I det fall som vi nu diskuterar gäller det lantbruksarbete, och det finns i dag knappast så stora möjligheter att få anställning inom lantbruket efter frigivningen. Detta är ett skäl för denna förändring.

Jag vill också peka på att det på Skenäs krävs investeringar på 8 à 10 milj.kr. för att man skall uppfylla de krav som lagen ställer.

Dessutom är det så att det här aktuella jordbruket enligt lantbruksnämnden i Östergötland normalt borde klaras av tre man. Nu är det 20 à 22 personer, inkl. de anställda, som sköter den här verksamheten. Det är alltså inte fråga om någon särskilt verklighetsanpassad verksamhet.

Anf. 116 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Justitieministern sade att det skall vara en viss koppling till den dömdes liv efter frigivningen. Det är litet häpnadsväckande att vi på det

här sättet får klarlagt att vi tydligen är på väg att avveckla svenskt jordbruk och att det inte skulle finnas sysselsättning inom den näringen i framtiden. Det är väl att gå litet långt i det här sammanhanget.

Det handlar också om att den intagne i det här arbetet faktiskt får en känsla av att ta ansvar. Det handlar också mycket om de sociala kontakterna med arbetskamraterna. Men det gäller också kontakten med djuren, och det är omvittnat att detta är en mycket bra rehabiliteringsåtgärd.

I frågan om investeringarna finns det förslag om hur man skall kunna lösa detta på ett mindre kostsamt sätt. Vill man ha denna verksamhet kvar, finns det möjligheter att klara finansieringen.

Problemet är att man, som justitieministern varit inne på, tar hänsyn till det livsmedelspolitiska beslutet. Jag ser det inte som rimligt, med tanke på att det handlar om så få anstalter, att denna verksamhet skall påverkas av det övergripande livsmedelspolitiska beslutet.

Anf. 117 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är totalt åtta anstalter som diskuteras. Beslut har ännu inte fattats beträffande alla anstalter, men allt tyder på att man på flertalet anstalter kommer att fortsätta med jordbruksverksamheten. Det är inte heller så att man på Skenäs kommer att sluta med all form av verksamhet, utan det kommer att arbetas fram förslag till alternativ sysselsättning. Bl.a. diskuteras möjligheten att utöka handelsträdgården. Man diskuterar även möjligheten att utöka skogsarbetet. Man har även andra idéer, t.ex. utbildning inom komvux liksom andra former av utbildning, osv.

Anf. 118 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Vid flertalet av dessa anstalter kommer verksamheten tydligen att fortsätta, och det är ju positivt.

I Skenäs tror jag att en grundbult i verksamheten är just djurhållningen. Man kan visserligen utöka handelsträdgården och även annan verksamhet, men den bärande idén här är faktiskt djurhållningsarbetet.

Om det bara gäller investeringarna tycker jag att det finns alla skäl att titta på förslagen till alternativ finansiering av investeringarna på Skenäs. Jag tror emellertid att grundproblemet är det livsmedelspolitiska beslutet, och jag hade hoppats att justitieministern skulle kunna undanröja misstanken om att detta är skälet för att avveckla verksamheten.

Anf. 119 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det finns flera skäl, och det jordbrukspolitiska beslutet är ett.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:91 om arbete i stället för arbetslöshet

Anf. 120 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Maud Ekendahl har i sin fråga redovisat att det förekommer att arbetslösa avstår från att anta anvisade arbeten eftersom lönen understi-

ger ersättningen från arbetslöshetskassan. Mot bakgrund härav frågar hon om vilka åtgärder jag tänker vidta för att det skall bli mer attraktivt att ta ett produktivt arbete framför att vara arbetslös.

Det kan säkerligen inte uteslutas att det finns arbetslösa som nekar att ta ett anvisat arbete för att i stället leva på ersättningen från arbetslöshetskassan. Detta är också möjligt med de nuvarande reglerna för vad som skall betraktas som lämpligt arbete. Om lönen i det erbjudna arbetet är lägre än 90 % av sökandens arbetslöshetsersättning kan han eller hon nämligen tacka nej till arbetet utan att bli avstängd från ersättningen.

Det är naturligtvis inte bra när människor väljer arbetslöshet framför arbete. Det skall föreligga starka skäl för att arbetslöshetsunderstöd skall utgå under den självvalda arbetslösheten.

Det lönar sig alltid att arbeta framför att vara arbetslös. Vinsten kanske inte alltid kan mätas i pengar, utan kan ta sig andra uttryck, såsom minskad isolering och risk för utslagning och ökade möjligheter till vidareutveckling och fastare förankring på arbetsmarknaden.

Inom arbetsmarknadsdepartementet pågår ett arbete som har till målsättning att arbete skall befrämjas framför passivt mottagande av arbetslöshetsersättning. Även utredningen angående en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring kommer i sitt arbete att ta hänsyn till denna målsättning.

Det kan finnas anledning att se över de befintliga arbetsmarknadspolitiska stödformerna och utforma dem så att det kommer till klarare uttryck att arbete alltid kommer i första hand. Jag kommer att noggrant följa utvecklingen på det här området. Skulle det därvid visa sig att åtgärder behöver vidtas för att stärka de faktorer som befrämjar arbete framför passivt mottagande av arbetslöshetsersättning, så är jag beredd att återkomma med sådana förslag.

Anf. 121 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag måste säga att det är ett mycket fint svar som jag har fått, och det har glatt mig att läsa det. Jag vill bara göra några korta kommentarer.

Arbetsmarknadsministern säger i svaret att man kan tacka nej till en anställning om lönen understiger 90 % av arbetslöshetsersättningen. Enligt arbetsförmedlingen i Ängelholm, som jag var i kontakt med i förra veckan, kan en arbetssökande tacka nej till ett arbete om arbetslöshetsersättningen är 10 % större än den lön som det erbjudna arbetet skulle ge.

Det är naturligtvis inte riktigt att man skall få ersättning vid självvald arbetslöshet. Det kan ju inte vara meningen att unga människor skall kunna gå hemma och att det skall vara mer lönsamt att gå hemma än att ha ett produktivt arbete.

Vidare säger arbetsmarknadsministern att det inte bara är vinsten i pengar vi skall räkna, utan vi skall även ta hänsyn till bl.a. den isolering som arbetslöshet medför. Genom arbetslösheten får människor både psykiska och fysiska skador.

Jag gläder mig åt detta svar. Det är roligt att arbetsmarknadsministern

kommer att följa utvecklingen på detta område. Jag har inga följdfrågor att ställa, utan är alltså mycket nöjd med svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1991/92:69 om ideella skadestånd till våldtäktsoffer

Anf. 122 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (–):

Fru talman! Elisabeth Persson har frågat justitieministern om hon har för avsikt att ta initiativ för att ett riksdagsbeslut från maj 1990 rörande ideella skadestånd till våldtäktsoffer skall genomföras. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Som justitieministern framhöll i det förra svaret till Elisabeth Persson kommer regeringen med kraft att verka för att brottsoffrens ställning förstärks. En mycket viktig grupp brottsoffer i det sammanhanget är kvinnor som har utsatts för våldtäkt eller andra våldsbrott.

Bland de frågor som därvid kommer i blickpunkten finns frågan om ersättning för ideell skada. I rättspraxis har det redan skett en påtaglig höjning av skadeståndena vid bl.a. våldtäkt. Jag kan nämna att den ersättning som brottsskadenämnden betalar till våldtäktsoffer för närvarande ligger runt 50 000 kr., vilket är en fördubbling jämfört med den ersättning som betalades för ett par år sedan.

Som Elisabeth Persson känner till arbetar också en utredning (dir. 1988:76) för närvarande med att se över reglerna om ersättning för ideell skada. Med anledning av det tillkännagivande från riksdagen som Elisabeth Persson åsyftar i sin fråga (rskr. 1989/90:853) fick utredningen tilläggsdirektiv. Enligt dessa direktiv skall utredningen överväga en förändring av ersättningsnivån vid skadestånd till våldtäktsoffer och andra offer för våldsbrott som ger utrymme inte bara för en kompensation för lidandet utan också för hjälp att komma ur den livssituation som offret hamnat i på grund av brottet.

Jag förutsätter att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt. Jag kan försäkra Elisabeth Persson att jag anser det mycket angeläget att våldstäktsoffer och andra offer för våldsbrott får en fullgod ersättning för den kränkning som de utsatts för.

Anf. 123 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det här låter ju också väldigt bra. Men är det egentligen det? Såvitt jag har mig bekant är dessa 50 000 kr. i skadestånd till våldtäktsoffer ett maximibelopp. Dess värre ligger många skadestånd inte alls på den nivån. I och för sig är det bra att man genom rättspraxis visat att det är möjligt att utdöma högre skadestånd. Tidigare har detta varit ganska svårt.

Jag kan inte inse att man skall behöva vänta på den här utredningen för att, när så är befogat, utdöma ännu högre skadestånd till kvinnor som har blivit utsatta för våldtäkt.

Jag hoppas att vi är överens om uppfattningen att det är en mycket speciell

situation som den kvinna som blivit utsatt för sexuellt våld har hamnat i. Det kan ta år av psykiatrisk rehabilitering att komma ur en sådan situation. Vi vet att psykoterapi och liknande behandling kostar oerhört mycket pengar. Det är samhällets uppgift att se till att dessa kvinnor har möjlighet att få del av sådan behandling.

Anf. 124 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (–):

Fru talman! Jag delar naturligtvis Elisabeth Perssons åsikt att dessa kvinnor har en mycket speciell och svår situation. Det är också därför som utredningen har fått sådana här tilläggsdirektiv. Brottsskadenämnden bestämmer själv sin praxis, och vi har inte möjlighet att gå in och ändra i den. Vi får avvakta utredningens resultat i detta avseende, och jag förutsätter, som jag sade tidigare, att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt.

Anf. 125 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Det är ett och halvt år sedan som tilläggsdirektiven gavs, och då hade utredningen arbetat en tid. Man kan kanske utgå från att utredningen då hade hunnit göra en del av sitt uppdrag. Jag är tacksam för den signal som statsrådet ger om att arbetet skall bedrivas skyndsamt, och jag hoppas att vi kan se ett resultat med det snaraste. Det är ytterst beklämmande att så många kvinnor nu står utan möjlighet till rehabilitering efter att de har blivit utsatta för misshandel eller våldtäkter.

Det är ett annat problem att så många övergrepp på kvinnor aldrig leder till åtal eller till fällande dom, utan att många kvinnor verkar välja att låta bli att fullfölja sin talan. Om det är så att en av orsakerna är att de inte anser att det lönar sig är det rätt illa.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1991/92:84 om regler om bioteknik

Anf. 126 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (–):

Fru talman! Annika Åhnberg har mot bakgrund av ett uttalande i regeringsförklaringen frågat vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att uppnå en mer ansvarsfull hantering av avancerad bioteknik på olika områden. Arbetsfördelningen i regeringen är sådan att frågan skall besvaras av mig.

Den snabba utvecklingen på området gör det angeläget att nära följa de nya tekniska möjligheter som forskningen ger.

Som Annika Åhnberg har nämnt i sin fråga, arbetar för närvarande en parlamentarisk beredning, genteknikberedningen, med de grannlaga frågor som är förknippade med användningen av genteknik. Annika Åhnberg är själv ledamot av genteknikberedningen. Beredningen skall ha slutfört sitt arbete redan inom ett år.

Jag räknar med att resultatet av beredningens arbete kommer att utgöra en god grund för regeringens ställningstaganden i dessa frågor. Uttalandena i regeringsförklaringen rörande biotekniken är avsedda att klargöra att rege-

ringen på grundval av beredningens arbete avser att ta ställning i de aktuella frågorna. Även om jag alltså i första hand vill avvakta resultatet av beredningens arbete, vill jag inte utesluta att den snabba utvecklingen inom området kan påkalla att regeringen i ett eller flera avseenden får anledning att ingripa redan innan genteknikberedningen har avslutat sitt arbete.

Anf. 127 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga, som dock reser fler frågor än det besvarar.

Om jag skall vara helt ärlig, fanns det från min synpunkt inte så många ljuspunkter i regeringsförklaringen, men en ljuspunkt var dock att regeringen aviserade ett stort intresse för den avancerade biotekniken. Jag tolkade markeringen i regeringsförklaringen så att man ville göra någonting utöver det arbete som redan pågick i den beredning som den föregående regeringen hade tillsatt.

När jag nu av statsrådet får svaret att avsikten var att markera att regeringen tänkte ta ställning på grundval av beredningens arbete blir jag litet konfunderad. Jag tror inte att den typen av frågor behöver läggas fast i en regeringsförklaring. Avsikten med en beredning som har tillsatts är väl att dess arbete skall vara underlag för kommande beslut. Jag hade väntat mig ett svar med litet mera substans, och jag skall försöka precisera mina frågor.

Den beredning som jag deltar i har avsagt sig arbete med frågor om genteknik på människor. Nu är genteknik på människor ett område som uttryckligen nämns i regeringsförklaringen, och jag måste därför ställa frågan: Avser regeringen att komma med tilläggsdirektiv på den punkten?

Denna del av regeringsförklaringen finns under miljöavsnittet, och jag undrar om jag skall tolka det så att regeringen avser att fästa större vikt vid just den avancerade biotekniken, när den berör t.ex. växtförädling och husdjursavel.

Till sist undrar jag om en av de frågor som kan tänkas leda till att regeringen fattar beslut innan beredningen är klar är patenträtten, som jag också ursprungligen tog upp i min fråga och som vi vet att det nu fattas beslut om i Europa, vilket får konsekvenser för oss.

Anf. 128 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (–):

Fru talman! Det var många frågor på en gång; jag skall försöka besvara dem något så när i ordning.

Regeringen avser inte att ge utredningen tilläggsdirektiv.

Beträffande den passus i regeringsdeklarationen som Annika Åhnberg nämnde kan jag säga att riksdagen ju vid föregående riksmöte i stor enighet antog två lagar om användning av genteknik på människan. Det var en lag om användning av viss genteknik vid allmänna hälsoundersökningar och en lag om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med befruktade ägg från människa. På det sättet har dessa viktiga användningsområden för bioteknik på människa fått en tillfredsställande reglering. Men det kan i och för sig finnas anledning att gå vidare med bestämmelser på det här fältet. I så måtto kan man säga att regeringsförklaringen lyfte fram det området och visade på regeringens intresse för det och på att regeringen noga skall följa detta.

Det kan särskilt finnas behov av att reglera frågor med anknytning till fosterdiagnostik och genetisk sekretess mot arbetsgivare och försäkringsbolag. Vidare innebär ju kunskaperna om sambanden mellan genetiska faktorer och sjukdomar att man ställs inför svåra överväganden av etisk natur. De kan påkalla regeringsförslag om ytterligare bestämmelser rörande användning av bioteknik på människor.

Det som Annika Åhnberg åsyftar när det gäller patenträtten förmodar jag är europeiska patentverkets beslut att bevilja patent för onkomusen. Det är så färskt att jag bara sett tidningsuppgifter om att man har fattat beslut om det.

Anf. 129 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag måste tyvärr säga att jag inte tycker att statsrådets ytterligare svar är så mycket mer klargörande. Om det är så att vi har en beredning vars majoritet har sagt att man inte har för avsikt att ta upp genteknik på människa och regeringen i sin regeringsförklaring framhåller att den tänker göra någonting ytterligare för en ansvarsfull hantering när det gäller genteknik på människa, är det någonting som inte stämmer. Den rimliga slutsatsen av det måste vara att man tänker ge den arbetande beredningen tilläggsdirektiv. De åtgärder som statsrådet nu nämner beslutades ju i samband med att riksdagen i våras fattade de nämnda besluten. Det gavs alltså ytterligare direktiv att man skulle se över relationen till arbetsgivaren och ett garanterande av sekretessen. Det är alltså inte heller några nyheter i sammanhanget.

När det gäller patenträtten är det mycket riktigt EPOs beslut att godkänna patent på den s.k. onkomusen som jag avser, dvs. den mus som man använder för cancerforskning. Det är en åtgärd som kräver inte bara att vi har en beredning i Sverige utan också att vi förhåller oss aktivt till de processerna i Europa, att vi inte bara underordnar oss.

Anf. 130 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Vi får väl se vad som händer beträffande patentet. Först blir det en invändningstid om nio månader. Under den tiden kan vem som helst framställa en invändning mot beslutet. Sedan kan det överklagas till besvärsavdelningen, och den kan antingen inskränka eller avslå patentet. Det kan alltså dröja innan den här frågan är slutligt avgjord. Det är klart att vi noggrant skall följa detta, men mer än så kan jag i dag inte säga.

Anf. 131 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tycker naturligtvis att det är bra att regeringen har för avsikt att följa detta noggrant, men jag hade nog hoppats på ett mer aktivt ingripande. Det är min uppfattning att det regelverk som har byggts upp kring patenträtten lämpar sig bäst för tekniska uppfinningar. Det är från början inte avsett att kunna användas när det gäller den typ av biologisk materia som vi nu diskuterar. Det rimliga vore egentligen att man utvecklade ett nytt regelverk som utgår ifrån att det här är en process och en produkt av helt annan karaktär. Om man skall kunna komma dithän krävs ett omfattande

internationellt arbete. Det krävs ett aktivt arbete, t.ex. från regeringar som klart har uttalat att de vill verka för en mer ansvarsfull hantering på området.

Anf. 132 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (–):

Fru talman! Jag tackar för synpunkterna och skall naturligtvis överväga detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.00 på förslag av talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

18 § Svar på fråga 1991/92:55 om EG och omställningen av det svenska jordbruket

Anf. 133 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen omedelbart avser vidta åtgärder för att klargöra vad EG-anpassningen innebär i förhållande till omställningen av det svenska jordbruket.

Som framgår av regeringsförklaringen är en av de stora uppgifterna för regeringen att fullt ut föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom förhandlingar om medlemskap i EG. Regeringen har också deklarerat att omställningen av jordbruket skall fullföljas. Syftet är att Sverige vid inträdet i EG skall ha en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring. Vidare skall en avstämning av omställningsbesluten ske efter det att EG har lagt fast principerna för sin kommande jordbrukspolitik. Arbetet med denna avstämning skall förberedas av en särskild kommission.

Frågan om en anpassning till EGs gemensamma politik tillhör de mest centrala frågorna för regeringen just nu. Självfallet är det viktigt att så snart som möjligt klargöra vad en EG-anpassning innebär för omställningen av det svenska jordbruket. Det är också därför regeringen avser att skyndsamt tillsätta en särskild kommission med uppgift att närmare analysera denna fråga. Tillsättningen av en sådan kommission förbereds för närvarande. I det sammanhanget kommer också kommissionens status, sammansättning och organisation att prövas.

Till saken hör också att arbetet med att analysera konsekvenserna för svenskt jordbruk av en EG-anslutning redan har inletts. Våren 1991 gjorde statens jordbruksnämnd en första studie av konsekvenserna som sedan bildade basen i den grönbok som den tidigare regeringen offentliggjorde i juni.

Analysarbetet har sedan dess bedrivits mer eller mindre kontinuerligt, och i statens jordbruksverks uppgifter ingår att följa utvecklingen av EGs jordbrukspolitik och analysera konsekvenserna av ett medlemskap.

Till sist bör även påpekas att EG är på väg att reformera sin jordbrukspolitik. EG-kommissionen har lagt fram relativt långtgående förslag till förändringar av den gemensamma jordbrukspolitiken, förslag som har rönt stor uppmärksamhet. Det är dock ännu för tidigt att bedöma hur EGs slutliga ställningstagande kommer att bli. Av samma skäl är det också svårt att bedöma vad ett medlemskap får för konsekvenser för det svenska jordbruket. Det hindrar emellertid inte att analysarbetet drivs så långt det är möjligt, vilket också är regeringens avsikt.

Anf. 134 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Jag hälsar naturligtvis med stor tillfredsställelse att det nu skall tillsättas en kommission som skall följa det svenska jordbrukets avreglering och omställning samt hur detta förhåller sig till EG-anpassningen. Vänsterpartiet och även centern lade fram ett sådant förslag redan i samband med att riksdagen fattade sitt stora livsmedelspolitiska beslut våren 1990. Vi fick då inte majoritet för vårt förslag. Därför är det mycket bra att man avser att tillsätta denna kommission.

Orsaken till att jag ställer min fråga är att det, när riksdagen fattade detta stora genomgripande beslut med så oerhörda konsekvenser för det svenska jordbruket, inte var känt att en ansökan om svenskt EG-medlemskap var nära förestående. Så här i efterhand inser man ju att riksdagens arbete på detta område förmodligen skulle ha sett annorlunda ut om vi hade haft det här perspektivet klart för oss.

För många av Sveriges jordbrukare innebär EG-anpassningen stora problem, även på mycket kort sikt. Hur skall man bruka sin jord nästkommande år?

Det är därför oerhört viktigt att tillsätta denna kommission som skall se över vad denna process innebär på litet längre sikt. Särskilt viktigt är det för mig och många jordbrukare att få veta: Kommer det någon typ av klargörande som underlättar de beslut som man på varje jordbruksföretag nu måste fatta när det gäller omställning av areal nästa år och året därefter?

Anf. 135 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Annika Åhnberg vet lika väl som jag att när frågan om tillsättandet av en kommission diskuterades i samband med beslutet var vi medvetna om att det kunde bli förändringar – ändrade förhållanden eller icke förutsebara effekter av det fattade beslutet. Därför är det nödvändigt att man noga följer denna process. En sådan förändring är ju att vi nu har ansökt om medlemskap i EG.

Det brådskar med att få fram synpunkter. Samtidigt måste man i det pågående beredningsarbetet inom regeringen ta tillräcklig tid på sig för att allt skall fungera på bästa sätt.

Jag tror också att det är viktigt att jordbrukarna så långt möjligt får klarhet i hur situationen det närmaste året ser ut och i vad som eventuellt kan bli effekten av ett medlemskap.

En fråga som ofta reses, och som väl nästan ingick i Annika Åhnbergs fråga, är hur den omställda arealen betraktas i ett EG-sammanhang. Det är i dag inte möjligt att ge ett klart svar på den frågan. Min personliga uppfattning är att åker är åker så länge den inte är skog. Det kan man se när man tittar på den.

Anf. 136 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Ja, det kan man se, åtminstone efter ett kort tag. I det fallet delar jag jordbruksministerns uppfattning.

Det svenska beslutet innebär att vissa jordbrukare erbjuds omställningsersättningar under själva omställningsperioden. Vad som sedan händer efter omställningsperioden skall vi från samhällets sida inte lägga oss i. Då är det upp till jordbrukaren att bruka marken, t.ex. att odla spannmål igen.

Många ställer frågan: Hur kommer man från EG att se på den omställda arealen? Kommer man att acceptera den som definitivt omställd areal, som inte längre ingår i vår jordbruksareal? Eller är det möjligt att gå in i EG med denna areal som spannmålsareal?

Det finns naturligtvis många frågor kring detta. Jag anser att det var mycket bra att denna omställning genomfördes. Den var helt nödvändig, även om jag vet att den har varit och är smärtsam för många som är mitt uppe i den. Men det känns ju bittert att konstatera att när vi nu har utsatt våra jordbrukare för denna hårdhänta hantering, måste vi kanske vända tillbaka in i ett annat regleringssystem, som i många avseenden inte står det svenska, gamla systemet efter. Det är en oerhört viktig fråga hur vi skall kunna klara anpassningen, samtidigt som de positiva effekterna av omställningen bevaras.

Jag vill bara än en gång understryka angelägenheten av att kommissionen kommer i gång med sitt arbete och att de omedelbart akuta frågorna klargörs med det snaraste.

Anf. 137 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Vi vet i dag inte hur den nya, gemensamma jordbrukspolitiken inom EG kommer att se ut. Som jag tidigare nämnde finns det dock ett förslag. Det är mycket som tyder på att detta förslag kommer att ligga i linje med den linje som vi i Sverige tidigare har följt. Detta bör rimligen ge oss en viss fördel inför ett medlemskap.

Samtidigt förväntas sättet att hantera överskottet att bli annorlunda. Här måste man göra noggranna bedömningar i Sverige inför de kommande förhandlingarna med EG.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:59 om undersökningsfartyget Argos

Anf. 138 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Elving Andersson har frågat om jag är beredd att ta initiativ till att fiskeriverkets undersökningsfartyg Argos kan användas effektivare och att vi därigenom får en bättre havsövervakning.

Det finns flera myndigheter och forskningsorgan som har behov av att samla in data om tillståndet i våra havsområden. Fartygsresurserna är splittrade. Ett första steg till samordning var den överföring som redovisades för riksdagen i våras och som innebär att fiskeriverket övertar naturvårdsverkets fartyg. Denna överföring samt en förändring av bemanningsreglerna för fartyget leder till besparingar som motiverade att anslaget till fiskeriverket minskades.

Generaldirektören Ulf Larsson utreder på regeringens uppdrag hur en ytterligare samordning av fartygsresurserna skall göras. Vidare har flera myndigheter, bl.a. fiskeriverket, i sina anslagsframställningar för nästa budgetår begärt ökade anslag för havsundersökningar.

Den fråga som Elving Andersson tar upp är alltså under beredning i regeringskansliet. Syftet med beredningsarbetet är att göra de nödvändiga havsundersökningarna mera effektiva.

Anf. 139 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga, även om det i sak inte innehöll så många konkreta upplysningar.

Fiskeristyrelsens undersökningsfartyg Argos verksamhet är ju väldigt viktig från olika synpunkter. Man sysslar dels med provtrålning för att undersöka de olika fiskbeståndens storlek och livskraft – vilket i sin tur utgör underlag för kvotförhandlingar i fråga om fiskets område –, dels gör man en kontinuerlig miljöövervakning när det gäller situationen i havet. Detta är naturligtvis oerhört viktiga undersökningar, och det är en angelägen forskning som bedrivs.

Argos har tidigare kunnat vara i drift i ungefär 40 veckor per år. Med de besparingskrav som nu ställts kan fartyget i stället vara i gång i ungefär 23 veckor per år. Det är alltså fråga om en dramatisk minskning av verksamheten.

Jag har i och för sig den största förståelse för att alla olika statliga instanser, verk och myndigheter på olika sätt måste spara in på utgifterna, men jag har en känsla av att det i det här fallet inte rör sig om så väldigt stora pengar. Med tanke på den oerhört viktiga verksamhet man bedriver är jag rädd för att det gamla ordspråket om att snålheten kan bedra visheten riskerar att besannas.

Jag vill med anledning av det svar som jag har fått ställa två följdfrågor till jordbruksministern. Fiskeriverket har i sin anslagsframställan begärt ökade anslag för havsundersökningar. Jag inser att jordbruksministern inte kan föregripa budgetberedningen, men jag skulle ändå vilja ha besked om huruvida jordbruksministern anser detta vara en viktig verksamhet som bör komma till stånd igen. När kan den beredningen som nu pågår tänkas föranleda något konkret beslut?

Anf. 140 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Argos uppgifter är väldigt viktiga, inte minst för havsmiljön och möjligheterna för fisket nu och i framtiden.

Elving Andersson ställde två konkreta frågor. Det är rätt att jag inte kan gå in och ge några detaljuppgifter om var vi står i beredningsfrågan, i synnerhet som vi i regeringen har tagit på oss att göra stora besparingar. Det är ingen som kommer undan detta besparingskrav.

Jag vill samtidigt säga att vi i våra diskussioner har betraktat dessa framställningar på ett positivt sätt. Regeringen har också en positiv syn på miljöfrågorna, vilket kan bidra till att detta område kan få en positiv behandling jämfört med vissa andra områden.

Beträffande tiden för beredningens arbete kommer resultatet i vanlig ordning att presenteras i budgetpropositionen.

Anf. 141 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar jordbruksministern för de kompletterande svaren.

Det är viktigt att notera jordbruksministerns och hela regeringens positiva grundsyn när det gäller hur viktig den här verksamheten är.

Jag tolkar jordbruksministerns uttalanden så att dessa framställningar kommer att behandlas i en mycket positiv anda, och det är ett glädjande besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1991/92:68 om etanolproduktion

Anf. 142 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Lars Moquist har frågat mig om jag är beredd att verka för en etablering av etanolproduktion till Mörbylånga. Han syftar därmed dels på ett planerat förslag till slopad punktskatt på etanol, dels på de planer som Sockerbolaget har att lägga ned sockerbruket i Mörbylånga.

Jag vill börja med att erinra om att jag i samband med en fråga av Göran Magnusson om etanolproduktion har givit uttryck för åsikten att det visserligen förefaller som om de mellansvenska slättbygderna kunde vara intressanta för en eventuell etanolproduktion men att det är en framtida etanolproducent som skall stå för bedömningen av var i landet en eller flera etanolanläggningar skall lokaliseras, inte regeringen.

När det gäller sysselsättningssituationen på Öland och förslaget från Sockerbolaget att lägga ned bruket har jag beträffande det statliga stödet till sockerbruken sagt att denna fråga kommer att prövas i samband med beredningen av statsbudgeten för nästa budgetår.

Jag är dock medveten om att det i samband med diskussionerna om nedläggningen av sockerbruket på Öland har startats ett arbete för att hitta alternativ till både produktionen i jordbruket och sysselsättningen i sockerbruket. Det finns vissa förslag på både jordbruks- och industriområdet, och dessa studeras nu närmare inom den s.k. Ölandsgruppen. Det arbete som bedrivs inom denna grupp anser jag vara av stor vikt för att underlätta om-

ställningen i samband med en nedläggning av sockerbruket oavsett när i tiden detta kan komma att ske.

Anf. 143 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! Jag tackar Karl Erik Olsson för svaret. Det som jag har velat föra in i medvetandet när denna fråga om etanol diskuteras är att man i denna Ölandsgrupp har fört fram att det inte behöver vara vete som är basen för etanoltillverkning utan att man kan göra som på Öland, nämligen använda sockerbetan som grund. Vissa förstudier har visat att t.ex. 1 m^3 etanol är vad man får ut per hektar vete. Och det påstås att man kan få ut kanske fyra fem gånger så mycket med sockerbetan som bas för denna etanoltillverkning. Jag hoppas att även denna aspekt finns med när man funderar över en etanolproduktion här i landet.

Det är naturligtvis vissa saker som innebär svårigheter när det gäller sockerbetan, t.ex. lagring under vintern, så att man klarar frysningen. Det är något som man inte behöver fundera över när det gäller vete som bas för etanoltillverkning.

Anf. 144 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Sett i ett generellt perspektiv borde det vara en fördel att man får ut så stor produktion som möjligt. Då skulle sockerbetan ha en fördel jämfört med vete. Men i samband med överenskommelsen om energipolitiken kommer förslaget och så småningom beslutet fram att man får använda omställningsstödet till jordbruket för att låta det gå direkt till en anläggning för etanolproduktion. Detta omställningsstöd är baserat per hektar. Och eftersom det är som Lars Moquist säger, att det sannolikt inte skulle behövas mer än en fjärdedel så många hektar sockerbetor som vete för att få fram motsvarande mängd etanol, blir alltså detta stöd i detta sammanhang betydligt lägre. Men om det finns en anläggning som skulle gå att använda på något sätt får man göra en bedömning.

Anf. 145 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! Jag tackar för svaret, och jag är tacksam för att detta medvetande finns om Ölands bekymmer beträffande att sockerbruket läggs ned. Det finns kanske inga räddningsmöjligheter för sockerbruket på Öland. Det är inte bara bönderna där som får förändringar när det gäller underlaget för sina inkomster utan även andra näringar, t.ex. åkerier och många andra. Jag tackar emellertid för att denna fråga finns med vid bedömningen när man ser på sysselsättningseffekterna och kanske även i samband med att man ser över frågan om bränsleproduktion för bilar.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:85 om fodermedelslagen

Anf. 146 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om jag avser vidta åtgärder för att klargöra fodermedelslagens innebörd vad gäller användningen av hela djurkroppar från självdöda djur.

Enligt lagen (1985:295) om foder avses med foder en vara som är avsedd att användas för utfodring av djur. Foder får inte ha en sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att det bl.a. kan antas att det är skadligt eller annars otjänligt för djuret eller gör livsmedel från djur som utfodrats med fodret skadligt eller otjänligt som människoföda. Dessutom får som foder till andra djur än pälsdjur inte användas fodermjöl eller annan vara som framställts av kött från självdöda djur eller från sjukligt förändrade delar av slaktade djur.

Frågan om det är förenligt med foderlagens bestämmelser att använda självdöda djur som foder till vildsvin i hägn övervägs för närvarande av rättstillämpande myndighet.

För att undvika oklarhet för framtiden har regeringen för avsikt att ta upp frågan om ett förtydligande av foderlagen så att det klart framgår att utfodring med hela kroppar av självdöda djur är förbjuden.

Anf. 147 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret på den här frågan, och för ovanlighetens skull är jag helt nöjd med svaret.

Detta kan tyckas vara en udda och perifer fråga, men i det här huset har vi ju att hantera ett väldigt vitt ämnesområde. Och i detta sammanhang handlar det faktiskt om en oklarhet i en lagstiftning, och lagstiftning är ju en av huvuduppgifterna för riksdagen. Därför är det mycket välkommet att få klart besked att denna oklarhet skall undanröjas.

Tilläggas kan möjligen att jag tycker att man skall ha all förståelse för att det finns stora problem när det gäller att hantera självdöda djur. Detta var något som man tidigare i alla fall delvis löste inom ramen för jordbrukspris-regleringssystemet, dvs. att man hjälpte till att finansiera kostnaden. I dag finns inte detta stöd, och det bör inte heller finnas i och med den nya politik som vi har utformat. Men samtidigt är kostnaderna för omhändertagandet mycket höga, och det kan vara svårt för den enskilde djurhållaren att hantera detta. Och det är möjligt att man behöver se över lagstiftning och regelverk på detta område. Men just i denna fråga måste det vara helt klart att det t.ex. av smittskyddsskäl inte kan vara lämpligt att självdöda djur används som foder till andra djur.

Jag tackar emellertid för svaret.

Anf. 148 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! När det gäller användningen av fodermedel som kan vara framställda av kött från självdöda djur är ju den debatt som ligger bakom den bestämmelse som vi har i huvudsak av etisk karaktär. Ur många andra synpunkter kanske det inte har så stora nackdelar om dessa foder är behandlade på rätt sätt.

I detta speciella fall är det väl däremot smittfrågan som är mer central. Statens veterinärmedicinska anstalt har yttrat sig över frågan till jordbruksverket och där tagit upp detta. En del smittsamma sjukdomar kan överföras från tama svin till vilda svin. Även om man har vildsvin i hägn finns det stor risk för att de kan rymma. Det kan innebära ganska allvarliga risker när det gäller smittspridning av bl.a. sjukdomar som Aujeszky's sjukdom, som vi skall försöka utrota. Det är därför ganska uppenbart att det i detta sammanhang är olämpligt med den metod som har tagits upp i detta förslag.

Anf. 149 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Det var just smittorisken som låg bakom min fråga och inte det etiska perspektivet. Att djur äter andra självdöda djur är faktiskt en företeelse i naturen som jag inte har några etiska invändningar mot – det kan man ju inte ha. Men i detta fall handlar det om en möjlig smittväg som vi faktiskt kan stänga. Även om det i detta fall inte skulle kunna röra en sådan sjukdom som man har så stora problem med i t.ex. Storbritannien, mad cow decease, har den sjukdomen ändå att göra med att man framställer foder från döda djur, och sedan sprids smittan, vilket man från början trodde var otänkbart, men det har skett via fodret.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1991/92:57 om hyrorna för nyproducerade bostäder

Anf. 150 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig vilka omedelbara åtgärder jag tänker vidta för att förhindra att hyresnivåerna i nyproducerade bostäder stiger kraftigt.

Hyror i nyproducerade bostäder fastställs vanligen genom förhandlingar mellan parterna på hyresmarknaden. Det är alltså parterna som avgör vilka hyror som kommer att sättas.

När det gäller statens stöd för nyproduktionen har regeringen till riksdagen överlämnat en proposition med förslag om bostadsbyggandets finansiering år 1992. Förslagets effekter på kapitalkostnaderna för nyproducerade bostäder framgår av propositionen.

Anf. 151 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på mina frågor. Jag fick faktiskt ställa samma fråga två gånger innan jag kunde få något svar. Jag tolkar det som att det har funnits en viss osäkerhet i regeringen om vem som skulle handskas med bostadsfrågorna.

Det svar som jag har fått i dag är inte så värst klargörande. Att det förekommer förhandlingar på bostadsmarknaden känner jag till. Jag har också läst propositionen. Men inget svar kan också vara ett besked. Jag tycker att det är allvarligt att regeringen sprider en sådan osäkerhet omkring sig på ett sådant viktigt område som bostadsområdet, dels därför att en god bostad är

en social rättighet, dels därför att bostadssektorn är en så viktig motor i vår ekonomi.

De praktiska effekterna av det förslag som Bo Lundgren hänvisar till, förslaget om att riva upp räntelånesystemet, är att hyran i nyproducerade bostäder stiger med åtskilliga hundralappar. En alldeles vanlig trerumslägenhet, Bo Lundgren, planerad i Upplands Väsby, kommer att stiga med i runda slängar 660 kr. i månaden. Det är verkligheten.

De övriga förslag som har lagts fram och som berör bostadsområdet kommer att betyda ytterligare höjningar av hyran. Dessa har jag emellertid inte hunnit räkna på än.

Är regeringen inte orolig över de sociala konsekvenser som en sådan bostadspolitik för med sig, att folk inte har råd att bo? Är regeringen inte orolig över att det i praktiken kommer att bli ett byggstopp, vilket kommer att betyda både arbetslösa byggnadsarbetare och i praktiken en ökad bostadslöshet? Vilka skattesänkningar tänker regeringen genomföra för att kompensera låginkomsttagarfamiljer och unga människor för så kraftiga hyreshöjningar som det här är fråga om? Detta skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 152 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den socialdemokratiska regeringens politik när det gäller bostadsområdet har förutom mycket kraftiga faktiska hyreshöjningar, som har fått bäras direkt av hyresgästerna, också kommit att innebära vad som närmast kan kallas en explosion när det gäller den andra delen av kostnaderna för bostaden, nämligen det som skattebetalarna betalar i form av bostadssubventioner. Den totala kostnaden för boendet har alltså ökat kraftigt. Orsaken till detta är det planekonomiska tänkande som har präglat den tidigare regeringens bostadspolitik, och orsaken är också att man genom ständigt stegrade subventioner har dolt bostadskostnadsökningarna.

En byggprisutredning för ett antal år sedan antog att kostnadsstegringarna i byggandet till ungefär en tredjedel skulle kunna förklaras av subventioneringen. Detta är regeringen mycket orolig över. Det krävs alltså ett systembrott, att man kommer bort från denna ständiga stegring av de totala bostadskostnaderna inkl. alla kostnader för de enskilda direkt eller indirekt. Den nya regeringen kommer att vidta åtgärder för att kunna bryta den accelererande uppgången av de totala bostadskostnaderna.

Anf. 153 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Ett tag föll Bo Lundgren in i sin gamla oppositionsroll och talade mer om den förra regeringens politik än om de frågor som jag ställde till honom. Jag får därför lov att upprepa dem.

Är Bo Lundgren orolig för de sociala konsekvenser som kraftiga hyreshöjningar kommer att få på grund av regeringens egen politik? Är Bo Lundgren orolig för att det i praktiken kan komma att bli ett byggstopp när det gäller lägenheter på grund av att ingen har råd att efterfråga de bostäder som skulle byggas med de nya finansieringsreglerna? Vilka skattesänkningar är det som Bo Lundgren vill erbjuda låginkomsttagarfamiljer och unga människor för att de skall kunna efterfråga de mycket dyra bostäder som kan komma att

produceras i och med det finanseringssystem och det övriga bostadssociala system som ni har förutskickat? Detta är ju bara början, Bo Lundgren.

Anf. 154 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det går ju inte att isolera frågan om bostadspolitiken från den allmänna situationen i Sverige. Den nya regeringen konstaterar att Sverige står inför en mycket allvarlig ekonomisk kris. Ett av problemen är naturligtvis den stelbenthet som präglar bl.a. bostadspolitiken på det sätt som jag tidigare har redovisat, något som måste lösas och brytas, så att vi kan få en tillväxt i ekonomin och så att människor de facto kommer att kunna klara sin ekonomi och kunna betala för bostäderna.

Det gäller också att se till att vi får ett systemskifte, så att bostadskostnaderna inte behöver stiga så dramatiskt totalt sett som de har gjort under den socialdemokratiska regeringstiden.

Räntelånesystemet innebar ju en övervältring av kostnaderna på villaägare och på dem som har drivit hyresfastigheter. Det var alltså ingen förändring till det bättre för hyresgäster och villaägare.

Till frågan om skattesänkningar finns det anledning att återkomma.

Anf. 155 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag håller med Bo Lundgren om att det självfallet inte går att isolera bostadspolitiken från övriga politiska områden. Om man vill ha en utjämning i samhället och om man vill ha ett socialt rättfärdigt samhälle gäller det att driva en bra politik på alla områden. Men det hade varit möjligt att avstå från att riva upp räntelånesystemet. Då hade pengar sparats. Dessutom hade kostnadsutvecklingen vad gäller nyproduktionen av bostäder dämpats. Dessa kostnader är ju i dag ett mycket stort problem för många. Det gäller då både kommuner och bostadsföretag.

Det här liknar nästan en f.d. borgerlig regerings besked om energin och avvecklingen av kärnkraften. Men först skulle det ju till en rejäl utbyggnad.

Jag tycker att Bo Lundgren nu för en liknande politik. Stödet till bostadspolitiken skall avvecklas. Men först skall det ske en rejäl utbyggnad. Villkoren är sådana att hyrorna höjs. Till syvende och sist är det alltså hyresgästerna som skall betala också den här utbyggnaden.

Anf. 156 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den viktigaste uppgiften för den här regeringen är att återigen få i gång tillväxten i ekonomin. Detta är avgörande för välståndet och för möjligheterna att bära bostadskostnaderna över huvud taget.

När det gäller räntelånesystemet kan man inte hävda att staten skulle såväl spara pengar som minska kostnaderna. Om staten sparar in pengar på systemet skall ju någon annan betala motsvarande belopp momentant. Naturligtvis skulle villaägare och hyresgäster de facto få bära kostnaderna i det sammanhanget. Det är alldeles uppenbart.

Det är alltså viktigt att ändra bostadspolitiken så, att man inte får en accelererande uppgång i de totala bostadskostnaderna på grund av planekonomisk politik eller resursslöseri, som ju tidigare har skett. Därför behövs det en systemförändring.

Slutligen när det gäller skattesänkningarna kan jag notera att regeringen i morgon kommer att överlämna en proposition till riksdagen om sänkt mervärdeskatt. Framförda förslag innebär för en normalfamilj, bestående av två vuxna och två barn, en skattesänkning i storleksordningen 3 000–3 150 kr. per år.

Anf. 157 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Visst är tillväxt en viktig sak. Under den senaste tiden har vi sett exempel på hur viktigt det är att ha en tillväxt i ekonomin. Det måste ju finnas ett utrymme i ekonomin för reformer.

Men att man då kan agera på ett sådant sätt att man i stort sett åstadkommer ett totalt stopp på bostadsmarknaden begriper jag bara inte. Bostadsmarknaden utgör ju en mycket viktig del av ekonomin. Den är dessutom en mycket viktig motor just för den ekonomiska tillväxten. Men där slänger regeringen nu in grus som kommer att leda till motorstopp. Det är jag alldeles övertygad om.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1991/92:63 om investeringsavgiften på nybyggda kontorslokaler i Stockholm

Anf. 158 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Christina Linderholm har frågat finansministern vilka initiativ regeringen ämnar vidta för att den investeringsskatt som tagits ut i Stockholmsregionen skall komma regionen till godo. Frågan har överlämnats till mig.

Investeringsskatten på oprioriterade byggnadsarbeten infördes våren 1989 och upphörde vid utgången av juni månad i år. Riksdagen har tidigare uttalat att det borde ankomma på regeringen att längre fram återkomma i fråga om intäkternas användning (1988/89:FiU36, rskr. 329 och 1989/90:SkU27, rskr. 207). Vid riksdagsbehandlingen av investeringsskatten i våras togs frågan upp på nytt i en motion (1990/91:Sk434). Riksdagen avslog motionen med motiveringen att önskemålet i motionen fick anses tillgodosett genom det åtgärdsprogram som tagtis fram för Storstockholmsområdet under ledning av den dåvarande regeringens särskilde förhandlare riksbankschefen Bengt Dennis (1990/91:FiU30, rskr. 386).

Med anledning av riksdagens uttalande i våras anser jag att det inte finns skäl att på nytt ta upp frågan.

Anf. 159 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Lundgren för det upplysande svaret. Jag måste dock säga att den sista biten fullständigt gått mig förbi. Men det må kanske vara mig förlåtet att jag inte upptäckte detta i det digra material som det s.k. Dennispaketet för Stockholms del omfattar. Jag ser agerandet som ett effektivt sätt att få bort ett förslag som innebär ganska litet pengar för statens del men som skulle ha betytt mycket för regionen när det gäller t.ex.

att få fram fler hem för senildementa eller för handikappade, och det gäller då mindre boendeenheter. I stället tas dessa saker med i ett stort trafikpaket, och detta paket innebär en ökad trafik i Stockholmsregionen och att trycket på regionen blir hårdare avseende både bostadsbyggande och kontorsbyggande. Framför allt gäller det kanske det senare.

Det är tråkigt att intentionerna i beslut som fattats tidigare om investeringsavgiften på det här sättet har kommit bort. Det är synd att det inte gick att få en återföring till regionen, som det var sagt, när överhettningen väl dämpats.

Jag undrar hur det förhåller sig med de 130 miljonerna. Är det den summan som det handlar om? Kommer dessa pengar ograverat att så att säga ramla in någonstans i den s.k. Dennisuppgörelsen och därmed försvinna ur sinnevärlden?

Anf. 160 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Dennispaketet omfattar investeringar om totalt ca 28 miljarder kronor, varav hälften gäller kollektivtrafiken. Riksdagen har redan godkänt ett bidrag på 3,5 miljarder kronor – att jämföras med de 130 miljoner som frågan gällde. Paketet skall beredas vidare innan regeringen fattar slutligt beslut. Men redan har alltså beslut fattats av riksdagen om ett bidrag på 3,5 miljarder kronor.

Anf. 161 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag vet att riksdagen har fattat beslut i detta avseende. Det vore mig fjärran att kräva att statsrådet skall frångå ett beslut som riksdagen har fattat utan att riksdagen har kommit med ett nytt förslag i frågan. Men icke desto mindre gäller det 130 miljoner till bostadsbyggande. Det är också en hel del pengar. Dennispaketet med alla miljarder där omfattar ju också ett beslut om omfattande trafikledsinvesteringar. Det handlar inte bara om kollektiv trafik. Trafikledsinvesteringar är en förutsättning för pengar till kollektivtrafiken. Således ramlar även de 130 miljonerna bort om Dennispaketet skulle falla. Är det verkligen så?

Anf. 162 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Riksdagen har alltså redan fattat beslut om ett omfattande bidrag i samband med Dennispaketet.

När det gäller de pengar som vi nu diskuterar vill jag säga att jag självklart har all respekt för att var och en som företräder sin region också ser till att den egna regionen gynnas. I och för sig är det legitimt, riktigt och bra.

Jag bara konstaterar att ett stort anslag redan har beviljats av riksdagen. Jag konstaterar också att riksdagen godkänt skatteutskottets betänkande i och med att det sägs att man genom det här har tillgodosett de önskemål som tidigare har uttryckts av riksdagen när det gäller medel från investeringsskatten.

Anf. 163 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag respekterar också riksdagens majoritetsbeslut. Men jag konstaterar att det från mitt partis utgångspunkt är ett dåligt beslut. Vi har

inte sett slutet på den här historien ännu. En hel del beslut har ju ännu inte fattats i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1991/92:64 om den framtida bostadsproduktionen

Anf. 164 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat bostadsministern om regeringen avser att vidta några åtgärder för att hindra att bostadsproduktionen sjunker år 1992 och 1993.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Det är kommunerna som har ansvaret för att planera och genomföra det bostadsbyggande som behövs för att tillgodose behovet av bostäder i kommunen. Staten svarar för att den bostadsproduktion som kommunerna vill genomföra och som marknaden efterfrågar kan finansieras på rimliga villkor.

När det gäller statens stöd för ny- och ombyggnad av bostäder har regeringen överlämnat en proposition med förslag om bostadsbyggandets finansiering år 1992. Förslaget innebär i huvudsak att de nuvarande räntesubventionerna behålls även under år 1992. Dessutom föreslås en rad förändringar och förenklingar som kan förväntas minska de totala kostnaderna för att producera nya lägenheter.

Anf. 165 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag börjar med att tacka statsrådet Bo Lundgren för svaret på min fråga. Men jag måste säga att jag i likhet med en tidigare talare här inte är särskilt nöjd. Jag vill också säga att jag inte är speciellt nöjd med att det är statsrådet Lundgren som svarar på min fråga. Det skulle behövas en särskild bostadsminister, som har ett engagemang och ett intresse för bostadsproduktionen – alltså inte enbart för de finansiella aspekterna i detta sammanhang.

Vad gäller framför allt den första delfrågan om merkostnaderna har jag, med tanke på att det handlar om en skatteminister, väldigt svårt att förstå resonemanget att man från regeringens sida är beredd att acceptera förhöjda kostnader – som man ju gör genom att inte införa räntelånesystemet. Det finns olika beräkningar i detta avseende. Det rör sig om 1–2 miljarder kronor i extra kostnader för staten. Med tanke på regeringens uttalade policy t.ex. när det gäller att minska statens utgifter och budgetunderskott förvånar det mig oerhört mycket att man gör så här.

Vilket system som än väljs – jag vet att man från borgerlig sida är mycket kritisk till räntelånesystemet – är det, såvitt jag förstår, just osäkerheten på byggmarknaden som är värst. Det är denna som leder till en sjunkande bostadsproduktion. De som bygger, de som planerar bostäder och de människor som skall flytta in i en villa, en bostadsrätt eller en lägenhet vet ju inte

vad det är för villkor som gäller. Det i sig är väldigt dämpande för bostadsproduktionen.

Slutligen vill jag förtydliga min fråga som jag inte tycker att jag har fått något svar på: Är statsrådet beredd på att vi får en drastiskt sänkt bostadsproduktion under 1992 och 1993 på grund av att man från regeringens sida inte ens har talat om vilket system man vill ha 1993? Det har bara talats om att man inte vill ha räntelånesystemet, och man blir kvar vid det gamla.

Anf. 166 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag kan förstå att den som har en annan ideologisk ståndpunkt när det gäller detta med att driva bostadspolitik inte är nöjd med ett svar som det som jag har gett här. Jag kan dock försäkra Eva Zetterberg att jag har ett stort intresse för svensk ekonomi och vill se till att den fungerar bra och att människor har råd att skaffa sig de bostäder som de vill ha – och gärna då ett eget ägande, vilket ligger i mitt och den nya regeringens intresse. Det är en självklarhet. Men då krävs det förändringar i tidigare förd bostadspolitik, vilken ju har bidragit till våra ekonomiska problem totalt sett. Problem har ju skapats genom kraftigt höjda bostadskostnader.

Frågan om räntelånesystemet har debatterats under en lång tid. Det kan konstateras att detta system de facto innebär en övervältring av kostnader på villaägare och hyreshusägare av olika kategorier, och detta måste ändå till sist betalas av någon. Det handlar om ett system som också för med sig många andra problem med tanke på riskerna för inlåsning och för en värdeminskning parallellt med en indexering på skuldsidan.

För att avveckla det här systemet, med hänsyn tagen till de företag och de individer som har planerat sin ekonomi, var vi tvungna att genomföra en förändring som leder till ökade kostnader. Det är ett ansvar som måste tas om man vill genomföra en nödvändig förändring, och det var regeringen också beredd på.

Jag skulle vara glad om Eva Zetterberg insåg de problem som tidigare förd bostadspolitik har medfört. Jag tänker då på de olika regleringarna och på den subventionering som har dolt kostnadsutveckling och mycket annat. Det är alldeles uppenbart att en regering måste möta problem när det gäller att hantera sådana här frågeställningar. Det är min ambition att snabbt ta fram förslag till ett långsiktigt och hållbart bostadsfinansieringssystem.

Anf. 167 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill inte hävda att bostadsproduktionen och bostadspolitiken har varit problemfria områden eller att det inte skulle behövas en rad åtgärder – förutom införandet av räntelånesystemet. Det gäller då önskvärda åtgärder för att minska byråkrati och regleringar för att på det sättet göra det möjligt för människor att få en bra bostad. Det tycker jag vore i högsta grad behjärtansvärt, och dessutom är det ett viktigt politiskt mål.

Men det sätt på vilket det hela sker tycker jag inger oro för framtiden. Det finns väldigt tydliga tecken på att bostadsproduktionen kommer att sjunka. Eva Johansson berörde tidigare här hur de olika åtgärderna kommer att drabba framför allt hyresgäster. Det blir väldigt stora höjningar för de enskilda människorna vad gäller boendet. Särskilt kommer människor med

låga inkomster att drabbas. Det gäller människor som kanske inte i likhet med vad som är Bo Lundgrens ideal har möjlighet att välja mellan köp av bostadsrätt eller köp av villa. Det blir i stället de som inte har valmöjligheter som framför allt kommer att drabbas.

Anf. 168 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vad den här regeringen tänker genomföra är faktiskt en politik som efter hand gör det möjligt för människor som tyngs av höga skatter att förvärva egna bostäder. Då gäller det att skapa möjligheter för detta. Det är mycket viktigt.

Jag är glad över att vi är överens om att det behövs en förenklad lagstiftning allmänt sett. För hanteringen av dessa frågor kan Eva Zetterberg exempelvis stödja den proposition som har lagts fram för riksdagen och som innebär kraftiga förenklingar och därmed också, naturligtvis, en kostnadspress.

Anf. 169 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Vi är självfallet intresserade av att medverka till förenkling och till borttagande av onödig byråkrati. Vi får hjälpas åt med detta och studera detaljerna i propositionen. Däremot tycker jag att dess huvudinriktning i högsta grad kan ifrågasättas. Jag kan bara konstatera att statsrådet Lundgren inte oroar sig så mycket över byggproduktionen och över människors möjligheter att tillgodose sina bostadsbehov, framför allt inte över ungdomar och andra med låga inkomster som inte ens med en ändrad skattepolitik kommer att kunna få den valmöjlighet som Bo Lundgren talar sig så varm för.

Anf. 170 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Min oro gäller främst om svensk ekonomi skall kunna förändras på ett sådant sätt att vi får en tillväxt och ett bibehållet välstånd i Sverige. Mot den bakgrunden måste nuvarande regler inom bostadspolitiken förändras.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 171 TALMANNEN:

Vad gäller svaret på Inger Lundbergs fråga 1991/92:61 om skatteutjämningsavgiften får jag meddela att finansminister Anne Wibble anmält att hon är försenad och att frågan kommer att besvaras längre fram under kvällens frågestund.

25 § Svar på fråga 1991/92:75 om kommunerna och fritidsfastigheterna

Anf. 172 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Inger René har frågat finansministern vilka åtgärder hon tänker vidta för att minska de ekonomiska problemen för kommuner med stor

andel fritidsfastigheter. Vi har fördelat arbetet så inom regeringen att det är jag som skall svara på frågan.

Jag är väl medveten om att kommuner med en stor andel fritidsfastigheter i många fall drabbas av sådana ekonomiska problem som Inger René beskriver i sin fråga. Samtidigt bör man komma ihåg att de fritidsboende ofta bidrar till att servicen kan upprätthållas året runt på en godtagbar nivå. Det gäller inte minst i glesbygden.

Jag tycker det är angeläget att finna en lösning på de problem som en del kommuner drabbas av till följd av att man har en stor andel fritidsfastigheter.

Jag tänker därför så snart som möjligt ta initativ till ett utredningsarbete om bl.a. grunderna för medlemskap i kommunerna. En viktig fråga i utredningsarbetet bör vara om fastighetsinnehav också i fortsättningen skall utgöra en särskild grund för kommunmedlemskap. Man bör också överväga om likställighetsprincipen skall tillämpas på de fritidsboende. De här frågorna har i hög grad anknytning till den problemställning som Inger René tagit upp.

I sammanhanget kan jag också nämna att kommunernas rätt att ta ut avgifter för vissa typer av service för närvarande behandlas av avgiftsutredningen (C 1990/09), som snart kommer att överlämna sitt slutbetänkande. Vi räknar med att det kommer att ske under december. I samband med beredningen av avgiftsutredningens förslag är det möjligt att pröva olika vägar för att minska de problem som Inger René har pekat på i sin fråga.

Anf. 173 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka civilministern för svaret, som jag tycker var ungefär till hälften ganska bra. Jag har en del synpunkter på skrivningarna.

Civilministern har t.ex. skrivit att de fritidsboende bidrar till att servicen kan upprätthållas året runt på en godtagbar nivå. Det är dock i många glesbygdskommuner så att de fritidsboende bosätter sig i de glesaste områdena och på de sättet förorsaker ytterligare kostnader på grund av att avstånden till service blir större, ledningar behöver dras längre osv. Jag är inte säker på att mina vänner i min hemkommun i Bohuslän till alla delar är riktigt nöjda med det här svaret.

Jag kan ta som ett exempel våra två nordligaste kommuner Strömstad och Tanum. I de kommunerna fyrdubblas befolkningen på sommaren. Den växer från 10 000 – 12 000 till i runt tal 50 000 invånare. Det är lätt att begripa att det ställer stora krav och ger väldigt ökade kostnader inom bl.a. socialtjänsten. Jag tänker på färdtjänst, hemtjänst och avlastningsplatser liksom också t.ex. på s.k. särskilt boende. Många tycker att det bor så härligt under sin sommarledighet att de också som pensionärer och som serviceboendebehövande gärna vill stanna kvar i sin fritidskommun. Denna kommun får då en ökad belastning.

Jag tänker också på vatten- och avloppsanläggningar. I Tanums kommun har man det dyraste vattnet i hela Sverige, trots att man samtidigt får betala en orimligt hög avgift via skatten. Det beror på att man måste ha så stora anläggningar för alla dessa fritidsboende.

Riktigt nöjd med svaret är jag alltså inte.

Anf. 174 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Det som jag har sagt i mitt svar är att jag är mycket medveten om alla dessa problem, även om jag inte har räknat upp alla detaljerna. Det har man också varit tidigare i riksdagen. Ett enigt konstitutionsutskott har begärt att man i en översyn av kommunallagen skall särskilt beakta just den typ av frågor som Inger Renè tar upp. Jag har nu sagt att vi är beredda att göra det. Vi skall också göra det snarast, men jag vill inte gå in på detaljerna, eftersom det är utredningens uppgift att pröva vilka åtgärder som kan vidtas. Men jag utgår från att man kommer att hitta lösningar så att kommuner som drabbas av detta problem skall kunna bemästra det.

Anf. 175 INGER RENÈ (m):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket positivt att civilministern har tänkt tillsätta denna utredning. Jag tror också att det finns en psykologisk faktor i detta sammanhang. Vi som är fritidsboende i en kommun vill känna att vi inte snyltar på denna, utan att vi gör rätt för oss.

Jag skulle vilja skicka med det uppslaget, även om civilministern inte kan påverka utredningen, att man kanske skulle kunna överväga möjligheten att ha någon form av skatteväxling mellan sitt fritidsboende och sitt permanentboende, så att man exempelvis betalade kommunalskatt till sin fritidskommun under en viss tid.

Anf. 176 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag tackar för de synpunkterna. Jag kan överväga dem inför de direktiv som vi skall ge till utredningen. Jag är övertygad om att detta problem kommer att lösas. Man har länge arbetat med det, och det finns tankar om hur man på olika vis skall kunna komma till rätta med det.

Anf. 177 INGER RENÈ (m):

Fru talman! Jag har en synpunkt till. Jag blir litet bekymrad när det talas om likställighetsprincipen. Den fordrar såvitt jag förstår en lagändring, och en sådan skulle i sin tur göra att detta ärendes behandling fördröjdes. Jag skulle därför gärna vilja att man hittade andra vägar för att lösa problemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1991/92:67 om vägunderhållet i Norrland

Anf. 178 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Tage Påhlsson har frågat mig om regeringen avser att ta kontakt med vägverkets ledning med anledning av uppgifter om indragningar av vägunderhållet i landets glesbygder.

Bakgrunden till frågan är, som Tage Påhlsson anger i sin fråga, att det förekommit uppgifter i massmedia om att vägverket ämnar dra in på vägunderhållet i landets glesbygder, framför allt i Norrland.

Vägverket upprättar särskilda planer för drift och underhåll av vägnätet. I planeringen för dessa insatser under perioden 1990–1995 bedömde vägver-

ket att reglerna för drift och underhåll borde förbättras. I de nya reglerna anges för belagda vägar funktionella krav för bärighet, spårdjup, ojämnheter m.m. Dessa nya regler innebär en viss förbättring för den norra delen av landet i förhållande till tidigare gällande normer.

I norra Sverige har en stor del av vägnätet inte en s.k. normerad bärighet, dvs. vägarna tål inte belastning av fordon med 10 tons drivaxeltryck, 16 tons boggietryck samt 56 tons totalvikt under hela året. Detta beror bl.a. på klimat- och jordartsförhållandena. Nedbrytningen av det belagda vägnätet går därför snabbare än i övriga delar av landet. Detta medför att standarden för vägnätet i Norrland före en åtgärd tillåts vara något lägre än i södra Sverige. När det gäller vilka maximala spårdjup och ojämnheter som över huvud taget får förekomma på vägnätet är reglerna lika över hela landet.

I tilläggsbudget I för budgetåret 1991/92 föreslår regeringen omfattande tidigareläggningar av infrastrukturella investeringar bl.a. avseende vägnätet. Förslaget innebär att åtgärder för att bl.a. öka bärigheten kommer till stånd tidigare än planerat. Enligt min mening avspeglar detta förslag regeringens ambitioner när det gäller att förbättra vägstandarden i hela landet.

Jag ser mot denna bakgrund ingen anledning att nu ställa andra krav på driften och underhållet av vägnätet än dem som vägverket har ställt i sina anvisningar.

Anf. 179 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka kommunikationsministern för hans svar på min fråga. Delvis var det ett positivt svar, delvis ett ganska negativt svar, framför allt i slutklämmen. Enligt upplysningar som jag har fått och enligt uppgifter i pressen, som har verifierats av vägverkets ledande tjänstemän, bl.a. vägdirektören i Västernorrlands län, har man i dag klart skilda normer för Norrland och för Sverige i övrigt när det gäller hur mycket vägbanan får slitas ned. Normalt tillämpas en gräns vid 23 mm spårdjup i asfalten innan åtgärder måste vidtas. I Norrland går gränsen vid hela 29 mm, dvs. nästan tre centimeter. Det är en ganska skaplig ränna i asfalten, och när man har kört på sådana vägar vet man verkligen vad det innebär för trafiksäkerheten, för slitaget på fordonen, deras däck osv., och inte minst för drivmedelsförbrukningen.

Det finns alltså många nackdelar med att låta vägarna slitas ned på det sättet. Vägverket har också andra motiveringar för att det skulle vara naturligt att man inte underhåller lika frekvent i Norrland som i landet i övrigt.

Jag vill fråga kommunikationsministern: Tänker man inte vidta några som helst åtgärder mot vägverket? Jag vill inte uppmana till ministerstyre, men det vore ändå lämpligt att ta kontakt med verket. Den sämre drifts- och underhållsstandarden i Norrland är något som verkligen har upprört befolkningen där.

Anf. 180 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ja, Tage Påhlsson, jag skall träffa vägverkets företrädare framöver, och jag kommer naturligtvis att ta upp den här frågan. Jag är väl medveten om vilka starka känslor detta har väckt, inte minst i Norrlands inland. Man har där haft en känsla av att man har lägre värde än människor i de mera tätbefolkade södra delarna av landet. Jag är oerhört angelägen om

att människorna i Norrlands inland får en stärkt självkänsla och att de skall förstå att vi i den nya regeringen bryr oss om denna landsdel. Därför kommer jag att ta upp denna fråga.

Men jag vill ändå fästa uppmärksamheten på att de maximivärden för spårdjup och ojämnheter som får förekomma i vägnätet faktiskt är lika i hela landet. Maximidjupen är lika stora, och de är fastställda bl.a. från trafiksäkerhetsverkets utgångspunkter. I frågan om när man sätter i gång åtgärder skiljer det dock något.

Något som är specifikt för Norrland, förutom den vackra naturen och de trevliga människorna, är att man där uppe i större utsträckning än i södra Sverige accepterar att fast snö ligger kvar på vägbanan, och det ger en litet annan situation när det gäller vägunderhållet. Det är bl.a. den typen av förhållanden som spelat in när man har kommit fram till de normer som tillämpas.

Jag kommer att diskutera det här med vägverkets ledning, men jag kan inte nu utlova några förändringar, i varje fall inte på kort sikt.

Anf. 181 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka för att kommunikationsministern verkligen vill satsa på inre Norrland och på Norrland över huvud taget. Vi känner ibland faktiskt att vi i någon mån är en sämre sorts medborgare. När det gäller frågan om man skall satsa på underhåll eller inte vill jag säga att fast snö inte finns på så många vägar, utan att det är den isiga asfalten som det gäller. Vägunderhållet har ju verkligen betydelse för näringslivet, för det allmänna, för möjligheterna att leva, att pendla till arbetet osv.

Jag vill återigen fråga: Är det inte möjligt, också med hänsyn till att det skall tas kontakter från de fyra nordligaste länens landshövdingar i denna fråga, att ta en ordentlig kontakt med vägverket och verkligen undersöka hur det ligger till i detta avseende?

Anf. 182 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Vi har nu en besvärlig situation med arbetslösheten i landet. Den har framför allt drabbat de områden vi talar om. Därför har regeringen givit AMS 2,5 miljarder till olika typer av insatser. En hel del av de pengarna kommer att satsas på underhåll av vägnätet och utbyggnad av bl.a. mindre projekt, framför allt i Norrlands inland.

Dessutom har vi på kommunikationsdepartementet anslagit ytterligare 1,5 miljarder. Det som berör regionerna Norrbotten, Västerbotten, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland och Jämtland utgör tillsammans 1 125 milj.kr. för olika projekt. En inte oväsentlig del beror just på den vägstandard vi nu diskuterar. Alla pengarna går inte till vägarna, men en ganska stor del går till denna typ av problem.

Anf. 183 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Kan vi tolka detta som att det kommer att bli en förändring vad gäller vägunderhållet, och att det kommer att bli mer pengar till vägverket för de olika Norrlandslänen? Jag kan då beteckna kommunikationsministerns svar som trots allt positivt.

Anf. 184 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ja, det är glädjande. Det är vår målsättning att visa att denna regering verkligen vill satsa på hela Sverige.

Vi är inne på att framöver ge vägverket ytterligare resurser för det ordinarie vägunderhållet.

Anf. 185 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Det låter bra. Jag tackar så mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1991/92:71 om E4-ans förbifart vid Norrköping

Anf. 186 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Dan Ericsson i Kolmården har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att det s.k. tunnelalternativet av en förbifart förbi Norrköping ånyo utreds och prövas.

Enligt gällande ordning är det väghållaren, i detta fall vägförvaltningen i länet, som utreder och tar fram en arbetsplan för ett vägföretag. I arbetsplanen skall ingå en miljökonsekvensbeskrivning som skall vara godkänd av länsstyrelsen. Arbetsplanen ställs därefter ut för granskning. När arbetsplanen varit utställd översänds den tillsammans med inkomna yttranden till vägverkets huvudkontor för fastställelseprövning. Vägverkets fastställelsebeslut kan därefter överklagas till regeringen.

I det aktuella ärendet har arbetsplanen varit utställd, och ärendet är under beredning hos vägförvaltningen i länet för att senare översändas till vägverkets huvudkontor för fastställelseprövning.

Då ett fastställelsebeslut av vägverket kan bli överklagat och bli föremål för regeringens prövning, kan jag för närvarande inte lämna några synpunkter i ärendet och inte heller ge vägverket direktiv hur ärendet skall hanteras.

Anf. 187 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret.

Jag förstod redan när jag skrev frågan att jag inte skulle få ett precist svar. Men jag tyckte ändå att det var angeläget att peka på möjligheten att få en tunneldragning när det gäller E4-ans förbifart vid Norrköping. En sådan lösning vore, inte minst ur miljösynpunkt, i varje fall enligt min mening, den bästa lösningen.

Vägverket har genomfört utredningar med grova beräkningar av såväl ytvägs- som tunnelalternativet. Ett exempel i dessa skisser är en kostnad på 50 milj.kr. för en inbyggnad av Norrköpings vattenverk om en ytväg skulle byggas. Denna kostnad verkar lågt tilltagen för ett sådant projekt med alla de tekniska problem som följer därav.

Jag förstår att Norrköpings kommun nu genomför en egen konsultutredning av alternativen när det gäller förbifarten. Om denna utredning kommer fram till andra siffror och andra bedömningar än vägverkets, hoppas jag att det kan leda till att kommunikationsministern ser över ärendet litet noggran-

nare. Ministern kan vara övertygad om, att om vägverket lägger ett förslag om ett ytvägsalternativ som bygger på hittills gjorda utredningar, kommer ärendet vid en överklagan att hamna på regeringens bord. Det är också något som framkom av svaret. Ministern bör också väga in vad som långsiktigt är den bästa lösningen för norrköpingsborna.

Jag hoppades på någon vägledning av vad ministern anser. Om det går att hitta ur kostnads- och miljösynpunkt rimliga lösningar för en tunnel, vore det inte ett alternativ som kan vägas in i bedömningarna?

Anf. 188 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande, är jag naturligtvis beredd att se över ärendet inte bara litet utan mycket noggrannare den dag det hamnar på regeringens bord. Själva poängen i mitt svar är att ärendet ännu ej har kommit dit.

Jag medger därför att frågesvaret är kort och formellt hållet. Det vore fel av regeringen att nu gå in i ett pågående förvaltningsärende. De kompletteringar som begärs kan mycket väl komma i ett senare skede.

Dan Ericsson i Kolmården säger att 50 milj.kr. verkar vara en liten summa. Jag har här i min hand en mängd utredningar, betänkanden över övergripande ställningstaganden angående överbyggnad av E 4, tunnelutredning nr 2, som är ett ganska digert dokument, och en miljökonsekvensbeskrivning som är ganska omfattande vad gäller många av de faktorer som Dan Ericsson tar upp. Dokumenten finns i sinnevärlden. Jag har inte den exakta beräkningsgrunden tillgänglig när det gäller de 50 milj.kr. för en överdäckning. Handläggarna på departementet menar att detta trots allt är en realistisk kostnad.

Ärendet är i dag ett förvaltningsärende som inte är föremål för regeringens ställningstagande.

Anf. 189 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Kommunikationsministern kan vara övertygad om att också jag har tagit del av en del av materialet. Vägverket har genomfört två utredningar. Från kommunens sida menar man att det finns klara brister i underlaget.

Det är intressant att miljöaspekterna har tagits upp här. Om jag inte är helt fel underrättad, har vägverkets miljöråd sagt – vid diskussionerna om dessa alternativ – att om ett ytvägsalternativ skall genomföras, krävs att Norrköping får en ny vattentäckt. Det finns återigen anledning att jämföra kostnaderna för dessa olika alternativ och vad som miljömässigt är det bästa. Det är väl i det sammanhanget som dessa alternativ skall prövas. Vi vet inte än om det blir ett ytvägsalternativ. Vi hoppas att det inte skall bli det.

Anf. 190 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Regeringen har haft att utgå från det material som finns tillgängligt. Enligt de utredningar som har gjorts bedöms de utsläpp som kommer från vägen inte medföra någon skada på vattnet i bassängarna. Det är ställningstagandet i dessa utredningar. Mätningar kommer att göras för att följa upp frågan. Jag har förstått av handläggningen att skulle detta senare

visa sig vara fel, innebär ytvägsalternativet att det kommer att ske en överdäckning av bassängarna. Men det ligger i ett senare skede.

Den tidigare regimen i Norrköpings kommun var nöjd med de utredningar som hade gjorts. Den nya regimen, så vitt jag förstår, kommer snart att ta ställning till vägprojektet som helhet. Vi avvaktar från regeringens sida ärendets fortsatta gång. Jag kan försäkra Dan Ericsson i Kolmården att vi inte kommer att tillåta en dragning av E4-an som är skadlig för miljön och för människorna som bor i Norrköpings kommun.

Anf. 191 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Jag tackar speciellt för det senaste beskedet. Om kommunikationsministern har den grundinställning, ser jag optimistiskt på vilken lösning det kommer att bli när det gäller E4-ans förbifart vid Norrköping. Det framgår här att om ett ytvägsalternativ skulle väljas, kan det innebära tunga kostnader senare. Det är därför jag menar att man redan från början kunde ha ett relevant underlag både vad gäller miljökonsekvenser och vad gäller kostnader som gör att man väljer ett tunnelalternativ. Annars kan det bli en mängd kostnader i efterhand som på sikt gör ytvägsalternativet dyrare än tunnelalternativet.

Anf. 192 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Tunnelalternativet kostar enligt tillgängliga beräkningar 450 milj.kr. mer än ytvägsalternativet. En överdäckning kostar 50 milj.kr. mer. Jag talar om de siffror som är tillgängliga. Det är de som vi hittills har haft att hålla oss till.

Anf. 193 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Ja, det är de siffror vi hittills har haft tillgängliga. Det finns anledning att se med stor skepsis på underlaget. Vi får avvakta den utredning som nu pågår från kommunens sida. Jag hoppas att vi sedan kan gå till beslut i ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1991/92:74 om televerkets prispolitik

Anf. 194 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! My Persson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för de äldre i samhället med anledning av televerkets prispolitik.

Riksdagen har ställt sig bakom en omläggning av televerkets taxor som innebär att priserna för televerkets tjänster i princip skall kostnadsanpassas. En successiv omläggning av taxorna i denna riktning har också skett sedan ett antal år tillbaka. Det ankommer också enligt riksdagens beslut på televerket att besluta om sina taxor inom ett av riksdagen angivet pristak.

Den ökande konkurrensen på telekommunikationsområdet gör det nödvändigt att anpassa taxorna till de faktiska kostnaderna. Lokalsamtal subventioneras i dag av riks- och utlandssamtal. Stockholmsområdet har i det

sammanhanget varit särskilt gynnat. Också hushållens abonnemang subventioneras av överprissättning på riks- och utlandssamtal. Vidare har, allmänt uttryckt, företagskunder subventionerat hushållskunder.

Genomför man inte en nödvändig kostnadsanpassning av teletaxorna, kommer detta att medföra att företagskunderna går över till konkurrenterna. Detta skulle få till konsekvens att lokalsamtalstaxorna skulle kunna behöva höjas än mer.

När det gäller konsekvenserna för de äldre, som My Persson tar upp i sin fråga, vill jag hänvisa till att kostnadsökningen för en genomsnittlig hushållsabonnent har beräknats till 8 %. Detta motsvarar ca 15 kr./månad. Det är vidare så att pensionärer statistiskt sett svarar väl mot normalabonnenten.

Anf. 195 MY PERSSON (m):

Fru talman! Jag skall först be att få tacka statsrådet för svaret. Det var i många stycken det svar vi har kunnat läsa oss till i bladen de senaste veckorna.

Jag har full respekt för att det inte är möjligt, eller kanske inte ens lämpligt, för statsrådet att söka styra eller lägga sig i televerkets prispolitik med utgångspunkt i de riksdagsbeslut som är fattade.

Jag har velat belysa denna fråga då den för mig har ytterligare en aspekt. Jag anser nämligen att ett statligt verks prispolitik inte kan frikopplas från vad god sed och etik i affärslivet bjuder. Om sålunda ett statligt verk i monopolställning, som det vi här talar om, för en prispolitik som kan komma att försämra livskvaliteten för en stor grupp människor, strider det mot den goda affärsetik som bör eftersträvas. Jag anser därför att det i det aktuella fallet är staten, kanske ytterst regeringen med utgångspunkt i sitt ägaransvar, som måste ta ansvaret för att tillse att televerket uppfyller de målsättningar som jag tror att vi är överens om att ett företag i allmänhetens tjänst har att arbeta efter. Det gäller speciellt ett företag som inte är utsatt för någon konkurrens.

Har statsrådet funderat i dessa banor? Är statsrådet villigt och anser sig han ha någon möjlighet att påta sig ansvaret för att förbättra för den grupp människor jag försöker föra talan för, nämligen de äldre i vårt samhälle?

Anf. 196 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag delar verkligen det synsätt som My Persson gör sig till talesman för. Om tillgänglig statistik stämmer, innebär detta en merkostnad per månad på 15 kr. för en genomsnittlig hushållsabonnent. Pensionärerna håller sig i stor utsträckning statistiskt sett inom detta genomsnitt.

My Persson tar även upp frågan om den goda affärsseden och den goda affärsetiken. Min uppfattning är att monopolföretag har särskilda problem härvidlag. Det är därför regeringen arbetar med frågan att skapa konkurrens på det här området.

Att företagssamtal och telefoni på företagssidan över huvud taget blir billigare beror just på att den nya tekniken med fiberoptik, laser och satellitkommunikation gör det tekniskt möjligt med konkurrens på detta område. Det pressar priserna.

Det vi nu håller på med är att också förbereda för konkurrens i hushålls-

sektorn. Jag tror nämligen att den enda möjligheten att få ned kostnaderna även för hushållen är att vi bryter själva monopolsituationen, som är den verkligt skadliga i det här sammanhagnet. Det är den inriktningen regeringen har.

Vi kan vara eniga om att väldigt många människor har blivit upprörda i diskussionen om televerkets prissättning, men låt oss ändå, My Persson, hjälpas åt att ge detta rimliga proportioner; en kostnadsökning på mellan 10 och 20 kr. per månad är inte helt orimlig. Men på lång sikt skall vi hjälpas åt också att bryta monopolsituationen och skapa en konkurrens som sänker priserna också för hushållstelefonin.

Anf. 197 MY PERSSON (m):

Fru talman! De siffror statsrådet presenterar stämmer säkert. I den annons som infördes i söndags i våra stora tidningar talade televerket om att man tänker ändra priserna för lokalsamtal så att dessa blir dyrare. Man skriver: Vi höjer priset från 9,5 öre till 22 öre per minut. Är man ensam, gammal och orolig över sin ekonomi tror jag att bara de siffrorna i sig kan skrämma och göra att man framöver avhåller sig från att ringa alltför många samtal.

Vidare tycker jag att det som statsrådet säger om monopolsituationen, att den skapar särskilda problem, är viktigt, och jag håller helt med om detta. Men det som egentligen är mycket viktigt är att så länge vi har denna monopolsituation skapas också särskilda skyldigheter för den som är ägare av och tillsyningsman över monopolet. Jag anser att ägaren, i detta fall staten – vilket gör att ansvaret kanske ytterst är regeringens – på något sätt skulle försöka lugna och mildra för de människor som utsätts.

Anf. 198 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är riktigt att priset för lokalsamtalen ökar från ca 10 öre per minut till 22 öre per minut. Detta gäller på kontorstid mellan kl. 8.00 och 18.00. Om man däremot ringer efter kl. 18.00, när många människor har kommit hem, är kostnaden fortfarande 11 öre per minut. Jag tror inte att den ökningen är så avskräckande för någon. Hela denna taxetabell finns till utvärdering av vem som så vill. Jag tror att det intressanta trots allt är den sammanlagda effekten, hur en normalabonnent drabbas av detta.

Jag är inte säker på hur ägaren skall kunna gå in och ta sitt ansvar i den anda som My Persson tycks förespråka. Televerket är ett affärsverk. Den riksdag som upplöstes i somras har lagt över ansvaret på verket, och det får vi nästan lov att respektera.

Anf. 199 MY PERSSON (m):

Fru talman! Jag talar inte om den grupp människor som kommer hem efter kl. 18.00 och då telefonerar. Jag talar om gamla, ensamma människor som i många fall har telefonen som sin enda kontakt med yttervärlden och som alltså bör kunna telefonera när som helst och framför allt mitt på dagen. Det är dem jag talar om och talar för. Jag tycker att det är mycket viktigt att vi här i kammaren belyser detta.

Jag förstår att det är svårt att i detta sammanhang ta sitt ansvar, men det skulle kännas som en god viljeyttring om statsrådet ändå bar med till mig en

försäkran om att statsrådet vill försöka bidra till att det televerket i sin annons i söndags lovade skall kunna uppfyllas även vad gäller de äldre. Vi vill ju att telefonen skall föra människor närmare varandra. Kan statsrådet och jag vara överens om att arbeta för det ifrån denna kammare?

Anf. 200 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! På den punkten är vi självfallet helt eniga. Jag har talat med televerket, och jag kommer att tala med televerket. Men jag ser små möjligheter att från min position nu gå in och kräva förändringar i de taxor som har beslutats av televerkets styrelse. Det är det som är det stora problemet i sammanhanget.

Min tanke med att påpeka att det är billigare att ringa efter kl. 18.00 var att många äldre har förvärvsarbetande barn som då finns hemma. Höjningen av priset för samtal vid den tidpunkten, när dessa förvärvsarbetande barn har kommit hem och efter arbetets slut så att säga finns på plats, är trots allt inte så avskräckande.

Anf. 201 MY PERSSON (m):

Fru talman! Å mina äldres vägnar vill jag tacka för detta svar, som jag ändå tycker känns hoppfullt. Jag vill ytterligare understryka att vi inte talar om normalkonsumenterna. Dem vi har talat om, och dem vi skall tänka på framöver är de många äldre, som är helt beroende av kommunikation via telefon.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1991/92:87 om båtregistret

Anf. 202 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig om jag avser att avskaffa båtregistret.

Registrering av fritidsbåtar infördes 1988. Motivet var att skapa underlag för kontroll av ordning och säkerhet till sjöss, planering av turisttrafiken med fritidsbåtar samt utredningar rörande skatter, tullar och indrivning. Ursprungligen gjordes uppskattningen att ca 400 000 båtar skulle komma att omfattas av registreringsplikten.

I dag har det ansvariga verket, sjöfartsverket, bedömt registret som uppbyggt. Dock finns bara ca 276 000 båtar i registret. Detta har resulterat i att den avgift som ursprungligen sattes till 30 kr. per år inte har kunnat täcka vare sig uppläggningskostnaderna eller kostnaderna för driften av registret.

Sjöfartsverket har nyligen utvärderat registret. Verket konstaterar att flera av de berörda myndigheterna såsom rikspolisstyrelsen, kustbevakningen och sjöräddningscentralerna är positiva, eller i huvudsak positiva, till registret. Samtidigt är båtbranschens riksförbund och sjösportens samarbetsdelegation tveksamma till ett bevarande av registret, de sistnämnda eftersom de inte upplever att det fyllt något behov från båtlivets synpunkt.

I en tid när staten måste se över sin verksamhet och prioritera måste det

obligatoriska registret över fritidsbåtar ifrågasättas. Formerna för ett avskaffande av registreringsplikten för fritidsbåtar bereds därför inom regeringskansliet.

Om de berörda fritidsbåtsorganisationerna eller andra intressenter anser att de positiva effekterna av ett register (såsom t.ex. effektivare sjöräddningsinsatser) skall tillvaratas i fortsättningen, tycker jag det är utmärkt. Det finns inget som hindrar ett register baserat på en frivillig grund. Om så önskas, är jag beredd att medverka för att ett sådant register skall komma till stånd.

Anf. 203 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Statsrådet Mats Odell! Jag tackar för svaret. Däremot är jag inte särskilt nöjd med svaret. Jag tycker att de signaler som har kommit sedan regeringen tillkännagivit sina funderingar på att avskaffa båtregistret har varit klart och entydigt negativa. Det gäller naturligtvis olika myndigheter, sjöräddning, polis, försäkringsbolag etc. – en rad instanser som alltså är klart inblandade vad gäller säkerheten till sjöss. Men också instanser som tidigare var negativa till att båtregistret infördes har under resans gång delvis ändrat uppfattning. Jag tycker att motiven för införandet av båtregistret håller även i dag.

Statsrådet hänvisar till olika organisationer inom båtsporten. Jag har inte sett dessa uttalanden som skulle vara positiva till att båtregistret avskaffas. Däremot vet jag mycket väl att det ute bland båtägare – till havs, så att säga – finns en mycket positiv inställning till båtregistret.

Det hänvisas till att kostnaden för staten är för hög. Det är ett argument som jag kan acceptera. Jag tycker därför att det är mycket märkligt att man i den här diskussionen inte tar upp att kostnaden för den enskilde båtägaren skulle kunna öka. Den är i dag inte längre 30 kr., utan 45 kr., om jag inte minns fel. Jag tycker att det är en oerhört låg avgift, om man jämför med den utrustning som finns på de flesta båtar som registret omfattar.

Det talas i svaret också om att det är så pass få som omfattas. Men det beror på att man har satt gränsen vid fem meter. Det skulle kunna finnas ett klart intresse av att även mindre båtar omfattades. Det kan ha ett värde för t.ex. polisiära uppgifter.

Att upprätta ett register på frivillig grund kan naturligtvis diskuteras. Men jag tror att värdet då faller. Som en jämförelse kan man fråga om det finns funderingar på att bilregistret skulle vara frivilligt.

Anf. 204 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Eva Zetterberg inser att det inte är så många båtar i registret som det var tänkt. Genast är hon beredd att vidga registreringsplikten – jag fick inte klart för mig exakt vilka farkoster som skulle omfattas av registreringsplikten för att registret skulle uppfylla kraven. Men vi måste konstatera, Eva Zetterberg, att det finns en betydande restriktivitet i Sverige när det gäller tvångsregistreringar av olika slag. Vi kan tänka på personnummer, folk- och bostadsräkning osv.

På båtägarsidan finns många positiva krafter som vill ha en registrering och som är beredda att göra det på frivillig grund. Jag har i dag fått ett brev

från sjösportens samarbetsdelegation där det sägs att man vill föra samtal om att lägga upp ett register på frivillig grund.

Eva Zetterberg frågade efter kostnaden. Jag kan säga att budgetåret 1991/92 kostar båtregistret totalt 9 020 000 kr. Vi har dessutom kvarstående uppläggningskostnader på 9,6 milj.kr., som ännu inte har kunnat skrivas av.

Det finns också andra argument. Jag vill gärna peka på att i stort sett samtliga remissinstanser, med några få undantag, var negativa till införandet av registret. Enligt båtbranschens riksförbund innehåller registret också en hel del felaktiga uppgifter. Genom registreringen tenderar uppgifter att betraktas som korrekta. Köp och försäljning av båtar sker därmed ofta på helt felaktiga premisser. Det kan handla om årtal för tillverkning, motornummer osv. Det är lätt att få in dessa uppgifter i registret, och sedan lever de kvar. Dessutom är merparten av båtarna försäkrade. Registret kommer att fortsätta under båtsäsongen 1992 av allt att döma. Avvecklingen kommer att ske i ordnade former, med remissomgång osv.

Anf. 205 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill återigen hänvisa till att många av de remissinstanser som var negativa när man införde systemet i dag är positiva. Jag vill också upprepa min fråga: Varför tar staten inte ut det systemet faktiskt kostar, om det nu har kostat så mycket? För människor som äger båtar i exempelvis halvmiljonklassen kan ju denna summa på 45 kr. tyckas löjeväckande. Jag tycker alltså att staten skall ta ut sina egna kostnader.

Självfallet kan man tycka att ett frivilligt register skulle fylla samma funktion. Men vi vet från olika sammanhang att de människor som är skötsamma, som inte utsätter andra för onödiga risker osv., de kommer säkert att gå med. Andra, som inte är angelägna om det på samma sätt, har säkert inte samma intresse av att vara med i ett frivilligt register.

Anf. 206 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tror att vi kan erinra oss olika förslag som har mött protester när de har införts, men sedan vänjer sig folk vid dem. Det finns t.o.m. politiska system som har levt kvar mycket länge under till synes frivilliga former. Kvar står ändå att det här är fråga om en enig opinion av remissinstanser som är negativa till detta register, med några få undantag. Det skulle vara intressant att höra vilka av dem som nu har ändrat sig.

Jag tror också att man måste ta hänsyn till att detta register har en negativ effekt så till vida att det hävdas att antalet båtstölder och båtbedrägerier har ökat. Man kan anmäla en båt för registrering, erhålla ett registreringsbevis där registreringsbeteckning och tekniska data finns angivna. Sedan kan den förslagne stjäla en båt som motsvarar denna beskrivning. Ofta är stöldgodset utsett redan före registreringsanmälan. När sedan båten skall säljas verkar allt vara i sin ordning, eftersom registreringsbeviset verkar avse båten som är till salu. I sin utvärdering av registret skriver sjöfartsverket att man har uppmärksammat detta. Det är alltså ett problem som existerar.

Anf. 207 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Vilka som är positiva eller inte i dagsläget går att ta reda på utan att man jämför med när registret infördes. Det finns tidningar att tillgå.

Sjöpolisen har exempelvis uttalat sig. Även försäkringsbolag och andra instanser är positiva. Jag rör mig mycket ute i båtsportlivet, och jag vill hävda att jag aldrig under dessa tre år har hört en negativ kommentar. Om det som statsrådet har i tankarna är att jämföra detta med andra politiska system som inte bygger på demokrati, tycker jag att den kopplingen är helt fel.

Min fråga kvarstår: Varför inte låta båtägarna stå för den faktiska kostnaden? Det gynnar dem som sköter sina båtar och dessutom inte utsätter andra för fara eller större risker.

Anf. 208 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag vill upprepa min åsikt: En i stort sett enig remissopinion säger att det här båtregistret bör avvecklas så fort som möjligt, eller man var negativ från början. Eva Zetterberg har ännu inte kunnat peka på något remissorgan som har ändrat sig.

Det andra är att båtfolket kräver att registret skall avskaffas. Vi tycker att det är rimligt att tillgodose denna mycket breda opinions krav och dessutom skapa förutsättningar för en frivillig registrering av båtar.

Anf. 209 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag ifrågasätter alltså att denna opinion är så vitt utbredd bland båtägare. Jag tycker att det vore aktuellt med en ny bred remissomgång i denna fråga därför att sjöräddningen, sjöpolisen m.fl. instanser klart uttalat ett intrese för att bevara båtregistret.

Jag vill upprepa min fråga som jag började med: Finns det aktuella diskussioner eller funderingar om att exempelvis avföra bilregistret? Det bygger ju inte heller på frivillighet och kan jämföras med båtregistret.

Anf. 210 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tycker att jämförelsen med bilregistret på flera sätt är ganska halsbrytande. Farkoster till sjöss och fordon på våra vägar innebär så fundamentalt olika problem ur säkerhetssynpunkt. Nej, den här lagen kommer nog att avskaffas, men det kommer att ske i ordnade former. Det kommer att ske skyndsamt men på ett korrekt sätt, och det kommer naturligtvis att bli en remissomgång i någon mening innan detta sker.

Anf. 211 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag beklagar i så fall att båtregistret kommer att avskaffas. Visst finns det skillnader mellan biltrafik och båttrafik – det är vi alla på det klara med. Men det som är gemensamt är att registret är till för att garantera säkerheten för alla både till sjöss och till lands. Därför tycker jag att det vore angeläget att ha motsvarande regler till sjöss som till lands, just för att värna om sjösäkerheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1991/92:78 om ökat antal behöriga lärare i Norrbotten

Anf. 212 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Ewa Hedkvist Petersen har frågat mig om jag är beredd att verka för att öka antalet utbildade lärare för alla årskurser i Norrbotten.

Jag vill allmänt säga att jag naturligtvis ser frågorna om lärarutbildningen och om att hela landet får välutbildade lärare som synnerligen angelägna frågor. När det gäller Ewa Hedkvist Petersens fråga om den framtida lärarutbildningens dimensionering och lokalisering vill jag inte föregripa den kommande budgetpropositionen genom att nu göra några uttalanden eller utfästelser.

Anf. 213 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret på min fråga, även om jag naturligtvis inte är speciellt nöjd med svaret. Jag tycker att det är bra att utbildningsministern säger att frågorna om lärarutbildningen och om att vi skall ha välutbildade lärare i hela landet är angelägna. Men jag hade hoppats att utbildningsministern hade haft några tankegångar om vikten av att vi i hela landet har behöriga lärare. Det här är inte bara en utbildningspolitisk fråga, utan det är också en fråga om att stärka alla regioner i landet. Det är en regionalpolitisk fråga.

Regeringen säger i regeringsförklaringen att hela landet skall leva. Vi har hört ministrar tidigare stå här och betona regeringens utfästelser om att hela landet skall leva. Jag hoppas att även utbildningsministern skall arbeta för detta, därför att alla delar av regeringskansliet bör ta ansvar för det som står i regeringsförklaringen.

Som jag ser det är utbildningen en mycket viktig del i strukturomvandlingen i Norrbotten. Jag ser *hela* utbildningskedjan som mycket viktig, alla länkar i utbildningskedjan i Norrbotten måste vara lika starka, ingen länk får brista. Som vi har det i dag har vi i vissa inlandskommuner ett stort antal obehöriga lärare. Det är inte bra. Detta gäller speciellt på högstadiet. Samtidigt har vi väldigt många vuxna intresserade som vill bli lärare. Vi vet också att närheten till lärarutbildningen och möjligheten att gå på distansutbildning skulle kunna ge oss många utbildade lärare i länet.

Jag skulle vilja fråga utbildningsministern om han tycker att det är viktigt att vi i hela landet, även i Norrbottens inland, kan minska antalet obehöriga lärare.

Anf. 214 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det är klart att jag tycker att det är viktigt, inte bara att ha lärare, utan också att ha bra lärare. Jag tillhör dem som t.o.m. är beredda att gå så långt som att säga att det inte finns något instrument för statens påverkan av skolan som är så betydelsefullt som att förse skolan med lärare av hög kvalitet. Det är statens främsta garant för att skolan skall bli sådan som vi bl.a. i denna kammare förväntar oss att den skall vara.

Som kammaren vet förbereder regeringen en ny lärarutbildning att introduceras parallellt med den gamla för högstadiets lärare, eller för grundsko-

lans s.k. senarelärare. I anslutning till att denna utbildning introduceras finns det anledning att återkomma till hela frågan om dimensioneringen av lärarutbildningen, inte bara för just denna lärarkategori. Får jag därtill emellertid lägga, att lika viktigt som det är att se till att vi utbildar många och bra lärare är det att se till att de lärare som faktiskt redan finns i skolan känner sådan stimulans och utmaning i sitt arbete, att de är beredda att fortsätta sitt yrke till gagn för sina elever. Sett över riket som helhet är det på tok för många lärare i dag som säger att de inte ids fortsätta i skolan därför att de tidigare inte har känt den uppmuntran och den stimulans som ett gott yrkesresultat kräver.

Anf. 215 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt bra att utbildningsministern betonar hur viktigt det är att vi har många behöriga lärare. Detta måste också gälla Norrbottens inland. Det finns många sätt att se till att det blir så. Ett sätt är att lägga lärarutbildningen så nära dessa kommuner som möjligt. Ett annat sätt är att stimulera distansutbildning.

Jag kan ge ett exempel. Nu gör högskolan i Luleå så att man till våren lägger ut på distansstudier 30 platser i östra Norrbotten. Till dessa 30 platser är det 141 sökande. Det är alltså väldigt många som vill bli lärare. Här finns möjligheter. Och jag hoppas verkligen att regeringen beaktar den vilja som finns i Norrbottens kommuner att få en lärarutbildning i närheten och ser till att man får många välutbildade lärare i dessa kommuner. Här kan regeringen hjälpa till genom att se till att det blir en lokalisering av lärarutbildningen, så att den ligger så nära kommunerna som möjligt. Då kan vi också ge fortbildning till de lärare som redan finns i yrket.

Anf. 216 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag kan försäkra att regeringen inte kommer att lämna någon möda sparad för att ta reda på vad som behöver göras för att den svenska skolan inte bara skall bli bäst i världen utan också ha världens bästa lärare.

Anf. 217 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Att vi har många bra lärare är viktigt för hela landet. Jag har fortfarande inte fått någon reaktion på det jag säger om närheten till lärarutbildningen. Det är klart att man kan lägga lärarutbildning litet varstans i landet, men när det gäller att rekrytera lärare vet vi att det i Norrbotten finns väldigt många vuxna som vill bli lärare. Skall vuxna kunna utbilda sig till lärare måste de ha en lärarutbildning i närheten. De måste alltså kunna utbilda sig fastän de har etablerat sig med familj, ekonomiska utfästelser och barn. Man måste alltså se till att det finns en utbildning i närheten. I Luleå i Norrbotten har vi bara lärarutbildning för årskurserna 1–7, inte för högstadiet.

Jag skulle vilja fråga utbildningsministern om han är införstådd med vikten av att vi får lärarutbildning som ligger nära dessa kommuner, så att vuxna kan utbilda sig till lärare.

Anf. 218 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Får jag som avslutning på denna debatt för min del säga att jag är medveten om behovet av att lokalisera lärarutbildning i rimlig närhet till de framtida lärarkandidaterna. Jag vill samtidigt säga att jag ser ett egenvärde i att hålla samman lärarutbildningen på någorlunda stora utbildningsenheter, varför jag tror mera på utvecklad, decentraliserad utbildning och distansundervisning än etablering av helt nya lärarutbildningsanstalter.

Anf. 219 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Vi bedriver i dag distansutbildning av lärare från högskolan i Luleå. Mellan Luleå och Kiruna är det 40 mil, så vi har väldigt stora avstånd att arbeta med.

Utbildningsutskottet behandlade frågor om lärarutbildning i våras, och då handlade det också om dimensionering och lokalisering. Då sade utbildningsutskottet att regeringen har möjlighet att återkomma med förslag om lärarutbildning på nya orter. I dag finns alltså ingen utbildning för lärare för årskurserna 4–9 på högstadiet norr om Umeå. Från Umeå till Kiruna är det 65 mil. Det är alltså väldigt stora avstånd det handlar om.

Jag vill än en gång fråga utbildningsministern om han är beredd att verka för att vi kan tillämpa den närhetsprincip som vi vet innebär att vi får fler utbildade lärare, färre obehöriga lärare, bättre utbildning och kan jobba vidare med strukturomvandlingen i Norrbotten.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1991/92:82 om en ny studiemedelsutredning

Anf. 220 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik har frågat mig om vilka skäl regeringen har för sin bedömning om behovet av en ny studiemedelsutredning.

Det nuvarande studiemedelssystemet har varit i kraft sedan den 1 januari 1989. I vissa väsentliga hänseenden har det mött kritik som enligt min mening bör tas på allvar. Jag tänker då bl.a. på frågor rörande fribeloppsgränser för rätt till studiemedel och frågor rörande återbetalningen. Från centerpartiet och kristdemokratiska samhällspartiet har i olika sammanhang rests förslag om införande av ett studielönesystem. Den s.k. Finvuxutredningen (Dir. 1990:2) har i sitt betänkande (1991:65) Ett samordnat vuxenstudiestöd lämnat förslag om bl.a. samordning av nuvarande vuxenstudiestöd och utbildningsbidrag. Jag finner det vara av intresse att få närmare belyst om även studiemedlen kunde inordnas i ett samordnat system. Sammantaget finner jag således att många skäl talar för att studiefinansieringssystemet på nytt ses över. I vilka former en sådan översyn skall ske är jag för dagen emellertid inte beredd att svara på.

Anf. 221 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Frågan är föranledd av en intervju i Dagens Nyheter, där enbart studiemedelssystemet nämndes. Det har ju utretts vid flera tillfällen, och jag har själv varit med vid några av dem.

De regler som vi nu har har gällt ungefär ett år efter de justeringar som riksdagen gjorde av bl.a. fribeloppen. Intresset för att ta nya studielån har ökat trots den negativa debatt som pågår. Antalet ansökningar i höst var 17 % större än tidigare. Men svaret här var något helt annat. Det handlar om studiefinansieringssystemet. Här nämns helt andra skäl än de som angavs i tidningsintervjun. Finvuxutredningen var ju ett resultat av en riksdagsbeställning. Vi ville ha en bättre samordning, ett bättre studiestöd för vuxna, som skulle få möjlighet att så att säga ta igen litet av det som ungdomarna i dag får.

Jag hade också hoppats att få se ett förslag om större samordning, så jag var faktiskt inte negativ till den delen av svaret. Men problemet är att frågan om just de vuxnas studiefinansiering kommer att skjutas ytterligare på framtiden om man skall ta in hela det stora perspektivet. En ny utredning förutsätter ju att man har tillgång till en utvärdering av t.ex. återbetalningssystemet, som bara har funnits ett och ett halvt år med återbetalningar enligt det nya systemet.

Min oro gäller alltså de vuxnas studiefinansiering. Jag skulle gärna vilja ha ett löfte av utbildningsministern, att en ny översyn och en bättre samordning inte kommer att innebära att frågan om de vuxnas studiefinansiering skjuts på framtiden.

Anf. 222 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik kan vara övertygad om att denna regering inte avser att dra fötterna efter sig utan arbetar snabbt och effektivt. Vi kommer att lägga fram förslag i exakt den ordning som motiveras av färdiga förslag som är väl underbyggda.

Som framgick av mitt svar finns det ett antal trådar i det studiefinansieringsförslag som jag nu tänker be några visa män eller kvinnor att titta på. Dels handlar det om en samordning med Finvuxutredningens förslag, dels finns i det studiefinansieringssystem som först och främst vänder sig till unga studerande på universitet och högskolor ett antal enligt min mening underliga felsignaler. Jag skulle vilja ha ett studiefinansieringssystem där man i litet högre grad än för närvarande premierar hårt arbete och slit, ett studiefinansieringssystem som dessutom säkerställer att man faktiskt inte skall behöva gå genom hela livet skuldsatt till följd av sina studier. Min ambition är att allt det som jag avser be de vise männen eller kvinnorna att titta på skall vara färdigutrett före halvårsskiftet 1992. Därefter ankommer det på förslagens karaktär att påvisa hur fort ett förslag kan föreläggas riksdagen.

Anf. 223 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag hoppas att vi skall slippa flera felsignaler från utbildningsministern, som bara talar om studiemedelssystemet och inte om *hela* studiefinansieringssystemet. Jag vill påminna om att riksdagen var helt enig om målet med studiemedelssystemet. Det skall vara generellt. Det skall vara neutralt i förhållande till olika utbildningar och inte ha för mycket av behovsprövningar, t.ex. beträffande föräldrarnas ekonomi. Det skall stå i samklang med den allmänna fördelningspolitiken.

Jag tycker inte att vi skall bära skulden med oss hela livet. Det är inte hel-

ler avsikten med det nuvarande systemet. För att kunna gå vidare måste man ha en utvärdering. Vi har väldigt kort tid på oss. De siffror som har angivits i debatten har varit ganska osakliga. Jag tycker att man bör ha en grund att stå på. Skall man tolka detta så att CSNs arbete med studiemedelssystemet skall upphöra?

Anf. 224 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag tror att det finns goda förutsättningar för att från CSNs rika erfarenheter och kunskap kunna under den kommande våren ösa till den utredning och översyn som jag hoppas skall vara klar till halvårsskiftet. Enligt vad jag har erfarit finns det inom CSN åtskilliga tankar på förändringar, som skulle kunna skapa en rationellare ordning och rätta till en del av de felsignaler som jag menar att det nuvarande studiefinansieringssystemet skickar ut.

Anf. 225 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag tackar särskilt för att utbildningsministern talar om *hela* studiefinansieringssystemet och kommer att göra så också i fortsättningen. De vuxna har sin givna plats i detta sammanhang också för framtiden, eftersom de utgör en eftersatt grupp. Väldigt många vuxna har ännu i dag inte genomgått nioårig grundskola.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1991/92:83 om mikrofilmningen av affischer

Anf. 226 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Lena Öhrsvik har i en fråga ställd till kulturministern efterhört om regeringen är beredd att medverka till en fortsatt mikrofilmning av Kungl. bibliotekets affischsamling.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Kungl. biblioteket erhöll i december 1985 375 000 kr. för att mikrofilma ca 17 000 politiska affischer, som ur forskningssynpunkt var starkt efterfrågade och därför utsatta för hårt slitage.

Filmningen, som bl.a. ur metodsynpunkt kan betraktas som ett pilotprojekt, är nu slutförd. Det ankommer på Kungl. biblioteket att med utgångspunkt i det slutförda projektet överväga huruvida även bibliotekets övriga affischsamlingar eller delar därav bör mikrofilmas. Sådana förslag kan i så fall föras fram i den fördjupade anslagsframställningen till regeringen hösten 1992 inför nästa treårsperiod, som utgörs av budgetåren 1993/94–1995/96.

Anf. 227 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Min fråga är föranledd av att jag skulle vilja väcka regeringens intresse för denna filmning av affischer, som är väldigt unik. Vi tillämpar en unik teknik, som samtidigt ger arbete åt arbetshandikappade. Vi kan på detta sätt bevara en stor och viktig kulturskatt.

Jag skulle vilja höra om det finns ett intresse hos regeringen för att på detta

sätt slå flera flugor i en smäll genom att utveckla och utnyttja en unik teknik – stora investeringar har gjorts – samtidigt som man kan bevara mycket av historien till eftervärlden och ge kvalificerade arbetsuppgifter åt våra arbetshandikappade. Jag är emellertid medveten om att det är en budgetfråga. Men det är också viktigt att vara litet effektiv och försöka lösa flera frågor på en gång.

Anf. 228 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag vågar i denna fråga inte uttala mig om hela regeringens intresse. Men mitt intresse är väckt. Lena Öhrsvik har lyckats fästa min uppmärksamhet på ett område som jag tycker är fascinerande. Inte minst har jag lärt mig åtskilligt genom att ta del av en del av det som har filmats redan tidigare. Det har givit mig en repetitionskurs i Sveriges politiska affischhistoria. Intresset finns alltså. Sedan får vi återkomma och se om budgetmedel kan anslås vid den tidpunkt som jag tidigare nämnde.

Anf. 229 LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Jag tackar för intresset. Just frågeinstitutet kan användas för att lyfta fram saker som vi är bra på ute i landet och som kan ha stor betydelse för hela riket i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1991/92:93 om bidrag till upprustning av friskolornas lokaler

Anf. 230 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Ylva Annerstedt har frågat mig om det är regeringens avsikt att också friskolor skall få söka stimulansbidrag för upprustning av skollokaler.

Förordningen om stimulansbidrag till förbättringar av den fysiska miljön i skolorna grundar sig på riksdagens beslut med anledning av propositionen om kommunalt huvudmannaskap för lärare, skolledare, biträdande skolledare och syofunktionärer samt 1991 års budgetproposition. Enligt riksdagens beslut ställs stimulansbidraget till *kommunernas* förfogande.

Regeringen har i höst lämnat en proposition (1991/92:10) om statsbidrag till förbättringar av den fysiska miljön i skolorna, vari föreslås att stimulansbidrag till investeringar tidigareläggs. I detta sammanhang har en motion lämnats till riksdagen om att även fristående skolor skall kunna få statsbidrag för upprustning av skollokaler. Riksdagen får således tillfälle att pröva denna fråga i samband med behandlingen av nämnda proposition.

Jag tycker att det vore positivt om riksdagen i detta sammanhang gav fristående skolor möjlighet att få del av dessa stimulansbidrag.

Anf. 231 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret med den positiva meningsyttringen från statsrådet. Renoveringsbehoven i skolorna är väl kända. Det statliga stimu-

lansbidraget till en upprustning är välbehövligt. Också den långsiktighet som finns i bidraget är att tacka och ta emot av kommunerna, som ju kan planera på ett bättre sätt när de vet att de har detta att rätta sig efter under en period framöver.

Det är oerhört angeläget att våra barn i skolorna tillförsäkras en stimulerande inlärningsmiljö. Det gäller både den fysiska och den psykiska miljön. Den fysiska miljön som vi talar om här i dag är viktig dels därför att den lär barnen att vårda en vacker miljö, dels därför att en sådan miljö stimulerar barns fantasi och kreativitet. Man skall inte inbilla sig att miljön i skolor där putsen faller ned och där korridorerna är nerklottrade stimulerar till kreativa tankar hos vare sig elever eller lärare. Därför är det utmärkt att vi får ett sådant här stimulansbidrag. Men det skall komma även barnen i friskolorna till del. Det tycker jag är angeläget att understryka. Det finns nämligen indikationer på att kommunerna i detta läge inte alls prioriterar något annat än de egna lokalerna. Därför vill jag fråga om statsrådet tänker göra några uttalanden i den riktning som detta svar indikerar.

Anf. 232 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag vill först beröra vad Ylva Annerstedt sade om skolmiljöer i allmänhet. Betydelsen av att ha bra skolmiljöer är väl känd. Det finns många problem i våra skolor. Jag vill påstå att de flesta kommuner i alla fall har kommit i gång med arbetet för att göra någonting åt detta. Jag tror att vi på några års sikt kommer att ha en betydligt bättre situation än i dag.

För de fristående skolornas del är det inte direkt så att taken ramlar in. Men många av dessa skolor har på grund av orättvisa ekonomiska villkor haft svårt att kontinuerligt renovera sina fastigheter och hålla den standard som vi önskar i skollokalerna. Ur den aspekten är det väsentligt att även fristående skolor får del av de medel som ställs till förfogande. Det är ganska naturligt i och för sig att kommunerna inte går in och rustar i privata byggnader som det ju ofta är fråga om. Men de medel som på detta sätt ställs till förfogande, bl.a. av sysselsättningspolitiska skäl, skall kunna ges på ett rättvist sätt. Vem som är en skolas huvudman skall inte få avgöra om skolan får del av medlen.

I den allmänna debatten kommer jag i enlighet med regeringsdeklarationen att prata om vikten av att fristående skolor behandlas på samma sätt som offentliga skolor.

Anf. 233 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Det är mycket positivt att statsrådet Beatrice Ask gör sådana uttalanden här i denna talarstol.

De fristående skolorna har under så många år varit missgynnade när det gäller statsbidrag. Dessa skolor ligger långt efter. De har gjort stora insatser för att hålla jämna steg och för att ge sina elever en stimulerande inlärningsmiljö. De befinner sig i dag i den situationen att de har fått prioritera läromedel och andra pedagogiska insatser framför att renovera sina lokaler. Därför är det oerhört viktigt att de inte halkar efter också när det gäller att få del av stimulansbidraget.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1991/92:61 om skatteutjämningsavgiften

Anf. 234 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Inger Lundberg har frågat statsrådet Lundgren om innebörden av regeringens avsikt att avveckla den särskilda skatteutjämningsavgiften.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Kommunalekonomiska kommittén har fått i uppdrag att utforma ett nytt system för statens bidrag till kommuner och landsting. Enligt direktiven bör bidragen göras mer generella och rättvisa. Bl.a. ingår att överväga hur ett framtida skatteutjämningssystem bör vara uppbyggt. Kommittén kommer att presentera sitt betänkande om ungefär en månad.

Efter remissbehandlingen kommer regeringen att ta ställning till hur det framtida statsbidragssystemet bör utformas. Det är min ambition att förslaget skall kunna utformas så att det blir mindre av rundgång av bidrag och avgifter mellan stat och kommuner. Pengarna bör således i huvudsak gå från staten till kommunerna.

Samtidigt måste en ytterligare utjämning av kommunalskatterna eftersträvas. Detta bör kunna uppnås genom utformningen av de allmänna kriterierna för statsbidragen i stället för dagens system med en särskild skatteutjämningsavgift. Jag utgår ifrån att de förslag kommittén kommer att presentera ger regeringen underlag för att bedöma hur den särskilda skatteutjämningsavgiften kan tas bort.

Anf. 235 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag tror att väldigt många blev besvikna, när de såg att det enda konkreta regeringen hade att säga till kommunerna i samband med regeringsdeklarationen var att Robin Hood-skatten skall bort. Väldigt många kommuner har det nu oerhört jobbigt ekonomiskt. De är oroliga för att de inte klarar sin äldreomsorg. De har inte fått det lättare i dag, när de har fått besked om besparingar på mellan 5 och 10 miljarder 1993, vilket faktiskt motsvarar drygt 1 kr. eller bortåt 1:25 kr. i skatteuttag.

Skatteutjämningen är faktiskt avgörande för många kommuner. Den är avgörande för om hela Sverige skall leva. Om inte Ljusnarsberg, som har den högsta arbetslösheten utanför Norrbotten, hade haft skatteutjämning, hade man där i dag haft en kommunalskatt på 25 kr., fastän man har en oerhört god hushållning. Danderyd, där det bor människor som har gott om pengar, har 11:65 kr. i kommunalskatt. Danderydsborna skulle ha 7–8 kr. i kommunalskatt om inte Robin Hood-skatten funnes.

I svaret skriver statsrådet ingenting om hur man skall finansiera de 650 miljonerna. Det är emellertid viktigt att få ett besked om detta. Det är också viktigt att få veta vad diskussionen om en utjämning av kommunalskatten betyder. Är beskedet till danderydsborna att de kommer att få det relativt svårare och tuffare än de boende i Ljusnarsberg eller är beskedet det som Danderyds kommunalpolitiker har uppfattat?

Anf. 236 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag ber först Inger Lundberg om ursäkt för att frågan flyttades ner på föredragningslistan. Det berodde på tidbrist.

När det gäller Robin Hood-skatten har Inger Lundberg och jag principiellt skilda åsikter. Jag är motståndare till denna skatt som jag tycker tas ut på felaktig grund, medan Inger Lundberg uppenbarligen är anhängare av densamma.

Min förhoppning är att det skatteutjämningssystem som vi skall få sedan kommunalekonomiska kommittén har lagt fram sitt förslag och det varit föremål för remissbehandling – en proposition skall komma till våren – skall bli ett bättre skatteutjämningssystem, som gör det möjligt för de kommuner som i dag har en hög kommunal utdebitering att sänka den. Jag hoppas att kommittéen kommer att föreslå – det är åtminstone uppgiften enligt direktiven – stora förändringar så att kommunerna själva får använda pengarna på ett friare sätt. Man generaliserar statsbidragen och skapar bättre kriterier för det skatteutjämningssystem som skall komma så att det bättre tar hänsyn till de olika förutsättningarna i olika kommuner och landsting för att driva viktiga kommunala verksamheter såsom barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård. Detta är ambitionen, och den överensstämmer väl med de utredningsdirektiv som gavs av den förra regeringen och som Inger Lundberg och jag borde kunna vara överens om.

När det gäller de konkreta förslagens utformning vill jag inte säga mer i dag, eftersom de bygger på kommitténs förslag och på den remiss som därpå följer. Därefter kommer vi att få rikliga tillfällen att diskutera detta med anledning av en proposition som läggs fram under våren 1992.

Anf. 237 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag har full respekt för att statsråden har ett körigt schema. Det är bra att vi kan ta diskussionen nu.

Det är tråkigt att statsrådet inte funderar litet mer över hur man kan åstadkomma utjämning i stället för att med ett enkelt hugg säga att vi avskaffar Robin Hood-avgiften. Statsrådet vet kanske att det inte gick så väldigt bra för sheriffen i Sherwoodskogen. Man bör fundera litet grand över hur man skall åstadkomma utjämning, innan man går in och slaktar de instrument som faktiskt betyder utomordentligt mycket för de kommuner som har det jobbigt.

Jag vill än en gång fråga: Hur skall de 650 miljonerna finansieras?

Anf. 238 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att vi har olika åsikter. Jag anser att Robin Hood-skatten tas ut på ett felaktigt sätt och på en felaktig grund. Den bör därför avskaffas.

Det är naturligtvis en oerhört viktig fråga hur hela förslaget om de kommunala statsbidragen skall finansieras. Den kommer att tas upp i samma proposition som jag nyss nämnde, nämligen den som beskriver och lägger fram förslag om hur de pengar som går från staten till kommuner och landsting över huvud taget skall hanteras. Däri ingår naturligtvis att finansiera de pengar som i dag kommer in genom Robin Hood-skatten. Dessutom ingår i

det kommande förslaget en stor mängd andra förenklingar och förbättringar i systemet för statens bidrag till kommuner och landsting.

Anf. 239 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Ett felaktigt sätt, sade finansministern. Vad är det som är fel? Är det fel att de som har gott om pengar betalar mer och att de som har ont om pengar och dessutom mycket högre kostnader får pengar? Är inte detta ganska just? Är inte detta rättvisa?

Jag vill också fråga finansministern: Har finansministern på allvar försökt sätta sig in i vilka oerhört stora kostnadsskillnader som finns mellan kommuner med en välbärgad befolkning och glesbygdskommuner och kommuner som har stora behov av t.ex. sysselsättningsinsatser?

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositionerna
1991/92:39 till konstitutionsutskottet
1991/92:40 till socialförsäkringsutskottet
1991/92:41 till försvarsutskottet
1991/92:47 till jordbruksutskottet
1991/92:52 till justitieutskottet
1991/92:56 och 57 till bostadsutskottet
1991/92:59 och 61 till socialutskottet
1991/92:62 till skatteutskottet
1991/92:65 till socialutskottet

Skrivelse
1991/92:42 till utrikesutskottet

Redogörelse
1991/92:5 till konstitutionsutskottet

Motionerna
1991/92:U2–U6 till utrikesutskottet

36 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1991/92:KU1 och KU2
Skatteutskottets betänkande 1991/92:SkU2
Utrikesutskottets betänkande 1991/92:UU1
Kulturutskottets betänkanden 1991/92:KrU1–KrU3

37 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1991/92:25 Förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1991/92

1991/92:38 Inriktningen av den ekonomiska politiken

1991/92:44 Riktlinjer för den statliga fastighetsförvaltningen och ombildningen av byggnadsstyrelsen, m.m.

1991/92:45 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Singapore och mellan Sverige och Republiken Korea

1991/92:46 Överförande av frihetsberövade personer för vittnesförhör m.m. utomlands

1991/92:49 Vissa frågor vid överföringen av verksamheten vid statens vattenfallsverk till aktiebolagsform

1991/92:55 Ändring i prisinformationslagen

1991/92:63 Statlig garanti för ett lån till Första Sparbanken

1991/92:64 Upphävande av lagen (1989:990) om tillstånd till överlåtelse av skepp

Skrivelserna

1991/92:32 Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning vid förundersökning i brottmål under år 1990

1991/92:58 Ändring i regeringsformen med anledning av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde

Motionerna

med anledning av prop. 1991/92:18 Ändringar i försäkringsrörelselagen

1991/92:N4 av Rolf L Nilson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1991/92:34 Upphävande av lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper

1991/92:Sk2 av Lars Hedfors m.fl. (s)

1991/92:Sk3 av Lars Werner m.fl. (v)

38 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 5 november

1991/92:32 av *Stig Rindborg* (m) till statsrådet Bo Könberg om sjuklönereformen:

Oron bland landets företagare är mycket stor inför sjuklönereformen. Förklaringen är att flertalet företagare anser att deras sjuklönekostnader kommer att starkt överstiga den utlovade kompensationen i form av sänkt sjukförsäkringsavgift. Företagarna anser att det är nödvändigt att det införs två karensdagar innan sjuklönereformen träder i kraft. De minsta företagen har inte kunnat lugnats av den särskilda småföretagsförsäkringen eftersom villkoren ännu inte är kända.

Företagarnas ansvar för rehabilitering och för genomförande av rehabiliteringsutredningar förstärker oron. En stor undran finns hur man skall kunna genomföra en rehabiliteringsutredning och hur man skall kunna påverka sjukfrånvaron i sitt företag när man inte har en rätt att få veta sjukdomsorsaken.

Mot bakgrund av företagarnas oro vill jag ställa följande frågor till biträdande socialminister Bo Könberg:

Är statsrådet beredd att arbeta för att redan till årsskiftet höja ersättningen till arbetsgivarna så att ersättningen täcker den genomsnittliga sjuklönekostnaden och arbetsgivarnas administrationskostnader? Det behövs då en avsevärt större sänkning än den beslutade på 1,9 %.

Är statsrådet beredd att tidigarelägga införandet av två karensdagar till i början av 1992?

Är statsrådet beredd att höja gränsen för den särskilda småföretagsförsäkringen så att den omfattar företag med en lönekostnad på upp till 90 basbelopp?

Är statsrådet beredd att slopa företagens uppgiftsskyldighet till försäkringskassan och därmed minska byråkratin? Uppgifter om frånvaro kortare än 14 dagar kan endast användas för statistik. Därför bör underlaget samlas in genom en urvalsundersökning. Anmälan till försäkringskassan vid längre sjukdom bör göras av den enskilde.

Är statsrådet beredd att underlätta rehabliteringen genom att ge företagen rätt att få del av sjukdomsorsaken? Det kan inte vara farligare att de får den uppgiften på grund av en regel i lag än – vilket många företag kommer att få – genom en regel i kollektivavtal.

1991/92:33 av *Stig Rindborg* (m) till arbetsmarknadsministern om den nya arbetsförmedlingslagen:

Den 28 maj i år antog riksdagen en lag som innebär att statens monopol på arbetsförmedling i princip består. Socialdemokraterna lyckades tillsammans med miljöpartiet rösta igenom lagförslaget med 155 röster mot 151. Samtliga borgerliga partier som då fanns representerade i riksdagen röstade emot förslaget. Lagen kommer att träda i kraft den 1 januari 1992 om den nya regeringen inte bryter upp riksdagens beslut innan dess.

Den nya arbetsförmedlingslagen var bl.a. tänkt att klarlägga begreppen arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft. Uthyrningen skulle särregleras och legaliseras, men resultatet blev en halvmesyr. På de områden där lagen skulle ha en avreglerande verkan, har nya regler införts i stället för de gamla. Uthyrning av arbetskraft legaliseras, alltså skrivbyråernas verksamhet, och s.k. headhunting tillåts, men samtidigt görs en rad inskränkningar.

Lagen innehåller flera onödiga begränsningar och villkor. Ett exempel är villkoret att en arbetstagare bara får "uthyras" i fyra månader till arbetsgivaren. Mot bakgrund av att såväl föräldra- samt studieledighet som militärtjänstgöring vanligtvis omfattar upp till 12–18 månader ter sig fyramånadersgränsen absurd. Skall arbetsgivaren behöva lära upp nya arbetstagare fem gånger under en 18-månaders barnledighet?

Lagen kräver också att MBL-förhandlingar mellan arbetsgivare och fackliga representanter hålls innan arbetskraft hyrs in. Vid sidan av de principiella invändningar som kan göras mot denna utvidgning av förhandlingsskyldigheten, leder det till praktiska problem vid akuta behov av arbetskraft.

Även headhunting-verksamheten har fångats upp av lagens finmaskiga nät av regler och förordningar. Headhunting får endast omfatta förmedling av arbetstagare i företags- eller verksledande ställning. Den som vill bedriva headhunting måste begära tillstånd för sin verksamhet hos AMS, tillstånd beviljas för ett år i taget.

Konsekvensen för serviceföretagen blir att det i praktiken blir nära nog omöjligt för dem att bedriva sin verksamhet under dessa förutsättningar. Lagen banar väg för att en hel marknad kan komma att styras av en statlig myndighets godtycklighet, vilket i sin tur innebär en mycket stor osäkerhet för såväl företagare som anställda.

För AMS innebär lagen en ökad arbetsbörda som de själva inte ställer sig alls positiva inför. I sitt remissyttrande över lagförslaget motsade AMS lagförslaget på en rad avgörande punkter. För det första föreslog AMS att uthyrning av arbetskraft helt skulle avkriminaliseras, verksamheten borde få drivas utan tvång på tillstånd. För det andra ansåg AMS att lagen riskerar att kriminalisera entreprenörer och konsulter som i dag är tillåtna och att hanteringen av tillstånd och kontroll innebär en stor och onödig byråkrati. För det tredje ansåg myndigheten att den inte alls var lämplig som tillstånds- och övervakningsinrättning. Eftersom de själva bedriver verksamhet på området är det tveksamt om AMS kan anses opartiska och vinna nödvändig trovärdighet.

Vidare kan ifrågasättas nödvändigheten att införa en ny lag i väntan på den långt mer liberala lagstiftning som med all sannolikhet genomförs redan under 1992, då Sveriges uppsägning av ILO-konventionen nr 96 har trätt i kraft.

I våras lades en trepartimotion fram med anledning av regeringens lagförslag. Motionen var undertecknad av moderaterna, folkpartiet och centern, där centern representerades av statsrådet Börje Hörnlund. I motionen uppmanas att ILO-konventionen nr 96, vilken förbjuder arbetsförmedling i förvärvssyfte sägs upp snarast, samt att regeringens lagförslag avslås.

Nu sitter de undertecknande partierna i regeringsställning och i och med den enighet som råder i frågan, torde det inte vara något större problem att upphäva lagen innan den träder i kraft och i dess ställe åstadkomma en sund avreglering på arbetsförmedlingsområdet.

Med anledning av ovanstående vill jag rikta följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Avser arbetsmarknadsministern att riva upp den nya arbetsförmedlingslagen innan den träder i kraft?

39 § Kammaren åtskildes kl. 20.04.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 5 november

1 § Ledigheter 1
2 § Svar på fråga 1991/92:58 om stödet till de baltiska staterna.... 1
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Lars Sundin (fp)
3 § Svar på fråga 1991/92:73 om Dalai Lamas besök i Sverige..... 3
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Ylva Annerstedt (fp)
4 § Svar på frågorna 1991/92:88 och 89 om Kroatien och Slovenien 4
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Kent Carlsson (s)
5 § Svar på fråga 1991/92:96 om Östtimor..... 7
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Bertil Måbrink (v)
6 § Svar på fråga 1991/92:97 om Marocko och FNs fredsplan för Västsahara..... 10
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Bertil Måbrink (v)
7 § Svar på fråga 1991/92:62 om klarläggande av IB-affären..... 12
Försvarsminister Anders Björck (m)
Johan Lönnroth (v)
8 § Svar på fråga 1991/92:77 om svensk försvarsindustri 15
Försvarsminister Anders Björck (m)
Sten Söderberg (nyd)
9 § Svar på fråga 1991/92:56 om beskattningen av småbarnsmammorna och bidragen till daghemmen..... 17
Socialminister Bengt Westerberg (fp)
Hugo Hegeland (m)
10 § Svar på frågorna 1991/92:79 och 86 om barnbidraget m.m.... 25
Socialminister Bengt Westerberg (fp)
Margareta Viklund (kds)
Annika Åhnberg (v)
11 § Svar på fråga 1991/92:60 om fotbolls-EM och polisresurserna . 31
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Ingbritt Irhammar (c)
12 § Svar på frågorna 1991/92:66 och 90 om skydd för hotade kvinnor 33
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Lennart Daléus (c)
Sigrid Bolkéus (s)
13 § Svar på fråga 1991/92:70 om rättshjälp m.m. till kvinnor som utsatts för övergrepp utom riket 36
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Elisabeth Persson (v)

14 § Svar på fråga 1991/92:72 om kriminalvårdsanstalten Skenäs... 38
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Dan Ericsson i Kolmården (kds)
15 § Svar på fråga 1991/92:91 om arbete i stället för arbetslöshet.. 40
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Maud Ekendahl (m)
16 § Svar på fråga 1991/92:69 om ideella skadestånd till våldtäktsoffer 42
Statsrådet Reidunn Laurén (–)
Elisabeth Persson (v)
17 § Svar på fråga 1991/92:84 om regler om bioteknik..... 43
Statsrådet Reidunn Laurén (–)
Annika Åhnberg (v)
Ajournering..... 46
Återupptagna förhandlingar..... 46
18 § Svar på fråga 1991/92:55 om EG och omställningen av det svenska jordbruket..... 46
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Annika Åhnberg (v)
19 § Svar på fråga 1991/92:59 om undersökningsfartyget Argos.... 49
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Elving Andersson (c)
20 § Svar på fråga 1991/92:68 om etanolproduktion..... 50
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Lars Moquist (nyd)
21 § Svar på fråga 1991/92:85 om fodermedelslagen..... 52
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Annika Åhnberg (v)
22 § Svar på fråga 1991/92:57 om hyrorna för nyproducerade bostäder..... 53
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Eva Johansson (s)
23 § Svar på fråga 1991/92:63 om investeringsavgiften på nybyggda kontorslokaler i Stockholm..... 56
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Christina Linderholm (c)
24 § Svar på fråga 1991/92:64 om den framtida bostadsproduktionen 58
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Eva Zetterberg (v)
Talmannen (om att finansministerns svar på fråga 1991/92:61 skulle lämnas senare under sammanträdet)
25 § Svar på fråga 1991/92:75 om kommunerna och fritidsfastigheterna..... 60
Civilminister Inger Davidson (kds)
Inger René (m)
26 § Svar på fråga 1991/92:67 om vägunderhållet i Norrland..... 62
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Tage Påhlsson (c)

27 § Svar på fråga 1991/92:71 om E4-ans förbifart vid Norrköping . 65
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Dan Ericsson i Kålmården (kds)
28 § Svar på fråga 1991/92:74 om televerkets prispolitik 67
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
My Persson (m)
29 § Svar på fråga 1991/92:87 om båtregistret 70
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Eva Zetterberg (v)
30 § Svar på fråga 1991/92:78 om ökat antal behöriga lärare i Norrbotten..... 74
Utbildningsminister Per Unckel (m)
Ewa Hedkvist Petersen (s)
31 § Svar på fråga 1991/92:82 om en ny studiemedelsutredning.... 76
Utbildningsminister Per Unckel (m)
Lena Öhrsvik (s)
32 § Svar på fråga 1991/92:83 om mikrofilmningen av affischer.... 78
Utbildningsminister Per Unckel (m)
Lena Öhrsvik (s)
33 § Svar på fråga 1991/92:93 om bidrag till upprustning av friskolornas lokaler 79
Statsrådet Beatrice Ask (m)
Ylva Annerstedt (fp)
34 § Svar på fråga 1991/92:61 om skatteutjämningsavgiften..... 81
Finansminister Anne Wibble (fp)
Inger Lundberg (s)
35 § Hänvisning av ärenden till utskott 83
36 § Förnyad bordläggning..... 83
37 § Bordläggning 84
38 § Anmälan om interpellationer
1991/92:32 av Stig Rindborg (m) om sjuklönereformen..... 84
1991/92:33 av Stig Rindborg (m) om den nya arbetsförmedlingslagen 85

gotab 40200, Stockholm 1991